

Riksdagens snabbprotokoll 2024/25:97

SVERIGES
RIKSDAG

Tisdagen den 8 april

Kl. 13.00–15.59
18.00–21.18

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

Stockholm den 26 mars 2025

Lena Hallengren

Gruppledare Socialdemokraterna

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 18 mars justerades.

§ 2 Meddelande om statsministerns frågestund

Förste vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 10 april kl. 14.00* skulle frågor besvaras av statsminister Ulf Kristersson (M).

§ 3 Meddelande om särskild debatt om arbetslösheten

Förste vice talmannen meddelade att på begäran av Socialdemokraternas partigrupp skulle en särskild debatt om arbetslösheten anordnas fredagen den *25 april kl. 9.00*.

Från regeringen skulle arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L) delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Begäran om särskild debatt om arbetslösheten

Sverige står inför en allvarlig arbetsmarknadskris. Arbetslösheten har nått den högsta nivån på tio år, med över 500 000 svenskar utan arbete motsvarande nära 9 procent av den arbetsföra befolkningen.

Samtidigt som arbetslösheten minskar i de flesta OECD-länderna skenar den i Sverige och Sverige nu har näst högst arbetslöshet i OECD. Därtill är konkursbeskedet från Northvolt ett hårt slag mot de tusentals anställda som nu riskerar att bli av med jobbet.

Denna utveckling kräver omedelbara och kraftfulla politiska åtgärder. Därför måste både arbetsmarknadspolitiken och finanspolitiken vässas och uppvärderas. Mot bakgrund av ovanstående begär vi en särskild debatt i riksdagen för att klargöra riksdagspartiernas ställningstaganden och lösningar på denna för Sverige avgörande fråga.

§ 4 Meddelande om särskild debatt angående priserna i dagligvaruhandeln

Förste vice talmannen meddelade att på begäran av Vänsterpartiets partigrupp skulle en särskild debatt angående priserna i dagligvaruhandeln anordnas *tisdagen den 6 maj kl. 13.00*.

Från regeringen skulle finansminister Elisabeth Svantesson (M) delta.

Begäran om särskild debatt angående de höga priserna i dagligvaruhandeln

Just nu ser vi att matpriserna återigen skenar, vilket driver på inflationen ytterligare. I Sverige är tre koncerner tillsammans marknadsledande och utgör ungefär 90 procent av hela marknaden. En av tre familjer med ensamstående föräldrar med låg inkomst har idag inte råd att äta sig mätta, vilket är helt oacceptabelt för ett välfärdsland som Sverige. Trots att priset för insatsvaror idag är lägre än de var när inflationen började stiga efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, blir priserna på livsmedel inte lägre, istället ökar de. Samtidigt gör de stora bolagen på livsmedelsområdet stora vinster som slår alla tidigare egna rekord.

Frågan om priser på livsmedel angår alla i hela landet och därför är det enligt Vänsterpartiet viktigt att samtliga partier ges möjlighet att förklara hur de ser på situationen och vilka förslag på lösningar de har. Av det skälet begär Vänsterpartiet att en särskild debatt i riksdagen anordnas så snart som möjligt.

Stockholm den 26 mars 2025

Samuel Gonzalez Westling

Gruppledare för Vänsterpartiet

§ 5 Anmälan om faktrapomemorior

Förste vice talmannen anmälde att följande fakta-
promemorior om förslag från Europeiska kommiss-
ionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2024/25:FPM25 Förslag till ändringar av förordningen
om inrättande av en mekanism för koldioxidjuste-
ring vid gränsen (CBAM-förordningen)
COM(2025) 87 till skatteutskottet

2024/25:FPM27 Ändring av direktiv om skyddsstatus
för varg COM(2025) 106 till miljö- och jordbruks-
utskottet

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2024/25:3363, 3366, 3375 och 3383 till utbildningsut-
skottet

EU-dokument

COM(2025) 84 till finansutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande
skulle gå ut *den 29 maj*.

COM(2025) 143 till justitieutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande
skulle gå ut *den 29 maj*.

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Konstitutionsutskottets betänkanden

2024/25:KU23 Offentlig förvaltning

2024/25:KU25 Fri- och rättigheter

2024/25:KU26 Kommunala och regionala frågor

Finansutskottets betänkanden

2024/25:FiU22 Finansiell stabilitet och finansmark-
nadsfrågor

2024/25:FiU34 Offentlig upphandling

Civilutskottets betänkande

2024/25:CU13 Bostadspolitik

Justitieutskottets betänkanden

2024/25:JuU13 Terrorism

2024/25:JuU16 Processrättsliga frågor

Utrikesutskottets betänkande

2024/25:UU11 Internationellt bistånd genom multila-
terala organisationer

Socialutskottets betänkande

2024/25:SoU22 Kompetensförsörjning, e-hälsa och
beredskap

§ 8 Svar på interpellation 2024/25:476 om sexköp med friskvårdsbidrag

Anf. 1 Finansminister ELISABETH

SVANTESSON (M):

Herr talman! Eva Lindh har frågat mig vad jag av-
ser att göra för att stoppa fusk med friskvårdsbidrag
och att friskvårdsbidrag används för att betala för sex-
uella tjänster.

Ingen människa ska utnyttjas för sexköp. Sexköp
är kriminaliserat, och straffet för brottet skärptes un-
der 2022. Personer i prostitution befinner sig i en
mycket utsatt situation.

Regeringen genomför just nu flera åtgärder för att
fler i prostitution ska få stöd och hjälp med att lämna
prostitutionen. Exempelvis har regeringen beslutat om
ett åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa
mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och he-
dersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och
människohandel. Regeringen har också i budgetpropo-
sitionen för 2025 stärkt det finansiella stödet till utsatta
för prostitution.

Syftet med friskvårdsbidraget är att uppmuntra per-
sonal till friskvård, exempelvis genom att få ersättning
för ett gymkort. Det som framkommit om att frisk-
vårdsbidraget utnyttjats för sexköp är förkastligt.

Arbetsgivaren ansvarar för sin personals använd-
ning av friskvårdsbidrag och att det sker på ett korrekt
sätt. Våra myndigheter har en viktig roll i att kontrol-
lera att arbetsgivare följer beskattningsregelverken
kring friskvårdsbidrag och att utreda sexualbrott. Jag
förväntar mig att både arbetsgivare och myndigheter
tar sitt ansvar och ser till att friskvårdsbidraget inte ut-
nyttjas för köp av sexuella tjänster.

Anf. 2 EVA LINDH (S):

Herr talman! Prostitution och människohandel är
det yttersta uttrycket för mäns våld mot kvinnor. Det
är ett våld som drabbar miljontals kvinnor, barn och
män världen över. Kanske tror någon att det inte är
vanligt här i Sverige? Det stämmer inte. Sverige är fak-
tiskt ett destinationsland för människohandel för både
sexuella ändamål och arbetskraftsexploatering.

Sexhandeln – slavhandeln – finns i alla delar av
vårt samhälle: i stora städer, i mellanstora städer och i
små kommuner. För att motverka att människors liv
förstörs måste vi bekämpa människohandeln på alla
sätt vi kan. Samarbete mellan kommuner, polis och
rättsvårdande myndigheter är naturligtvis oerhört vik-
tigt. Risken för upptäckt måste öka, för vi vet att det
alltid spelar en avgörande förebyggande roll.

Enligt internationella studier har kvinnor i prosti-
tution ofta varit i en väldigt utsatt situation som inne-
burit att de hamnat i prostitution eller människohandel.
Många unga kvinnor och barn utnyttjas. Det är viktigt
att minnas att sexköp är brottsligt därför att det handlar
om våld och utnyttjande av utsatta människor. Sexköp
kan inte kallas annat än förkastligt.

Vi vet också att inkomster från sexköp göder organiserad brottslighet. Det finns alltså många olika aspekter. Det är otroligt tragiskt.

Jag har i mitt arbete träffat många kvinnor, flickor och barn som varit utsatta för sexuellt våld i olika former, också i prostitution. Det är tragiskt och upprörande. Nu får man dessutom veta att vi skattebetalare indirekt genom friskvårdsbidragen faktiskt betalar för dessa brott. Polisen har sett det, och vi har upptäckt att friskvårdsbidrag har utnyttjats för att köpa sex.

Jag kan inte med ord beskriva hur upprörd och illa berörd jag blir av det här. Det är dessutom så att det förekommer Facebooksidor där män tipsar varandra om hur man ska gå till väga och vad man ska be att det skrivs på kvittot eller intyget. Det är djupt upprörande.

Jag ställde min fråga till finansministern eftersom hon har ansvar för reglerna kring friskvårdsbidrag. Jag förstår förstås svaret som finansministern har gett om att det här är svårt och ska tas om hand av de rättsvårdande myndigheterna. Men min fråga gällde om finansministern har försökt hitta vägar att begränsa detta, eftersom jag tror mig veta att både finansministern och jag tycker att det är något som inte borde tillåtas i Sverige.

Anf. 3 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag vill tacka Eva Lindh för den här viktiga frågan. Den sätter fokus på något orimligt som har kommit till vår kännedom. Dessutom sätter den fokus på mycket av den kriminalitet vi ser. Allt handlar inte om skjutningar och sprängningar, även om det är väldigt mycket sådana. Det handlar också om att många kvinnor runt om i Sverige varje dag utnyttjas. De kan vara offer för trafficking och utsatta på många andra sätt. Frågan belyser verkligen det. Det är en vidrig verksamhet, vilket interpellanten förtjänstfullt har lyft fram. Precis som interpellanten sätter jag minst sagt kaffet i halsen när jag läser om det som hänt.

Bara för att vara tydlig, även om det redan är sagt: Det är kriminellt att köpa sexuella tjänster i Sverige. Det är självklart också kriminellt och förbjudet att försöka göra avdrag för detsamma. De som drabbas hårdast är de kvinnor som berörs.

I grund och botten är det här ändå som sagt en fråga för arbetsgivarna men självklart även för de myndigheter som följer upp detta. Just i det här fallet verkar den berörda friskvårdsportalen ha beslutat om att tillfälligt undanta all thaimassage. Det tycker jag är ett väldigt klokt beslut. Min förhoppning är att alla arbetsgivare och också de portaler som arbetar med frågan ska göra ett bättre grundjobb så att detta aldrig någonsin upprepas.

Herr talman! Låt mig också kort få säga något om vad regeringen gör för att hjälpa personer som befinner sig i prostitution att lämna den. Vi jobbar med flera olika saker, bland annat genom den utredning som har föreslagit exitprogram för personer i prostitution. Det finns också ett förslag om att upprätta en individuell plan för hela processen och att man ska få en egen

särskild stödperson när man vill lämna denna miljö. Det är en väldigt lång och svår resa.

Vi har dessutom lagt 600 miljoner kronor i öronmärkta medel för att stoppa mäns våld mot kvinnor.

Här i Sveriges riksdag finns en stor enighet kring de här frågorna, och det är väldigt glädjande. En sådan enighet är inte självklar i alla länder.

Anf. 4 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag börjar med det sista som sades. Det är självklart glädjande, och jag är stolt över att Sverige var det första landet med en sexköpslag. Det här är något som nu sprids runt om i världen. Det kanske inte sker i så stor utsträckning som vi hade hoppats, men ändå. En sådan lag gör att det blir olagligt att köpa sexuella tjänster men inte att sälja dem. Det är ju inte ett fritt val att sälja sexuella tjänster. I de allra flesta fall har man tvingats in i detta.

Jag är som sagt stolt över lagen. Jag är också stolt över att vi nu gemensamt här i kammaren kan säga att vi inte tycker att det här är okej. Det är ett brott, och det ska fortsätta vara ett brott. Vi ska göra vad vi kan för att beivra det. Att vi har en gemensam syn på detta tycker jag är väldigt bra.

Det är också bra att man fortsätter att utveckla arbetet, även om jag ser att det finns en del mer att önska när det gäller lämnaprogrammet. Jag tror att det behövs fler insatser för att verkligen hjälpa framför allt kvinnor men även barn och män att ta sig ur den situation de befinner sig i.

Låt mig säga något kort om friskvårdsbidraget. Vi tycker såklart att det är bra, och vi vill att människor ska ha en god hälsa. Det är ju grunden för friskvårdsbidraget. Men om vi bortser från det vi pratar om nu är ändå fusk stort. Det utnyttjas till en mängd andra saker, till nagelfixande och allt möjligt sådant. Det är också mot bakgrund av det stora fusk som förekommer som jag tar upp detta.

Det är inte rimligt att våra skattepengar går till det. De ska ju användas till rätt saker. Vi har även förut talat om att det är en stöld från folket om man inte anstränger sig för att använda skattepengarna, som vi gemensamt samlar in, till vettiga saker. Och det här är inte vettiga saker. Att det dessutom används för att köpa sex är det yttersta beviset för hur illa det är.

En del människor har mejlat till mig om den interpellation som jag har skrivit. Framför allt handlar det om personer som inte tycker att det är bra att jag väckt interpellationen. De tycker inte att det är så mycket att hålla på och bråka om. Till dem vill jag säga: Det är mycket att bråka om. Att köpa sex är inte bara brottsligt, utan det är också moraliskt fel och ett utnyttjande av andra människor. Jag vill bara passa på att säga det. Det är fränstötande varje gång man får ett sådant mejl.

Låt mig återgå till ämnet. Jag hoppas och önskar att finansministern kan säga något om huruvida det finns något ytterligare som kan göras för att skärpa lagstiftningen. Det är därför jag har tagit chansen att debattera detta med finansministern. Nu blev svaret att kommunerna måste granska det här och att någon annan ska

göra något. Men som nationella politiker har vi en möjlighet att göra förändringar i regler som kan förhindra fusk med friskvårdsbidrag och – det värsta – sexköp för dem.

Finns det något som ministern kan tänka sig att titta på antingen för att ändra reglerna eller för att öka risken för upptäckt? Att vi ökar trycket från myndigheterna att granska fler och mer är ju något vi styr över.

Anf. 5 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Till dem som har mejlat till Eva Lindh vill jag säga: Hon och jag står på samma sida. Det här är en väldigt viktig fråga att belysa från olika håll och på olika sätt. Många, många kvinnor i Sverige – tyvärr inte färre i dag än för tio år sedan – utsätts för ett ofta brutalt våld men också för att få sina kroppar sålda genom trafficking. De är helt utlämnade. Därför är den här frågan viktig att lyfta på många sätt.

Vad ska då regeringen göra? Regeringen jobbar på två olika fronter. Den ena handlar om att hjälpa kvinnor som fastnar i sådan verksamhet att komma därifrån, vilket jag nämnde tidigare. Den andra handlar om att ge de myndigheter som arbetar med kontroll och att komma åt fusk både verktyg, i bemärkelsen lagstiftning, och pengar och resurser att göra sitt jobb. Man får inte glömma bort att det gäller kriminalitet och bedrägerier.

Myndigheterna har fått betydande resurser av den tidigare regeringen men också rätt mycket nu av den här regeringen för att de verkligen ska kunna arbeta mot detta. Dessutom har de fått bättre verktyg i form av lagstiftning. Nu kan man till exempel på ett helt annat sätt dela information om arbetslivskriminalitet med andra myndigheter. Det kommer att underlätta även i detta fall.

Det är förbjudet att köpa sex. Det är definitivt förbjudet att göra avdrag för det. Jag förväntar mig att arbetsgivare håller koll på detta och att eventuella plattformar ser till att hålla kriminaliteten borta. Vad vi gör är att se till att myndigheterna – i detta fall polis och skatteverk men även andra – har de verktyg, det lagrum och de pengar som behövs. Vi kommer att fortsätta jobba med detta. Men jag ser i dag inte att en förändrad lagstiftning skulle lösa problemet för dessa kvinnor, utan det som krävs är ett aktivt arbete från alla parter.

Anf. 6 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för svaret. Jag är också glad över att hon med sådan tydlighet tar avstånd från detta. Det är bra. För mig är det viktigt att lyfta upp dessa frågor så att vi kan prata om dem så ofta vi kan.

Det är mycket som händer nu. Det finns mycket i världen och i Sverige som människor oroar sig över, sådant som människor med rätta ska känna oro inför. Det finns mycket vi behöver göra för att begränsa brottsligheten, till exempel skjutningar och annat våld, vilket finansministern var inne på.

Våldet mot kvinnor får vi dock inte glömma. Det finns en risk att det försvinner bland allt annat. Men varje dag, och nu när vi står här, utnyttjas kvinnor och barn sexuellt. Det pågår hela tiden. Vårt arbete får aldrig upphöra. Vi får inte tappa fokus, för det sker ett allvarligt utnyttjande som drabbar väldigt många människor.

Jag tackar för debatten, men jag kommer ändå att med en dåres envishet fortsätta ta upp frågan för att höra om det ändå inte finns något som vi gemensamt skulle kunna göra för att förhindra fusk – det är naturligtvis inte bra över huvud taget att det fuskas med friskvårdsbidraget –, för att stoppa sexhandel och människohandel och framför allt för att stoppa möjligheten att betala sina sexköp med friskvårdsbidrag. Min fråga gäller alla dessa saker.

Jag tackar för debatten.

Anf. 7 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar än en gång ledamoten Eva Lindh för att hon lyfter upp frågan.

Kriminaliteten hittar ofta nya vägar. Vi vet att mycket som driver den handlar om pengar. Det är ofta A och O för de allra flesta. Kriminaliteten omsätter omkring 100–150 miljarder. Det är svårt att uppskatta, men det är enorma pengar. För att komma åt den, vare sig det handlar om ett utnyttjande av kvinnor eller det faktum att barn skjuter barn, måste vi börja strypa kranarna.

Här har kriminaliteten hittat en annan liten väg. Oavsett vilken väg den tar ska vi göra vad vi kan för att dra åt kranarna. I detta fall förväntar jag mig att arbetsgivare, olika plattformar, Skatteverket och andra jobbar för att täppa till just detta hål. Jag vill understryka att det är väldigt lätt att frågor kommer ihåg i skymundan när det finns många problem samtidigt. Men det pågående våldet mot kvinnor är på något sätt en konstant, och det ska det inte behöva vara.

Jag går mycket och älskar att ta kvällspromenader. Jag går och tittar i fina områden och brukar ofta tänka, herr talman: Det här är ett vackert hus – jag hoppas att det är lika vackert där inne, bakom gardinerna, och att de bryr sig om varandra och tar hand om varandra. Men vi vet att många kvinnor på olika sätt utnyttjas och blir psykiskt och fysiskt misshandlade, och det får vi aldrig släppa. Det är inte bara så att kvinnor 2025 äger hälften av vad män äger. Mycket värre är naturligtvis att hemmet fortfarande är den farligaste platsen för många kvinnor.

Thaimassagealonger ska inte heller vara den farligaste eller svåraste platsen. De ska vara fredade zoner, och vi ska alla hjälpas åt att se till att det fortsätter att vara så.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellationerna 2024/25:497, 502 och 513 om Swedavias förutsättningar att styra sin verksamhet

Anf. 8 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Anna-Caren Säterberg, Heléne Björklund och Isak From har ställt tre nästan identiska frågor till mig. För det första undrar de om jag tagit initiativ till en analys av hur regeringens beslut utifrån skrivningen i Tidöavtalet påverkar Swedavias möjlighet att klara sina uppdrag och sitt finansiella mål framöver och om jag i så fall kan redogöra för resultatet. För det andra frågar de om jag har tagit initiativ till en analys av om beslutet att fortsätta driva Bromma flygplats påverkar Swedavias möjligheter att utveckla verksamheten vid Arlanda, Ronneby, Åre Östersund respektive Umeå flygplats. För det tredje undrar de om jag har tagit initiativ till en analys av hur den statliga ägarpolicyen påverkar bolagets möjligheter att agera långsiktigt och affärsmässigt då kostnader för Bromma nu läggs över på Swedavias andra flygplatser.

Flyget spelar en avgörande roll för Sveriges tillgänglighet och sammanhållning. Det är viktigt för näringslivets konkurrenskraft, samhällsviktiga funktioner, import och export och inte minst människors möjligheter att förflytta sig. För många, särskilt i norra Sverige, är flyget ofta det enda realistiska alternativet för snabba resor inom och utanför landet.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att stärka flygets konkurrenskraft och värna tillgängligheten, exempelvis ett tillskott på cirka 1 miljard kronor för att motverka avgiftshöjningar för säkerhetskontroller och bagage. Det statliga bidraget för driftsstöd till icke-statliga flygplatser har fördubblats, och flygskatten avskaffas från och med den 1 juli 2025 för att bland annat förbättra tillgängligheten i hela landet.

Swedavia lyder under samma lagar som privatägda bolag, däribland aktiebolagslagen (2005:551). Det är styrelse och ledning som ansvarar för bolagets organisation och den löpande förvaltningen av bolagets operativa verksamhet. Frågor som rör intäkter, kostnader och investeringar är frågor för styrelse och ledning att hantera. Det är även styrelsens ansvar att bolagen sköts föredömligt inom ramen för lagstiftning och statens ägarpolicy.

Regeringen beslutade 2009 om ett nationellt basutbud av flygplatser som staten på sikt bör ansvara för att tillhandahålla. I beslutet angavs att följande flygplatser skulle ingå i basutbudet: Göteborg Landvetter, Kiruna, Luleå, Malmö, Ronneby, Stockholm Arlanda, Stockholm Bromma, Umeå, Visby och Åre Östersund. Det är detta beslut som gäller än i dag.

Det är inte aktuellt att fatta något beslut om nedläggning av Bromma flygplats under denna mandatperiod. Flera frågor behöver utredas mer på djupet innan beslut kan fattas. Det handlar till exempel om de ändrade förutsättningarna för försvarets behov till följd av omvärldsläget och Natointrädet och vilken betydelse Bromma flygplats kan ha i detta. Det handlar också om

hur det statliga basutbudet av flygplatser bör se ut, inklusive finansieringsfrågor. Det är också viktigt att understryka att Försvarsmakten har påpekat att totalförvarsmyndigheternas behov av Bromma flygplats behöver kartläggas.

Anf. 9 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaret!

Min ena oro här i dag är att Arlanda flygplats inte är eller blir det konkurrenskraftiga nav som behövs för Sveriges utveckling. I ett litet exportberoende land i norra Europa vill vi socialdemokrater se fler långdistansdirektlinjer. Vi vill inte leda matartrafik till Köpenhamn. Vi vill se fler exempel på hur stora bolags och finansinstituts huvudkontor hamnar i Sverige, och vi vill se fler besökare till vårt land.

Min andra oro är hur finansieringen för de andra statliga regionala flygplatserna drabbas när Bromma knappt har någon trafik längre.

Herr talman! Jag bor i Jämtlands län. Vi som pendlar till eller från länet väljer tåget, men det kan mycket väl vara sista gången. Finansministern har prioriterat bort Trafikverkets äskande om resurser för grundläggande tillgänglighet, vilket gör att nattågen från Göteborg nu försvinner om mindre än en månad. Regeringen har inte heller velat ge några tydliga besked om framtiden för nattågen från Stockholm till länet bortom 2026.

I stället kanske finansministern tänker att jämtarna får lita på vägarna, men, herr talman, det råkar vara så att Jämtlands vägar är landets sämsta. En bilresa längs jämtländska vägar är mer av en Extremsport än en trygg transportsträcka.

Då, herr talman, kommer vi till flyget från och till Åre Östersunds flygplats – en flygplats i norra Norrlands inland som har haft det tufft sedan pandemin. Avgångarna är inte många. Konkurrensen är obefintlig, vilket gör att biljetterna är dyra. Just nu finns det fortfarande möjligheter för dem som behöver veckopendla för jobb eller för dem som ska åka vidare från Arlanda.

Men Åre Östersunds flygplats kan inte ta kostnaderna när i princip allt inrikesflyg har flyttat från Bromma flygplats till Arlanda. Regeringen fortsätter att lägga resurser på en spökyggsplats som marknaden har lämnat, vilket är ett synnerligen ineffektivt sätt att använda skattemedel.

Dagens Nyheter skriver att nio av tio passagerarflygplan som landar på Bromma flygplats numera är privatflygplan. Några av Sveriges rikaste personer använder till exempel flygplatsen för skidresor med privatflyg till schweiziska Alperna. Flera åker ensamma eller erbjuder andra privatflygresenärer att hänga med. Inför en resa skriver en grundare för ett stort riskkapitalbolag: "Jag åker själv med mops så det finns 3 säten lediga." Det är faktiskt inte rimligt, herr talman, att Åre Östersund flygplats tillsammans med Swedavias övriga flygplatser ska finansiera Bromma flygplats, där nio av tio flygresor sker med privatflygplan, med en

och annan mops – speciellt med tanke på att Swedavia inte klarar sina finansiella mål.

De tre frågor jag ställde i min interpellation har jag ännu inte fått svar på från finansministern. Hon får naturligtvis ett nytt försök att besvara dem i nästa anförande. Det handlar om analysen av regeringens beslut utifrån skrivningen i Tidöavtalet. Hur påverkar detta Swedavias möjligheter att klara sina finansiella mål? Vilken är analysen av hur det drabbar resten av flygplatserna, som tar över kostnaderna för Bromma? Och hur drabbar det övriga flygplatsers resenärer?

Anf. 10 HELENE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Tack till finansministern för svaret!

Min kollega har redogjort för många av skälen till att vi har denna debatt i dag. Jag vill säga något om Blekinge. Blekinge är ett litet och extremt exportberoende län med ett starkt näringsliv, universitet, myndigheter och omfattande försvarsetableringar. Här finns till exempel F 17, en av Sveriges viktigaste flygflottilljer, Boverket, Kustbevakningen, försvarsindustri med mera. Alla dessa aktörer gör tillsammans med besöksnäringen och privatresevärdar att vår enda flygplats är otroligt strategisk och viktig för vårt läns utveckling.

Ronneby flygplats har, precis som en del andra, tappat en stor del av sin marknad. Ungefär 50 procent av passagerarna har försvunnit sedan 2019. Swedavia, det statliga bolaget som äger flygplatserna, gjorde 2023 ett rörelseresultat på minus 318 miljoner kronor.

Det ska sägas att Blekingeborna älskar Bromma flygplats. Vi hade gärna sett att vi kunde fortsätta att flyga till Bromma. Men genom det samarbete som nu finns mellan de två tidigare konkurrerande bolagen går nu all trafik från Ronneby till Arlanda. Det har inneburit ett sämre utbud av avgångar för Blekingeborna, men för svenskt flyg är det kanske ändå bra att man kraftsamlar på en flygplats. Vi menar att också regeringen borde bejaka detta.

Så länge Swedavia tvingas fortsätta driva Bromma, där 90 procent av trafiken nu har försvunnit, pumpas det också in pengar där på ett sätt som inte är rimligt. Därför ställer jag mina två frågor till finansministern i detta första repliksifte. Det handlar än en gång om hur regeringen har analyserat konsekvenserna av att inte våga gå fram och stänga Bromma. Hur kommer det att påverka till exempel Ronneby Airport när man inte kan lägga pengarna där i stället? Och har regeringen och finansministern låtit utreda vilka alternativkostnader som uppstår genom att driva Bromma vidare i stället för att satsa på strategiskt viktiga regionala flygplatser som Ronneby?

Anf. 11 ISAK FROM (S):

Herr talman! Regeringen själv presenterar att flyget kraftigt har minskat efter pandemin. Swedavia, som är statens bolag, menar att den kraftiga nedgången på flyget kräver att åtgärder vidtas. Precis som tidigare interpellanter här har lyft fram har flygtrafiken på Bromma kraftigt minskat. Det utgår inte längre något trafikflyg från Bromma över huvud taget.

Utgångspunkten för den här interpellationsdebatten är att Swedavias vd och styrelse till regeringen har framfört att detta får konsekvenser för övriga flygplatser och för resenärer från statens övriga flygplatser. När man hör finansministerns svar får man sig också en funderare över vad det får för effekter på de kommunala flygplatserna, som är ganska många till antalet.

Herr talman! Detta är ingen ny fråga. När den tidigare regeringen blev rent socialdemokratisk och Tomas Eneroth var infrastrukturminister tillsattes utredningen under ledning av utredaren Peter Norman. Utredaren lade fram sitt betänkande, Ds 2022:11, i juni 2022. Där sa man att det för att förbättra förutsättningarna för de statliga flygplatserna skulle vara rimligt att några fler flygplatser blir statliga. Man föreslog flygplatserna i bland annat Skellefteå, Kalmar och Ångelholm. Det har även i diskussionen framförts att även flygplatsen i Sundsvall Timrå, med de förutsättningar som de orterna har, borde bli statlig.

Men, herr talman, det som händer nu är att Swedavias styrelse på grund av Tidöavtalets låsningar inte får agera. Man vill göra förändringar, men man får det inte. Regeringen säger nej, och finansministern säger också att de här frågorna måste fortsätta att utredas.

Regeringen, finansministern och Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet har tillsatt Peter Norman, som har fått följduppdrag. Bland annat ska man inkludera Brommas betydelse för civilförsvaret och ambulansflyget. I det sammanhanget – om man utreder att staten ska ta ansvar för Stockholms ambulansflyg – kan man fråga sig hur det ska bli med ansvaret för ambulansflyget på flygplatserna i Skellefteå, Lycksele, Vilhelmina och Ångelholm eller på någon av de andra kommunala flygplatserna. Är det kommuner eller regioner som ska stå för det medan man särskilt ska utreda statens ansvar när det gäller Bromma?

Det finns ett stort statligt ansvar när det gäller sammanhållningen, och det handlar om Arlanda. I den här regionen här regionen är Arlandahubben central ur många perspektiv. Precis som Region Stockholm och Stockholms Handelskammare säger måste det prioriteras, och insatserna på Arlanda måste förbättras, oavsett om det gäller tillgängligheten till flygplatsen med väg eller järnväg eller lokaliseringen av andra delar, till exempel en ny landningsbana.

Anf. 12 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Jag tänkte faktiskt börja den här debatten med att försöka tolka Socialdemokraterna här i kammaren välvilligt. Jag tänkte jag att det nu har kommit ett nytt flygintresse och flygengagemang från Socialdemokraterna.

Men sedan har jag lyssnat på de inlägg som har framförts och blivit lite konfunderad. Jag tror att man behöver sätta saker i sitt sammanhang. Det var alltså den socialdemokratiska regeringen som införde flygskatt. Det var den socialdemokratiska regeringen som gång på gång försökte lägga ned Bromma. Jag var själv med och stoppade de försöken med initiativ i finansutskottet under pandemin.

Under pandemin, när vi inte fick resa, gick ju flygresandet ned. Då försökte Socialdemokraterna i regeringsställning ta det till intäkt för att lägga ned flygplatser och ytterligare försvåra flygresandet. Under den här mandatperioden har man röstat emot den flygmiljard som den här regeringen och våra samarbetspartier införde för att rädda kvar flygplatser i hela landet.

Jag trodde att den debatt vi nu har skulle ha att göra med ett nyvaknat intresse av att säkerställa flyg i hela landet, men så har jag faktiskt inte kunnat tolka den.

Jag tycker att det är tråkigt att Socialdemokraterna gång på gång försöker lägga ned Bromma flygplats. Jag tycker att frågan ska ställas omvänt: Har Socialdemokraterna analyserat vad som händer om man lägger ned Bromma flygplats? Jag vet att det gjordes en del saker under den föregående regeringen, men ni får gärna berätta om konsekvenserna. Saker och ting har ju förändrats, till exempel säkerhetsläget. Vi kommer att behöva Bromma flygplats av rena försvarsintressen. Vi kommer att behöva den för redundans när det gäller kommersiellt flyg. Vi kommer att behöva den för nyttoflyg som ambulanstransporter. Även ambulanstransporter uppifrån Norrland, där jag kommer från, behöver Bromma flygplats och tillgängligheten där.

Jag tycker att det är bra att den här regeringen inte hastar och vid första bästa möjlighet lägger ned flygplatsinfrastruktur som sedan inte går att återuppbygga. Jag tycker att det är bra att man ser över detta på ett seriöst sätt mellan våra fyra partier.

Herr talman! Jag har jobbat i snart 15 år i den här kammaren med att slåss för de intressen som handlar om Norrland, landsbygden och, som jag brukar säga, alla som varje dag är beroende av bilen. I det här landet är vi beroende av transporter till och från jobbet. Vi är beroende av transporter för att klara det vardagliga livet och få det att hänga ihop. Flyget är en central del, inte minst för de delar av landet där man har långt till Stockholm och långt till marknader ute i Europa. Det är bra för enskilda människor, för oss som privatpersoner, och det är också viktigt för att vi ska kunna behålla ägande lokalt hemma i Västerbotten, där jag kommer ifrån. Om huvudkontoren för framgångsrika internationella, globala företag ska kunna stanna kvar stanna kvar måste flyget fungera.

Därför är jag glad, herr talman, över att tillhöra ett parti som nu är med i en regering som slåss för flyget och för bra transporter i hela landet. Men Socialdemokraterna värnar inte om flyget, herr talman. Det Socialdemokraterna egentligen vill använda den här debatten till är att lägga ned en flygplats. Det är inte någon omtanke om fungerande transporter. Det man konstant har gjort är att man har slagit på människors möjligheter till resande.

Jag är glad att vi har en regering som ser till hela Sverige och till alla människors möjligheter och rättigheter att transportera sig i landet.

Anf. 13 MARIANNE FUNDAHN (S):

Herr talman! Edward Riedl säger att Socialdemokraterna försöker lägga ned Bromma. Det ser faktiskt ut som om marknaden sköter det själv.

Enligt den nya ägarpolicyn för statliga bolag, som börjar gälla från bolagsstämman 2025, får bolagets styrelse ett ännu tydligare ansvar för att utveckla och förvalta bolaget på ett professionellt sätt. Bolaget ska generera marknadsmässig avkastning och aktivt förvalta bolaget så att den långsiktiga ekonomiska utvecklingen blir den bästa möjliga och så att de av riksdagen beslutade samhällsuppdragen utförs väl.

Bolag med statligt ägande ska agera affärsmässigt, hållbart och föredömligt på ett sätt som gör att man upprätthåller allmänhetens förtroende. Syftet med bolagets verksamhet är, liksom för privata bolag, att generera vinst. Aktiebolagslagens fördelning av ansvar säger att bolagets styrelse och ledning ansvarar för bolagets organisation, förvaltning av bolagets angelägenheter samt den löpande operativa verksamheten.

Ett av våra statliga bolag är Swedavia, som driver tio flygplatser, däribland Bromma. När Bra slutade flyga på Bromma försvann 90 procent av trafiken.

I Tidöavtalet står det att inga beslut om nedläggning av Bromma flygplats ska fattas under mandatperioden. Enligt vad jag har kunnat läsa mig till innebär det en årlig förlust på 1 miljard – det är kanske det som är flygmiljarden. Stämmer detta? Finansministern har kanske de rätta siffrorna. Hur ska detta finansieras? Anser finansministern att detta är förenligt med aktiebolagslagens krav och ägarpolicyn?

Näringslivet hävdar att Sverige tappar i konkurrens och att man borde satsa på Arlanda för att rädda svenskt inrikesflyg. Arlandas svaga utveckling är en bromskloss för hela ekonomin, säger Marcus Dahlsten, vd för Transportföretagen. Han menar vidare att Arlandas kris borde vara en väckarklocka. WSP har tagit fram en rapport på uppdrag av Transportföretagen som visar att flygplatsens svaga utveckling redan kostat 192 miljarder.

Tycker finansministern och regeringen ändå att det är en god idé att fortsätta driva Bromma i stället för att satsa på Arlanda och de andra flygplatserna för att stödja näringslivet i hela landet?

Anf. 14 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag får tacka interpellanterna för frågorna och den stora omsorgen som de har om Swedavia som bolag. Jag har fått svara på de här interpellationerna eftersom jag är ansvarig för de statliga bolagen.

När jag lyssnar på interpellanterna låter det nästan som att det vore bäst om Bromma hade lagts ned i går – då hade Swedavia haft en mycket lättare uppgift.

Jag tror att vi får backa bandet lite.

Swedavia är ett bolag som har en viktig uppgift. Vi har nära kontakt med dem i ägardialoger och annat. Sedan sköter de såklart mycket av den operativa helt

själva. Det är det som är hela poängen med bolaget. Men det handlar också om långsiktighet.

Menar ledamöterna på allvar att flygplatsen borde ha stängts i går – då skulle världen se lite bättre ut, och Swedavia skulle ha lite lugnare arbete? Nej, jag tror inte att det är så genomtänkt.

Låt mig bara säga några korta saker. Precis som interpellanterna är jag väldigt mån om att det fungerar med transporter i hela Sverige. Vi bor runt om i landet – från norr till söder. Man måste kunna transportera sig.

Efter pandemin har absolut just flygandet minskat. Vi har ändrat våra resvanor. Ibland har vi ersatt resor med Zoom- eller Skypemöten. Det är betydligt mer miljövänligt, så att säga. Det blir mindre utsläpp av det. Men det är helt uppenbart så här. Det ställer också krav på flygplatserna runt om i Sverige. Oavsett om de är statliga eller regionala ställer detta nya krav.

Det sker nu också en omdaning. I den omdaning som sker utveckling. Vi är till exempel medlemmar i Nato. Vi bygger ut totalförsvaret. Det handlar också om elflyg. Det är många parametrar som ska vägas in i ett beslut om Bromma.

För mig är det ganska enkelt, herr talman. Vi har aviserat en utredning som har hela det här perspektivet. Innan man fattar beslut om en stor, central och viktig flygplats – som är viktig för många – måste vi självklart ha ett riktigt bra underlag. Jag delar inte bilden av att det underlaget finns, för då hade vi kunnat agera på det.

Herr talman! När vi ändå pratar om infrastruktur tänkte jag passa på att säga något, eftersom vi har lagt en infrastrukturproposition på riksdagens bord. För första gången på mycket, mycket länge har vi lagt fram en proposition som gör att man kan betala av hela underhållet på väg. Det kan vara vägar i Krokoms kommun, i Bjurå, i Haparanda, i Hallsberg eller i Kumla. Underhållet har länge varit eftersatt, under många olika regeringar. Detta kommer nu att åtgärdas. Det är jag glad för.

Dessutom har vi fattat beslut om byggstart för totalt 18 infrastrukturprojekt runt om i Sverige. Det handlar om kapaciteten på Malmbybanan. Det handlar om byggstart av den andra etappen av Norrbotniabanan. Jag vet inte, herr talman, hur många socialdemokrater som har klippt band uppe vid Norrbotniabanan även om det nästan inte har byggts en enda meter räls. Det kan vi ta en annan debatt om.

Men när det gäller flygmarknaden har interpellanterna helt rätt. Mönster förändras. Vi måste ha en bra och stabil flygverksamhet i Sverige – var man än bor. Det ska vi se till att ha. Jag kan garantera interpellanterna att den här regeringen och jag, som ansvarig för bolagen, tar ansvar både för infrastrukturpropositionen och för bolaget Swedavia.
(Applåder)

Anf. 15 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaret!

Jag vill bara påminna om något när det gäller Norrbotniabanan. Det var finansministerns förra regering –

Fredrik Reinfeldts regering – som stoppade bygget av Norrbotniabanan. Sedan återupptogs hela planeringen under Stefan Löfvens regering.

Herr talman! I svaret på interpellationerna sa finansministern:

Swedavia lyder under samma lagar som privatägda bolag, däribland aktiebolagslagen. Det är styrelse och ledning som ansvarar för bolagets organisation och den löpande förvaltningen av bolagets operativa verksamhet. Frågor som rör intäkter, kostnader och investeringar är frågor för styrelse och ledning att hantera. Det är även styrelsens ansvar att bolagen sköts föredömligt inom ramen för lagstiftning och statens ägarpolicy.

Det stämmer förstås, och statens ägarpolicy handlar om bolagets avkastning. Bolaget når inte sina finansiella mål. Därför vill det statliga flygplatsbolaget Swedavia lägga ned Bromma flygplats eftersom den inte har någon lönsamhet. Men det är regeringen som säger nej.

Sverige är ett avlångt land. Det är lite mer än 160 mil fågelvägen från Smygehuk till Trieriksröset. Det är ungefär samma avstånd som mellan Stockholm och Milano. I ett land med våra geografiska förutsättningar är flyget inte bara ett transportmedel för nöjesresor. Det är helt centralt när det gäller att hålla ihop vårt land – det tycker vi socialdemokrater. Det binder samman människor och möjliggör arbete, utbildning och företagsutveckling från norr till söder.

Vi vet allihop här inne att ingen av ministrarna i Kristerssons regering bor norr om Borlänge. De behöver alltså inte pendla från norra Sverige, som många av oss andra gör. För oss som bor i Jämtlands län är det av största vikt att Åre Östersund flygplats har tillräckliga resurser och kommunikationer, som möjliggör att vi kan bo och verka där.

För landet Sveriges konkurrenskraft är det av största vikt att Arlanda utvecklas, så att Sverige inte bara matar Danmark med trafik. Bromma flygplats har blivit en symbol för politiskt slöseri, där skattebetalarnas pengar går till att hålla en flygplats vid liv av politiska skäl snarare än eftersom det finns faktiska behov.

Regeringen är inte transparent. Man redovisar inte de verkliga kostnaderna för Bromma eller säkerställer att investeringar görs där det faktiskt stärker hela Sverige. Att låsa fast landets flygstrategi i ett politiskt avtal där Bromma flygplats servar privatflygsresenärer i stället för att anpassa den till verkligheten riskerar, herr talman, att bli ett dyrt misstag med konsekvenser för hela landets utveckling.

En ledamot pratade om en miljardsatsning. Jag kommer mycket väl ihåg den miljarden, som den förra regeringen gav Flygsverige under pandemin. Jag tror inte att det är det vi ska diskutera och inte heller att samtliga transportsätt i det här avlånga landet är enormt viktiga för en socialdemokrat. Hade jag bött någonstans i närheten av sjöfart, herr talman – vilket jag inte gör, för jag bor i Norrlands inland – hade jag även pläderat för det.

Anf. 16 HELENE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaren, även om det lite grann lät som om vi som ställer frågor skulle ställa dem av retoriska eller strategiska skäl snarare än av det skälet att vi faktiskt brinner för att utveckla kommunikationerna mellan våra hemorter och Stockholm och jobbar för att transporterna ska fungera i hela landet. Det tar jag som en personlig förolämpning.

Både ministern och den moderata ledamoten säger också att det låter på Socialdemokraterna som att vi ville lägga ned Bromma flygplats i går. Jag har inte hört någon här vare sig anföra detta eller ställa frågor om det. Frågorna har gällt vilken konsekvensanalys som ligger bakom att man inte jobbar på det spåret. Ministern säger att man har tillsatt en utredning som ska belysa de konsekvenserna, och min fråga blir då när den ska vara klar. Hur lång tid ska det få ta?

Vi har ett statligt flygplatsbolag som blöder ekonomiskt och som samtidigt tvingas att driva en flygplats som, förutom privatresenärerna, i princip är tom. Är detta förenligt med regeringens ambitioner att utveckla transporter som fungerar i hela landet? Är det förenligt med att utveckla de regionala flygplatserna som drivs av samma bolag och som kämpar ekonomiskt för att överleva när 90 procent av trafiken från Bromma nu har lämnat flygplatsen?

Det är en omformulering av mina tidigare frågor, men frågorna kvarstår.

Anf. 17 ISAK FROM (S):

Herr talman! Finansministern säger att det här ska utredas på djupet, och det är förstås välkommet. Men det har tydligen pågått ett tag, och under de senaste månaderna har det med all önskvärd tydlighet visat sig att den trafik som har flyttats från Bromma till Arlanda har flyttat. Om man ska vara ärlig har det också möjliggjort att man kan flyga från Umeå via Arlanda direkt till exempel till Kalmar, Halmstad eller Växjö utan att behöva ta en taxi till Bromma.

Men det är inte det som är grunden för interpellationen. Grunden är att Bromma är en ekonomisk katastrof som måste bekostas av de andra statliga flygplatserna. Grunden är också, precis som Marianne Fundahn lyfter upp, att staten har aviserat en ny ägarpolicy där styrelserna föreslås få ett större ansvar och ett större mandat. Men var finns det i den här frågan? Swedavias styrelse och ledning säger ju att det här inte går och att man inte kan fortsätta på det här sättet.

Regeringen vill inte stänga Bromma trots att Bra lämnat flygplatsen och trots att styrelsen säger att det här inte går. Regeringen säger också att avkastningskraven ligger kvar. Man tillför inga nya pengar, utan man lägger över kostnaderna. Indirekt blir det alltså resenärerna från Umeå, Östersund, Kiruna och Landvetter som får ta kostnaderna för att upprätthålla Bromma. Om man nu anser att Bromma flygplats är så viktig ur andra aspekter är det faktiskt regeringens ansvar att tillföra en särskild peng, lyfta ut Bromma ur Swedavia

och säkerställa att Bromma kan finnas kvar för elflyg, en försvarsanläggning eller någonting annat.

Från näringslivet, oavsett om man finns i Umeå eller i Stockholm, är man inte speciellt imponerad. Besöksnäringen är inte speciellt imponerad, eftersom Sverige och Arlanda har tappat i konkurrenskraft gentemot Köpenhamn, Oslo och Helsingfors. Arlanda har blivit en transferflygplats mot Kastrup. Om vi ska få upp flygtrafiken behöver vi ju även internationella resenärer som kan flyga till Arlanda och ta sig vidare ut i landet. Det är en besöksnäringsspolitisk väldigt viktig fråga som näringslivet lyfter upp, och det är regeringen helt medveten om.

Är regeringen verkligen så låst av Tidöavtalet att vi inte kan göra någonting under innevarande år? Det händer väldigt mycket under en mandatperiod, men i det här fallet skriver man fast sig och säger att det inte går att göra någon förändring under den innevarande mandatperiod, trots att både styrelsen, vd:n och näringslivet säger det. Det är märkligt.

Anf. 18 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Låt oss konstatera att Socialdemokraterna i den här debatten kommer att använda alla argument som finns för att lägga ned Bromma, precis som man gjorde den förra mandatperioden. Det stoppades då av initiativ här i kammaren som jag var med om.

Det är lite fräckt av en av Socialdemokraternas ledamöter att säga att den socialdemokratiska regeringen tillförde pengar till flyget under pandemin. Det gjorde man ju för att det fanns en majoritet samlad av ingen mindre än Elisabeth Svantesson i opposition. Hon samlade då en majoritet i riksdagen och tvingade igenom dessa stöd. Detta försöker man nu att skriva om historien kring. Det är faktiskt lite provocerande, herr talman.

Låt oss konstatera att den här regeringen har tillfört pengar för att säkerställa att det ska finnas flygplatser i hela landet. Det handlar om att upprätthålla konkurrens och tillgänglighet. Stänger man ned Bromma, som Socialdemokraterna vill, kommer det inte att gå att öppna flygplatsen igen, och alla som nyttjar flyget vet vad som har hänt nu när Bromma har stängt: Det har blivit sämre tillgänglighet, och det har försvunnit flygavgångar eftersom konkurrensen har blivit sämre.

Den som bryr sig om transporter på riktigt kan då jobba på olika sätt. Antingen stänger man ned Bromma och säkerställer att det aldrig blir bättre, eller så analyserar man, har lite is i magen och hoppas att det kommer fler aktörer och bidrar till att vi får ett bättre fungerande flyg.

Socialdemokraterna var för flygskatt och införde en sådan. Det backade vi tillbaka. Man såg också till att vi i praktiken hade världens högsta bensin- och dieselpreiser. Vi har nu backat tillbaka så att vi har Väst-europas lägsta priser. Den som lyssnar på den här debatten vet att om man bryr sig om transporter är Moderaterna åtminstone att föredra framför Socialdemokraterna. Det gäller på område efter område.

När det kommer till Norrbotniabanan blir man något provocerad. Under åtta år klipptes det band jag vet inte hur många gånger. Men ingen järnväg lades i backen. Det är pinsamt!
(Applåder)

Anf. 19 MARIANNE FUNDAHN (S):

Herr talman! När Bra slutade flyga till Bromma innebär det att även flygningarna till våra andra flygplatser minskade. När jag nu flyger till Stockholm från Malmö möts jag av en ganska ödlig flygplats. Det innebär också att kringsservicen försvinner och med den arbetstillfällen.

I stället för att flyga till och från Malmö väljer många skåningar att flyga till och från Köpenhamn. Där finns det mer än dubbelt så många avgångar till Stockholm, och från flygplatsen i Köpenhamn tar det tolv minuter med tåg till Hyllie, där det finns goda förbindelser med hela södra Sverige. Det finns det inte från Malmö; där finns bara flygbuss till Malmö och Lund. Jag ser en stor risk att fler väljer att flyga från Kastrup i stället för Malmö, och vad händer då med flygplatsen? Det är svårt att konkurrera med Kastrup.

Den danska regeringen stärker nu Kastrups ställning genom ytterligare investeringar. Jag undrar därför: Har regeringen några planer på att stärka Arlandas ställning?

Anf. 20 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar återigen för den här diskussionen. Vi behöver en bra infrastruktur och bra transporter runt om i hela landet för att kunna verka och leva här.

Jag vill säga tre korta saker – en om ägarpolicy, en om Swedavia och en om Bromma.

När det gäller ägarpolicy var det ändå på tiden att vi uppdaterade och gjorde om den. Den är bra och tydlig för alla de statliga bolag som finns. Det handlar om ungefär 40 statliga bolag som tillsammans har ett värde av drygt 800 miljarder. Det är den mest jämställda portföljen i Sverige, och det är dessutom den största. Därför är det viktigt att staten, oavsett regering, inför skattebetalarna är tydlig med vilka förväntningar den har på alla bolag. Det har alltså gjorts ett förtydligande eftersom policyn inte har varit tillräckligt bra tidigare.

När det gäller Swedavia ska man ändå komma ihåg att bolaget fram till pandemins utbrott hade en positiv utveckling av omsättning och lönsamhet. Efter pandemin har bolaget kommit tillbaka till en positiv takt, men det ser fortfarande inte alls ut som det gjorde före pandemin, vilket jag också startade med att säga.

Då kommer vi till frågan om Bromma. Det handlar om en flygplats i huvudstaden, och man kan självklart ha olika åsikter om huruvida den ska finnas kvar eller inte. Men innan man fattar det beslutet ska man ha med sig att flygplatsen i dag fyller en viktig funktion för samhällsnyttiga transporter som ambulans- och polisflyg, liksom för affärsflyg. Dessutom säkerställs från Bromma ett säkert luftrum både över och runt

Stockholm. Det jag nu har nämnt är verksamheter som bedöms vara inte helt enkla utan i stället svåra att flytta till och hantera på Arlanda.

Alla de här frågorna måste man gå på djupet med. Vi tycker att det är väldigt viktigt. Jag fick frågan här om ett politiskt beslut ska hindra, och först och främst vill jag bara göra följande klart: Vi sysslar enbart med politiska beslut. All infrastrukturpolitik är just politik. Vår politik handlar om att göra en historisk satsning – den största någonsin – där vi ser till att underhållsskulden för vägar nu kan betalas och att det kan bli nya projekt för järnväg och vägar. Vi ser också över, och ser till, att svenskt flyg ska fungera i hela Sverige. Det är en skakig tid nu efter pandemin, men jag tänker inte slarva. Jag tänker ta ansvar.

Detta ska ske på ett ansvarsfullt sätt, och sedan får vi se vad alla här inne kommer fram till och vilka majoriteter det finns. Om och hur Bromma ska drivas vidare senare återkommer vi till. Vi kommer inte att fatta beslut om det nu.

Anf. 21 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för den här debatten!

Till den moderate ledamoten vill jag bara säga: Om man bryr sig om hållbara transporter och inte har en klimatpolitik som är lika svårhittad som ett ledkryss i snöstorm är Socialdemokraterna ett bättre alternativ än Moderaterna.

De frågeställningar jag hade till finansministern i min interpellation kvarstår. Precis som ledamoten Isak From sa: Om man vill fortsätta utreda en flygplats och de andra flygplatserna och deras resenärer tar kostnaderna, vad är det för analys som är gjord? Just nu är nio av tio flyg som landar på Bromma privatflygplan. Det är ingenting vi behöver använda skattebetalarnas pengar till.

Mina tre frågor kvarstår alltså.

Har ministern tagit initiativ till en analys av hur regeringens beslut utifrån skrivningen i Tidöavtalet påverkar Swedavias möjlighet att klara sina finansiella mål framöver, och kan ministern i så fall redogöra för resultatet?

Har ministern tagit initiativ till en analys av om beslutet att fortsätta driva Bromma flygplats påverkar Swedavias möjligheter att utveckla verksamheten vid Arlanda, och kan ministern i så fall redogöra för resultatet?

Har ministern tagit initiativ till en analys av hur beslutet att driva Bromma flygplats vidare påverkar Swedavias kostnader och möjligheter att utveckla Åre Östersunds flygplats och av hur kostnaderna för resenärerna påverkas?

Anf. 22 HELENE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Jag tackar finansministern för debatten.

I ett tidigare inlägg nämndes totalförsvarets behov av säkra luftrum och bra flygplatser. Jag har läst Försvarsmaktens remissvar på utredningen om Arlanda

flygplats. Jag ser ingenstans att Försvarsmakten – eller Högkvarteret, som har skrivit svaret – är negativ, utan man är till och med försiktigt positiv och säger att en utbyggnad skulle kunna skapa förutsättningar för exempelvis en terminalplats för Kustbevakningens flyg, statsflyget och så vidare. Remissvaret kom den 25 oktober 2022. Det har gått ett tag sedan dess. Min fråga till ministern om hur lång tid den fördjupade utredningen ska ta kvarstår därför.

För att inte bara prata om att lägga ned utan kanske hellre prata om att utveckla: Den här debatten kan ju likaväl handla om att utveckla en bra flygplats i Stockholm. I ett tidigare inlägg pratades det om flygplatsen i Köpenhamn. Det kan faktiskt vara så att vi ska satsa på Arlanda. Eller anser regeringen och ministern att det är nödvändigt att just Stockholm har två flygplatser?

Anf. 23 ISAK FROM (S):

Herr talman och finansministern! Jag ställde en fråga i början av interpellationsdebatten om vart Peter Normans förslag om att öppna fler statliga flygplatser har tagit vägen. Som den ekonomiska situationen för Swedavia ser ut nu är det klart att det inte verkar vara aktuellt, för det kommer naturligtvis att kosta. Men som läget ser ut nu får övriga statliga flygplatser, och i förlängningen resenärerna, betala priset för att regeringen – och regeringens avtal med Sverigedemokraterna i den här frågan – förhindrar Moderaterna från att ta ansvar.

Normalt sett uppfattar jag det som att Moderaterna är ett parti som tycker att skattepengar, och pengar över huvud taget, ska användas ansvarsfullt. Vi har ett regionalt näringsliv, och även näringsliv lokalt ute i landet, som säger att Arlanda måste prioriteras och att man måste komma till ett beslut. Men det verkar inte bli så, utan här sätter Tidöavtalet stopp.

När det gäller att det är Sverigedemokraterna som har satt stopp för det här kan jag inte heller låta bli att säga att jag gärna hade sett Maud Olofsson eller Fredrik Reinfeldt klippa bandet för Norrbotten i Umeå. Men i stället klippte man ju av Botniabanan i Umeå. Den moderatledda alliansregeringen klippte av och satte stopp för banan i Umeå. Vi hoppas dock allihop att någon förr eller senare ska få klippa bandet för hela Norrbotten i Umeå.
(Applåder)

Anf. 24 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Statsrådet har nu anmält att hon avstår från att hålla sitt slutanförande i denna interpellationsdebatt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellationerna 2024/25:469 och 470 om Kronofogdens samordning och barnkonventionens tillämpning vid vräkningar

Anf. 25 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Malcolm Momodou Jallow har frågat finansministern om hon kan tänka sig att ändra lagstiftningen så att den i dag frivilliga samverkan mellan Kronofogden, hyresvärd och socialtjänst blir obligatorisk i syfte att förhindra vräkningar där barn är inblandade. Malcolm Momodou Jallow har även frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta så att barnkonventionen faktiskt följs i de fall då barn är involverade i en vräkning. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på båda interpellationerna.

Jag vill inleda med att tacka Malcolm Momodou Jallow för möjligheten att diskutera dessa viktiga frågor. Jag och regeringen ser allvarligt på förekomsten av avhysningar, eller i dagligt tal vräkningar, inte minst bland barnfamiljer.

Alla barn har rätt till en trygg uppväxt och en ljus framtid, och inget barn i Sverige ska behöva stå utan ett tryggt hem. När barnfamiljer vräks äventyras barnens hälsa, trygghet och skolgång. Barn har, i enlighet med artikel 27 i Förenta nationernas konvention för barnets rättigheter, alltså barnkonventionen, rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, moraliska och sociala utveckling. Här utgör rätten till bostad en väsentlig grund.

Hemlöshet och osäkra boendeförhållanden skapar otrygghet, sociala problem och ohälsa, inte minst för barn. Vid alla åtgärder som rör barn, till exempel i samband med intresseavvägningar vid vräkning av barnfamiljer, ska man i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa. Vid en vräkning ska kompensatoriska åtgärder vidtas. Barnfamiljen ska också få information och erbjudas det stöd som familjen har rätt till.

Inom ramen för den nuvarande hemlöshetsstrategin för 2022–2026 har bland andra Socialstyrelsen, Kronofogdemyndigheten och länsstyrelserna i uppdrag att stödja kommunernas arbete med att förebygga vräkningar. Uppdraget till Kronofogdemyndigheten har varit särskilt inriktat mot att förebygga vräkningar av barnfamiljer.

Precis som Malcolm Momodou Jallow framförde gav regeringen nyligen Socialstyrelsen i uppdrag att förstärka arbetet mot vräkningar av barnfamiljer. Uppdraget är centralt för att öka kunskapen om varför antalet vräkningar har ökat under senare år. Socialstyrelsen ska bland annat kartlägga och analysera orsaken till vräkningarna. Socialstyrelsen ska även lämna förslag på åtgärder för att minska antalet vräkningar av barnfamiljer. Dessa kan även innefatta författningsförslag. Myndigheten ska dessutom redovisa hur olika kommuner arbetar för att förebygga vräkningar och vilka åtgärder som vidtas efter en genomförd vräkning, med särskild hänsyn till ett barnperspektiv.

Vidare ska Socialstyrelsen i nära dialog med kommunerna stötta dem i deras arbete för att minska antalet vräkningar av barnfamiljer samt sprida kunskap om uppdragets resultat. En utgångspunkt i genomförandet av uppdraget är barnkonventionen. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 maj 2027 och ska delredovisas den 2 december i år.

Kronofogdemyndighetens statistik visar att det finns tecken på att förebyggande insatser kan fungera väl lokalt. Hela 59 procent av de ansökningar om avhysning som myndigheten tog emot från hyresvärdar under 2024 drogs tillbaka. En del återkallelser beror på att hyresgästen och hyresvärden har träffat en överenskommelse eller på att socialtjänsten och hyresvärden har samverkat. Socialtjänsten har en viktig och självklar roll när det gäller insatser för att förebygga vräkningar. Detta är en angelägen fråga i den utveckling av socialtjänsten som regeringen kraftfullt verkar för.

Regeringen har lämnat förslag till en ny socialtjänstlag, där ett stärkt barnrättsligt perspektiv är i fokus. Utöver ett permanent tillskott till kommunerna på 186 miljoner kronor har regeringen avsatt 1,2 miljarder kronor i år och beräknar även att avsätta 2,2 miljarder kronor 2026–2028 för att stödja omställningen till en mer kunskapsbaserad, tillgänglig och förebyggande socialtjänst.

Anf. 26 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, men låt mig vara tydlig: Det är inte tillräckligt. Det är inte acceptabelt att vi i dag har barn i Sverige som inte har ett hem.

För fjärde året i rad ökar antalet vräkningar i Sverige. Förra året förlorade 3 042 hushåll sina hem; det är en ökning med 21 procent sedan 2022. Mitt bland dessa siffror – mitt bland dessa utdrivna människor – finns 711 barn. De rycks upp med rötterna och tvingas lämna sitt hem, sin trygghet och sin vardag. Det är inte en naturkatastrof som har orsakat detta, utan det är politiska beslut och politisk passivitet. Det är regeringens politik som är orsaken till detta.

Herr talman! En ny studie visar att den officiella statistiken bara är toppen av ett isberg. För varje registrerad vräkning sker upp till fyra självpåtagna flyttar där familjer lämnar hemmet innan dörren sparkas in av kronofogden. Människor flyr innan de kastas ut. Deras berättelser saknas i statistiken, precis som deras barn saknas i regeringens politik.

Vad gör då regeringen medan detta pågår? Jo, man väljer att fasa ut det tillfälliga bostadsbidraget för barnfamiljer när de behöver det som mest. Det här är en tid då matpriserna har ökat med 25 procent, då hyrorna fortsätter att skena och då välgörenhetsköerna växer snabbare än bnp. I denna tid prioriteras rotavdrag för villaägare och ränteavdrag för bostadsrättsägare, men för hyresgäster i fattigdom finns det inget. Man tar bort det enda stödet till dem.

Vi har i dag hört många formuleringar från statsrådet om barnets bästa, om barnkonventionen och om

förebyggande arbete. Jag håller helt med om det hon säger, men medan regeringen upprepar vackra ord fortsätter barn att vräkas i Sverige – år 2025. De som vräks i dag, herr talman, har inte tid att vänta till 2027 på en slutredovisning eller en kartläggning av Kronofogden. Det är två år dit. Vad ska hända med alla de barn som vräks i dag fram till dess?

Att regeringen ännu en gång svarar på ett akut socialt problem med att tillsätta ytterligare en utredning är ett tydligt uttryck för den oförmåga eller ovilja som präglar regeringens socialpolitik. Vi vet redan varför vräkningar sker. Det handlar om fattigdom.

För en vecka sedan var jag på ett seminarium där jag träffade representanter för Kronofogden. De sa väldigt tydligt att de vet vad problemet är.

Enligt artikel 27 i barnkonventionen, som statsrådet också nämnde, har barn rätt till skälig levnadsstandard, och enligt artikel 3 ska barns rätt alltid komma i främsta rummet. Även i andra artiklar talas om barns rätt till ett hem. Men vi bryter mot detta.

Det här handlar om barnfamiljer som inte längre har råd med hyran för att hyrorna rusar i höjden samtidigt som matpriser, el och räntor tränger undan allt annat. Regeringens svar är att fasa ut bostadsbidraget till barnfamiljer. Regeringen ger inte heller socialtjänsten några verktyg så att man kan agera i tid. Regeringen gör inget för att stoppa de vräkningar som driver barnfamiljer ut på gatan.

Herr talman! Det cyniska i detta är att regeringen själv erkänner att samverkan fungerar när den sker. Men eftersom den är frivillig sker den för sent och ibland inte alls. Därför vräks barn. Varför gör regeringen inte denna samverkan obligatorisk så som vi har föreslagit? Varför har barn i Sverige inte samma rätts-säkerhet som fastighetsägare?

Anf. 27 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON
GRÖNVALL (M):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för inlägget och frågorna.

Låt mig försäkra ledamoten om att regeringen ser oerhört allvarligt på vräkningar, framför allt av barnfamiljer. Precis som ledamoten beskriver riskerar barn att ryckas upp med rötterna från skola, kamrater och allt som är tryggt i livet. Det är därför viktigt att göra en rad insatser för att motverka vräkningar.

Vi ser att det finns kommuner som arbetar på ett positivt sätt med detta, och av dessa kommuner måste vi lära. Under förra året drogs 59 procent av vräkningssökningarna tillbaka. Vi önskar förstås att det vore 100 procent, men 59 procent är en intressant siffra eftersom man tillsammans med socialtjänsten, som ofta sedan länge är med i processen för att hjälpa och stödja, hittade sätt som gjorde att dessa ansökningar kunde dras tillbaka. Därför har vi gett detta uppdrag, men tyvärr tar det tid. Jag önskar att det inte gjorde det, men det tar tid att grundligt gå igenom hur arbetet kan förbättras ytterligare. Det handlar om att stötta kommunerna och se till att ha de kommuner som lyckas väl som goda förebilder.

Min stora förhoppning och kunskap utifrån de många diskussioner jag har med socialtjänstens medarbetare är att den nya socialtjänstlagen kommer att ge helt andra förutsättningar att jobba förebyggande, uppsökande och tillsammans med en rad andra aktörer på ett sätt som tidigare inte har varit möjligt. Det kommer att spela roll för så många människor i utsatta situationer, bland annat för barn och unga kopplat till deras bostadssituation.

Låt mig också lyfta fram att regeringen har dubblat summan till hemlöshetsstrategin från 40 till 80 miljoner. Denna fördubbling visar att vi har en hög ambition i frågan. Jag utgår från att ledamoten och jag är överens om att ingen ska hamna i bostadslöshet. Men Bostad först är en strategi för att arbeta med människor som ändå har hamnat där, och denna strategi har bevisat stor och långvarig effekt. Regeringen har här ökat sin satsning från 30 till 70 miljoner. Vi lägger alltså mycket resurser på att motverka hemlöshet och vräkningar. De siffror och den situation ledamoten hänvisar till uppstod under den förra regeringen, och nu arbetar regeringen för att motverka dem.

Anf. 28 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V):

Herr talman! Jag instämmer i det statsrådet säger. Men jag vill att man går från ord till handling, för trots allt som görs vräks barn – 711 bara i år. Statsrådet tar stolt upp att 59 procent av vräkningsansökningarna dras tillbaka, men för mig är det inget kvitto på framgång. Det är ett kvitto på hur nära avgrunden tusentals hushåll lever. Det är en varningssignal, inte ett argument för fortsatt passivitet. Vi måste se detta problem.

Det är lätt att tala om barnets bästa, men det är handling inte ord som avgör om Sverige följer barnkonventionen. I dag bryter staten mot sina åtaganden varje gång ett barn förlorar sitt hem. Därför frågar jag igen: Var finns regeringens akuta åtgärdsplan för att stoppa vräkningarna av barn? Vi måste stoppa dem. Vi kan inte vänta två år, för då blir ännu fler barn hemlösa.

Det är inte bara siffror; det är barns liv. Stadsmissionen möter vuxna barn till hemlösa och ser att hemlösheten går i arv i Sverige 2025. Detta händer trots att barnkonventionen är svensk lag. I över 30 fall där barn har vräkt har Hyresgästföreningen granskat domstolsbeslut och funnit att det i nästan alla fall döms till hyresvärdens fördel. Barnets bästa har inte satts främst utan sist, trots att artikel 3 i barnkonventionen slår fast att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet.

FN har återkommande kritiserat Sverige för att barn vräks. Regeringens svar är en kartläggning som ska vara klar 2027. Det är inte rimligt. Ska vi vänta på fler rapporter medan fler barn förlorar sina hem?

Herr talman! Senast jag träffade Kronofogden var beskedet att man vet vilka de skuldsatta är, var de bor och vilka som riskerar vräkning. Man vet alltså allt detta. Ändå agerar ingen och stoppar det. Vad är det mer som ska kartläggas?

Vi är uppe i 437 000 skuldsatta privatpersoner hos Kronofogden, och deras skuld är på 138 miljarder.

Under ministerns tid i regeringen har denna summa ökat med 37 procent, och den fortsätter att öka med 50 miljoner varje dag.

Herr talman! Vi behöver inte fler kartläggningar eller utredningar. Vi behöver handling för att dessa barn ska ha ett hem i enlighet med svensk lag. Kronofogden har ett uppdrag att samverka med socialtjänsten. Men det är frivilligt, och vi vet att det ofta sker för sent eller inte alls.

Därför frågar jag statsrådet: Kommer regeringen att göra denna samverkan obligatorisk, särskilt i de fall där barn är inblandade? Vilka kompletterande åtgärder avser statsrådet att vidta för att säkerställa att barnkonventionen efterlevs när barn hotas av vräkning?

Det är inte acceptabelt att barn i Sverige 2025 vräks på grund av fattigdom. Det är ett moraliskt haveri, ett politiskt svek och ett brott mot framtiden. I framtiden kommer man att döma oss, inte för att vi gjorde för lite utan för att vi visste och ändå valde att inte agera. Jag hoppas att man agerar, och jag hoppas att statsrådet är enig med mig när jag säger att läget är akut. Även om föräldrarna är fattiga har barnen inte gjort något; de är bara offer. Därför har vi ett ansvar att se till att de får en trygg uppväxt och ett tryggt hem.

Anf. 29 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON
GRÖNVALL (M):

Herr talman! Än en gång tack till ledamoten för ett engagemang som jag kan försäkra ledamoten om att jag delar! Vi måste arbeta intensivt tillsammans för samhällets mest utsatta barn. Som ledamoten säkert känner till har jag en mångårig bakgrund i kammaren och socialutskottet och har med bland andra Vänsterpartiet arbetat med en rad olika förslag som stärker utsatta barns situation. Det är viktigt att på olika sätt hitta lösningar som är långsiktigt hållbara.

För att först gå tillbaka till ledamotens fråga kopplad till Kronofogdemyndigheten: Myndigheten har sedan 2022 haft i uppdrag att verka för att ett avhysningsförebyggande samarbete etableras mellan socialtjänst och hyresvärdar i samtliga kommuner. Det gäller alltså inte bara i några kommuner utan i samtliga kommuner. Detta arbete har särskilt inriktats på att förebygga avhysningar som berör barn. Detta myndighetsuppdrag ligger fast och omfattar tydligt ett arbete gentemot 290 kommuner i Sverige i dag.

Därtill har Socialstyrelsen och Boverket fått i uppdrag att under 2024–2026 ta fram ett metodstöd för att socialtjänsten ska kunna utveckla det sociala perspektivet i samhällsplaneringen med fokus på hemlöshet. Socialstyrelsen har också fått i uppdrag att ta fram sådant stöd till socialtjänsten utifrån den bredare inriktningen i den proposition om en ny socialtjänstlag som jag precis nämnde.

I oktober 2024 gav vi Socialstyrelsen det uppdrag som vi har beskrivit. Det stämmer att det ska slutredovisas den 31 maj 2027, men vi får en viktig första delredovisning den 2 december i år. Jag ser naturligtvis fram emot att på olika sätt få diskutera det resultat som vi får i december.

Det vi vet är att det absolut bästa sättet att förstärka ett barns situation är att barnet får se sina föräldrar gå till ett arbete varje dag. Därför är regeringens arbete med att öka stödet för att man ska få ett arbete eller en utbildning för att kunna komma i arbete viktiga incitament.

Vi vet vad som kan hända när arbetslösheten, och den hopplöshet som ofta följer med den, riskerar att gå i arv. Arbetslinjen är alltså en stor del i att kunna stödja människor att gå från bidrag till egen försörjning så att de kan stå på egna ben och också få den frihet och det manöverutrymme som den som är fast i ett bidragsberoende inte har. Det kommer också att vara en oerhört viktig del i att vända situationen för de utsatta barnen. (Applåder)

Anf. 30 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V):

Herr talman! Låt mig börja med arbetslinjen, som det talas om. I dag är över 600 000 människor arbetslösa. Som statsrådet kanske vet är jag ordförande i civilutskottet och jobbar med bostäder. Över 2 000 bostadsbolag har gått i konkurs.

Människor är inte arbetslösa för att de vill vara arbetslösa. De är inte fattiga för att de vill vara fattiga. Det är regeringens politik som gjort att människor har blivit av med arbetet, precis som pandemin ledde till att många blev av med arbetet. Det handlar inte om bidragsberoende utan om en politik där beslut fattas som gör att människor i dag inte har ett arbete att gå till, vilket påverkar hushållens ekonomi, skapar fattigdom och så vidare.

När barnfamiljer hamnar i en situation som delvis orsakats av politiken eller av politiska beslut kan inte det bästa vara att ta bort det stöd som finns för att hjälpa dem när de har hamnat i en sådan situation. Att säga att de inte får vara bidragsberoende utan måste arbeta är inte rättvist. Så kan man inte tänka.

Det handlar om människor, såsom alla som jobbar i byggbranschen och som har jobbat och byggt det här samhället. Jag har träffat många byggnadsarbetare som har jobbat hela livet men som i dag inte har ett jobb att gå till. De har familjer som kan behöva stöd från staten, men då säger staten: "Det är inte det bästa sättet att fixa det här, utan ni måste gå och jobba." Om man har en politik som skapar jobb kommer folk att gå och jobba.

När det gäller samverkan tycker jag att det är viktigt. Precis som statsrådet säger finns det ett system, men systemet funkar inte eftersom det inte är obligatoriskt utan frivilligt. I vissa kommuner funkar det, men i vissa kommuner funkar det inte. Varför är det inte obligatoriskt? Då kan samverkan ske varje gång ett barn riskerar att vräkas. Då kan man finnas där för att hjälpa och plocka upp barnen. Det tycker jag är viktigt, och det är också i enlighet med barnkonventionen, som är lag i Sverige.

Anf. 31 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON
GRÖNVALL (M):

Herr talman! Tack så mycket, Malcolm Momodou Jallow, för interpellationen, som rör ett ämne som är viktigt och angeläget för oss båda.

I dag finns ett uppdrag som omfattar varje kommun. Kronofogden är alltså skyldig att ha ett uppdrag kopplat till varenda kommun när det handlar om risken för avhysning eller vräkning. I den bemärkelsen är det inte en frivillighet, utan uppdraget omfattar varenda kommun.

Passivitet är nog det sista ord som jag skulle förknippa med den här regeringens politik. Den inflation som vi ärvde och fick ta över vid maktskiftet har varit i fokus för regeringens arbete, för vi vet att det är de som har det tuffast som drabbas hårdast när det blir tuffare ekonomiska villkor. Där har inflationen varit en av våra starkaste fiender, men den har vi kunnat besegra. Därför finns det förutsättningar för att få hjulen att snurra igen. Där är till exempel jobbskatteavdraget för låg- och medelinkomsttagare en viktig del för att sätta fart på hjulen och öka tillväxten.

Avslutningsvis vill jag säga att det för mig absolut är viktigt att man kan få bidrag när livet slår till och det blir extra tufft. Det finns inget skuldbeläggande i detta, men det viktigaste fokuset för mig är att man inte blir fast i bidragsberoende. Vi ser att det är när man blir fast i bidragsberoende som alla andra negativa parametrar också klickar in.

Låt oss därför tillsammans fortsätta att arbeta för att människor ska komma i egen försörjning, för därigenom stöttar och hjälper vi våra utsatta barn allra bäst. (Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellationerna 2024/25:419 och 430 om framtiden för Finsam

Anf. 32 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Åsa Eriksson har frågat mig vad jag avser att göra för att Finsamverksamheter i framtiden ska kunna ge stöd till fler människor med komplex problematik.

Sanne Lennström har frågat mig hur jag och regeringen avser att säkerställa att Finsam får ett system som är ändamålsenligt för att kunna mäta målnuppfyllelse.

Att människors arbetsförmåga tas till vara i så stor utsträckning som möjligt är viktigt utifrån såväl ett mänskligt som ett samhälleligt perspektiv. Samordningsförbunden är betydelsefulla för att genom samordnade rehabiliteringsinsatser stödja människor att uppnå arbetsförmåga och egenförsörjning.

Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, har på uppdrag av regeringen utvärderat samordningsförbundsfinansierade insatserns effekter på individers försörjningssituation. Enligt ISF:s utvärdering får de personer som tar del av samordningsförbundsfinansierade

insatser i form av teamverksamhet bättre möjligheter att försörja sig själva.

Samtidigt konstaterar ISF att antalet personer som får ta del av samordnade rehabiliteringsinsatser via samordningsförbunden har minskat under senare år. Jag vill poängtera att det är viktigt att de samverkande parterna i samordningsförbunden arbetar för att fler personer ska få tillgång till samordnade rehabiliteringsinsatser.

Det har sedan en tid tillbaka bedömts att det inte är förenligt med Finsamlagen att samordningsförbunden ansöker om medel från Europeiska socialfonden plus. Därför har regeringen gett Försäkringskassan i uppdrag att utveckla rutiner för hur samordningsförbundens målgrupper ska kunna ges fortsatt stöd genom socialfondsprojekt för att närma sig arbetsmarknaden.

Rutinerna ska vara vägledande för hur de samverkande parterna – genom samordningsförbundens beredningsstrukturer – identifierar och genomför samordnade rehabiliteringsinsatser med projektmedel från Europeiska socialfonden plus. Försäkringskassan ska även utveckla rutiner för att vara projektanordnare i de fall ingen annan av de berörda parterna beslutar om att vara det.

Genom detta uppdrag får vi snabbt på plats en modell som möjliggör att socialfondsmedel kommer samordningsförbundens målgrupper till del under innevarande programmering.

De förslag till ändringar i Finsamlagen som Försäkringskassan redovisade i december 2024 bereds nu vidare inom Regeringskansliet. Detsamma gäller Försäkringskassans framställan om personuppgiftshandling avseende uppföljning av Finsaminsatser. Jag kan försäkra ledamöterna om att det pågår ett mycket aktivt arbete på Regeringskansliet i just dessa frågor.

Anf. 33 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Jag har glömt vilken gång i ordningen det är som vi debatterar Finsam. Nummer sex, visar statsrådet här – tack för det! Det är för att det är en sådan otroligt viktig fråga, åtminstone för oss socialdemokrater.

Herr talman! Sverige har som bekant Europas näst högsta arbetslöshet just nu. Vi har precis passerat Grekland. Det smärtar mig att säga det.

Mellan åren 2023 och 2024 ökade antalet sjukskrivna personer med psykiatrisk diagnos med 5 096 personer.

Socialtjänsten och data från Kolada vittnar om en förändrad målgrupp som behöver försörjningsstöd hos kommunerna. Det är allt fler som lider av ohälsa.

Herr talman! Samordningsförbunden känner målgrupperna. De vet av erfarenhet vilken typ av stöd som människor med komplex problematik som befinner sig långt från arbetsmarknaden behöver för att öka sin hälsa och sin arbetsförmåga och kunna försörja sig själva. Samordningsförbunden har metoder och arbetsätt som ger effekt, och utvärdering efter utvärdering visar att samordnat stöd är effektivt och långsiktigt hållbart.

Herr talman! Statsrådet Tenje är inte ansvarig för myndigheten Arbetsförmedlingen, men hon är ansvarig för att styra myndigheten Försäkringskassan – och Finsamverksamheten.

För oss socialdemokrater är Finsam ett effektivt och bra verktyg som ska användas för att fler människor ska få bättre hälsa, ökad arbetsförmåga och egen försörjning. Vi förstår inte varför regeringen inte agerar när utvecklingen helt uppenbart går i motsatt riktning.

Jag har i flera debatter med statsrådet framfört att Försäkringskassans alltmer restriktiva tolkning av den 20 år gamla Finsamlagstiftningen – som, nota bene, inte har ändrats; ändå gör man nu helt andra tolkningar – har bidragit till stora problem för effektiva och välfungerande Finsamverksamheter. Det här leder förstås till att färre människor får det stöd och den hjälp som de behöver.

Herr talman! I förra veckan höll Nationella nätverket för samordningsförbund årskonferens. Alla förbund som jag då pratade med, både tjänstemän och politiker av olika partifärg, vittnade om att samverkansklimatet nu är så dåligt att kärnuppdraget – att hjälpa individer att öka sin arbetsförmåga och försörja sig själva – kommer i skymundan och försvåras därför att de ingående parterna lägger betydligt mer fokus på organisatoriska frågor, exkluderingskriterier, vilka pengar man får söka, inte får söka, får blanda och så vidare i stället för att göra det som man vet behövs för att hjälpa människor in på arbetsmarknaden.

Lagstiftningen ser som sagt exakt likadan ut i dag som den har gjort i 20 år. Jag har lusläst regeringens regleringsbrev till Försäkringskassan. Ordalydelsen som gäller Finsam är ordagrant likadan. Ändå gör Försäkringskassan en helt annan tolkning i dag.

Vi har väntat på den här debatten sedan den 14 februari, då jag lämnade in interpellationen, så nu förväntar jag mig stora nyheter från Anna Tenje. Alla parter ska bidra till att fler får hjälp, säger Tenje. På vilket sätt menar Tenje att Försäkringskassan har bidragit till att fler människor får samordnat stöd?

Anf. 34 SANNE LENNSTRÖM (S):

Herr talman! Uppföljning, utvärdering och analys är viktiga instrument för att berättiga en verksamhets existens och säkerställa god utveckling. Det är inte minst viktigt för att veta vilken effekt pengarna som vi betalar i skatt faktiskt har. Att en verksamhet kan visa sig effektiv är något som berättigar verksamhetens existens och fortlevnad.

Så ser det dock inte alltid ut. Ett exempel på det är samordningsförbunden, som vi debatterar här i dag.

För den som inte vet vad ett samordningsförbund är inleder jag med en kort redogörelse.

Verksamheten utgår från lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser och gör det möjligt för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommunen och regionen att arbeta tillsammans i ett samordningsförbund. Samordningsförbundens primära uppgift är att finansiera insatser som ger stöd och

rehabilitering till individer som har behov av myndighetsgemensamt stöd så att de får möjlighet att förbättra sin arbetsförmåga och på sikt försörja sig själva.

Ett samordningsförbund ska också stödja samverkan mellan parterna i det arbete som utförs inom ramen för Finsamlagstiftningen. Målgruppen är individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser från flera av de samverkande parterna för att uppnå eller förbättra sin förmåga till förvärvsarbete. Med en gemensam budget och ett gemensamt mål kan finansiell samordning bedrivas här.

Individeriktade insatser som finansieras av samordningsförbund riktar sig till individer som har rehabiliteringsbehov och samtidigt har behov av samordning från minst två av de här nämnda samverkande parterna. Att dessa båda kriterier uppfylls är en förutsättning för att den enskilda individen enligt Finsamlagen ska kunna ta del av en individinriktad insats finansierad av ett samordningsförbund.

Herr talman! Den här debatten handlar inte primärt om den skyhöga arbetslösheten, som Åsa Eriksson nämnde tidigare. Men det vi debatterar här i dag, samordningsförbundens framtid, är en förutsättning för att vi ska kunna göra situationen bättre och hjälpa dem som står långt från arbetsmarknaden genom samordnade resurser – fånga upp människor. Det skulle kunna dra oss en bit upp ur det arbetslöshetsträsk som vi fastnat i, där vi ligger i bottenlagen i Europa och EU.

Samordningsförbunden använde fram till den 1 januari 2023 ett uppföljningssystem som hette SUS. SUS var till för att följa upp deltagare inom verksamheten. Efter att systemet lades ned ersattes det med Försäkringskassans system vid namn Uppföljning Finsam.

Skillnaden är att SUS byggde på individuell uppföljning genom att systemet kunde hantera personuppgifter. Uppföljning Finsam hanterar i stället bara antalet nya kvinnor och män i förbundets olika insatser. Det innebär att det nya systemet inte kan användas på samma sätt för förbundets måluppfyllelse.

Finsam är, som vi tidigare nämnt, ovärderligt för vissa människor. Vi ska kunna bevisa varje skattekronas effekt så att vi inte äventyrar denna viktiga verksamhet. Min fråga till statsrådet Anna Tenje är därför: Hur avser statsrådet och regeringen att säkerställa att Finsam får ett system som är ändamålsenligt för att kunna mäta måluppfyllelse?
(Applåd)

Anf. 35 DZENAN CISIJA (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Åsa Eriksson och Sanne Lennström för att de lyfter Finsam som en viktig fråga.

Jag bor själv i en politiskt eftersatt förort till Göteborg. Det är en stadsdel där många människor varje dag kämpar för att hitta sin plats i samhället, där unga tappat sin framtidstro och där föräldrar med psykisk ohälsa eller språksvårigheter inte vet vart de ska vända sig. Det är en stadsdel där människor faller mellan

stolarna – inte för att de inte vill arbeta, utan för att systemet inte samarbetar.

Det är här Finsam kommer in. Finsam är inte ett byråkratiskt experiment. Det är ett praktiskt verktyg för att hjälpa verkliga människor med verkliga problem. Genom att Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, kommuner och regioner samverkar kan man tillsammans möta individen med ett samlat stöd.

I dag ser vi tyvärr motsatsen. Statliga myndigheter drar sig undan. Finansieringen minskar i reella termer. EU-medel som borde användas stoppas. Resultatet har blivit att projekt i bland annat Göteborg har lagts ned. Personal har sagts upp, och människor får inte hjälp i tid.

Herr talman! Om staten inte höjer sin medfinansiering till Finsam sätter man ett tak för vad kommuner och regioner kan bidra med. Finsam är uppbyggt på principen om jämbördigt ansvar, men om staten inte höjer sin andel kan inte heller andra parter göra detta. Det är kortsiktigt, tycker jag. Det är orättvist, och jag skulle påstå att det är samhällsekonomiskt dumt. För varje person som fastnar i passivitet, bollas mellan system och inte får rehabilitering ökar kostnaderna för försörjningsstöd, vård och psykisk ohälsa.

En färsk utvärdering som gjorts av Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, visar samtidigt att Finsam fungerar. Människor kommer i arbete, får bättre hälsa och behöver mindre stöd. Så varför är regeringen så passiv? Varför finns inga tydliga styrsignaler till Försäkringskassan? Varför har man inte ökat medlen när behoven har ökat?

Herr talman! Vi vet att det finns tiotusentals – kanske hundratusentals – människor i Sverige som skulle behöva det stöd Finsam ger. Men bara några få procent når i dag. Ska vi nöja oss med det? Jag menar att vi måste ha högre ambitioner. Vi ska inte montera ned. Vi ska bygga ut. Finsam borde vara ryggraden i vår aktiva välfärdsolitik.

Jag uppmanar regeringen att ta ansvar. Hög statens medfinansiering av Finsam. Ge tydliga direktiv till myndigheterna – i det här fallet Försäkringskassan. Sakerställ att EU-medel når rätt målgrupp. Och framför allt, låt inte fler människor falla mellan stolarna.
(Applåder)

Anf. 36 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Herr talman! Låt mig börja med att tacka både statsrådet Tenje och ledamöterna Eriksson och Lennström för att frågan om samordningsförbunden lyfts upp i kammaren igen – inte minst mot bakgrund av den diskussion några av oss hade hos NNS, Nationella nätverket för samordningsförbund.

Det fanns en viss självkritisk ton hos Socialdemokraterna, vilket jag då välkomnade. Men man missar återigen målet, för verkligheten är tydlig: När Socialdemokraterna hade regeringsmakten lyftes inte ett finger för att utveckla samordningsförbunden. Finsamlagstiftningen och dess potential för bättre samverkan mellan parterna hamnade i byråådan. Där blev den ligande, dammig och bortglömd.

Det var först när statsrådet Anna Tenje och Moderaterna klev in på Regeringskansliet som arbetet faktiskt togs på allvar. Vi har inte blundat för problemen. Vi har öppnat ögonen och kavlat upp ärmarna.

Samordningsförbunden placerades mitt på bordet. Försäkringskassan fick ett efterlängtat uppdrag att utvärdera lagstiftningen. Inspektionen för socialförsäringen fick i uppdrag att analysera effekterna. Efter detta har regeringen levererat ett nytt uppdrag om hur europeiska socialfondsmedel kan användas för att stödja målgruppen. Detta är inte små steg. Det är systematiska och ansvarstagande reformsteg.

Herr talman! Det handlar om ett genuint arbete för att följa samordningsförbunden in i framtiden. För det är ju staten som halkat efter – inte individen. Vi behöver modernisera vår samverkan och inte fastna i gamla strukturer. Vi ska för den sakens skull inte tappa bort målgruppen längs vägen.

Även om ledamöterna antyder att det går långsamt vill jag ändå säga att mycket har hänt på kort tid. Det har hänt mer än vad som hände när Socialdemokraterna styrde. Det är dock viktigt att vi gör rätt och inte bara är snabba. Målgruppen är nämligen bland de mest utsatta. Det är personer som ofta faller mellan stolarna men som behöver samhällets samlade kraft.

Vi står fast vid vår ambition: att skapa bättre samverkan, större effektivitet och ett starkare stöd till dem som behöver det mest. Det är ett ansvarstagande som jag hoppas att fler partier är beredda att ställa upp på.

Anf. 37 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Det råder ingen tvekan här i plenisalen om att vi är ganska sampratade när det gäller just synen på samordningsförbunden. De fyller en väldigt viktig och värdefull funktion genom medfinansiering och samordnande av rehabiliteringsinsatser för att stödja människor att uppnå arbetsförmåga och egenförsörjning. Det handlar om personer som många gånger står ganska långt ifrån arbetsmarknaden och som under alltför lång tid har känt av en viss undanträngningseffekt.

Vi vet att forskningen visar att långa bidragsperioder bidrar till ökad risk för bland annat ohälsa, fattigdom och utanförskap. Detta försämrar ytterligare människors möjlighet att komma in på arbetsmarknaden och bli självförsörjande. Jag har därför följt just de här frågorna med stort intresse, och precis som ledamoten Högström sa har vi placerat dem mitt på bordet.

Om man tittar vidare på ISF:s utvärdering kan man konstatera att det har gett resultat för de personer som har tagit del av samordningsförbundens samfinansierade insatser i form av teamverksamhet. Dessa personer har fått större och bättre möjlighet att kunna försörja sig själva.

Vi har som sagt haft ganska många debatter om detta i den här kammaren. För mig har det i hela processen varit väldigt viktigt att vara lösningsorienterad och snabbfotad. Det gäller inte minst i frågan om socialfondsmedlen. Frågan gäller hur man ska kunna

komma dem till del, få ta del av dem och framför allt att samordningsförbundens målgrupper ska kunna ta del av dessa pengar.

Herr talman! Det är viktigt att poängtera att tanken aldrig har varit att just samordningsförbunden ska ersätta den befintliga verksamhet som finns eller bli en egen rehabiliteringsmyndighet. Det uppdrag som Försäkringskassan nu har fått innebär att regeringen säkerställer att det finns en bottenplatta och en garant för att det alltid ska finnas en projektsamordnare. Försäkringskassan har fått ett uppdrag efter en mycket god dialog med regeringen om vikten av att socialfondsmedel – så kallade ISF-medel, som vi talar om här i dag – fortsatt ska kunna komma samordningsförbundens målgrupper till del. Ingen part ska med motiveringen att man inte mäktar med att vara just projektsamordnare avstå från att bidra till att ISF-medel ska kunna finansiera viktiga insatser.

Alla parter som i dag kan – och som även tidigare har kunnat – söka ISF-medel kommer även fortsättningsvis att kunna göra det. Vi såg dock att flera parter vittnade om svårigheter när det inte längre var möjligt att ansöka genom samordningsförbunden. Nu löser vi detta genom att Försäkringskassan blir bottenplattan och garanten.

Verksamheten ska fortsättningsvis ske även hos parterna, och tillsammans ska insatser och projekt kunna identifieras, finansieras och koordineras genom samordningsförbunden där man finner det lämpligt. Samordningsförbundets fyra medlemmar ska alltså fortsättningsvis vara delaktiga till gagn för målgruppen, och principen om medfinansiering och aktivt engagemang ska kvarstå.

Därför ska uppdraget genomföras i samverkan med Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen och SKR genom Nationella rådet för finansiell samordning. Detta skapar möjlighet till ökad finansiering som kommer målgruppen till del. De tilldelningsmedel som förbundet tidigare har använt för medfinansiering av ESF-medel kan användas för andra projekt till nytta för målgruppen. Samtidigt kan ytterligare medel från ESF tillgängliggöras.

Jag hoppas på mycket verkstad med de medel som nu återstår under ESF:s programperiod fram till 2027.

Anf. 38 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Det finns en hel del jag vill kommentera i statsrådets svar och i ledamoten Högströms tidigare inlägg i debatten.

Ledamoten Högström säger att det har hänt mycket på kort tid, sedan Anna Tenje blev ansvarigt statsråd. Det är sant. Dessvärre har det gått i helt fel riktning, om ni frågar vilket samordningsförbund som helst. Det är sedan den här regeringen tillträdde som Försäkringskassan och nu också Arbetsförmedlingen på punkt efter punkt snävar åt tolkningen av lagstiftningen och stoppar projekt som de tidigare har varit positiva till. De stoppar ansökningar om ESF-medel med olika märkliga motiveringar.

Att det händer saker snabbt är inte alltid bra, om det går i fel riktning. Jag skulle vilja uppmuntra både ledamoten Högström och statsrådet Anna Tenje att läsa förarbetena till Finsamslagstiftningen, bland annat den Ds som togs fram och tydliggjorde intentionerna med lagstiftningen, det vill säga att vara den hängreänna som saknas i välfärdssystemens stuprörssystem. Det är inte rimligt att tro att människor med komplexa problem ska passa in i ett av stuprörens verktygslådor. Det behövs hängreännor, det vill säga ett samordningsförbund med verksamhet som kan hjälpa till med det som individen behöver.

Fru talman! Statsrådet Tenje sa nyss att hon har gett i uppdrag att tydliggöra hur man ska kunna använda socialfondsmedel, just eftersom Försäkringskassan har vägrat samordningsförbund att använda socialfondsmedel. Samordningsförbund får inte ens låna ut personal som är med och skriver ansökningar. Man får inte blanda Finsampengar och ESF-medel, enligt Försäkringskassan. Detta stoppar massor av bra verksamhet för de utsatta individerna.

När Tenje säger att Finsam inte ska vara en re-habmyndighet, vill jag hemska gärna veta vilken myndighet som ska vara det. Jag vill återigen upplysa om en person som har fått stöd av en Finsamverksamhet, som jag har berättat om tidigare. Det handlar om en man som var sjuk men inte hade någon SGI och därför inte kunde få ersättning från Försäkringskassan. Därför hade han gått på försörjningsstöd i många år. Han stod så långt ifrån arbetsmarknaden att det inte var aktuellt för honom att söka stöd hos Arbetsförmedlingen. Dessutom bodde han i sin bil därför att han inte hade tillräcklig inkomst för att ha en lägenhet.

Vilken myndighet menar Anna Tenje ska ta sig an den här personen? Han behöver arbetslivsinriktad rehabilitering, sjukvård, försörjning och hjälp med utbildning så att han kan komma in på arbetsmarknaden. Det fick han. I dag arbetar han, har egen försörjning, bor i en lägenhet, mår bra, bidrar, betalar skatt – precis det som vi vill att alla människor ska göra.

Om samordningsförbunden inte får vara hängreännan i välfärdssystemen, vem menar Anna Tenje ska ta ansvar för en person med komplexa problem som behöver hjälp från alla fyra ingående parter? Det vill jag gärna veta.

Kommer statsrådet att ta initiativ till en annan typ av styrning av Försäkringskassan? Eller kommer de att få fortsätta att snäva åt tolkningen av regelverket så att ännu färre får stöd?
(Applåder)

Anf. 39 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tänker inte uppehålla mig vid ledamoten Högströms historieskrivning av den förra mandatperioden. Anledningen till det är att dagens debatt egentligen inte är till för oss som ledamöter eller för statsrådet, utan debatten är till för Finsam och de människor som jobbar där eller berörs av verksamheten. Den här debatten är till för att de ska få svar på frågan om den viktiga verksamhetens framtid.

Nationella nätverket för samordningsförbund, även kallat NNS, och samordningsförbunden i landet ser allvarligt på att det i dag saknas ett tillfredsställande system för att följa upp de insatser som finansieras och administreras genom samordningsförbunden. Det är i högsta grad alarmerande att vi inte kan följa resultatet av de 670 miljoner som förbunden omfattar årligen.

Arbetet med att säkerställa ett välfungerande uppföljningssystem behöver gå snabbt. Förbunden meddelar att de redan har väntat länge. En hemställan har lämnats till regeringen under 2024, och nu under våren 2025 har regeringen aviserat att Socialdepartementet ska lösa frågan. Det är många som hoppas att det är sant och att statsrådet kan ge lite tydligare och mer lugnande besked under debatten i dag.

NNS aviserade 2023 att förbunden och dess medlemmar i avvaktan på ett heltäckande uppföljningssystem bör ges ett tydligt uppdrag att sköta uppföljningen och möjliggöra för förbunden att få aggregerade data. Detta har inte skett än, men det är fortfarande ett tydligt önskemål.

Samordningsförbunden bör dessutom ges stabila förutsättningar att parallellt ta fram kunskap om förbundens arbete. I linje med detta önskar NNS att Inspektionen för socialförsäkringen och även andra utvärderingsinstitut, till exempel IFAU, ges fler regeringsuppdrag om effektutvärderingar inom ramen för Finsams arbete och resultat. Det finns olika områden som med fördel skulle kunna mätas och som skulle kunna bidra med värdefull kunskap. Här kan vi exempelvis nämna den senaste utvärderingen från ISF, men det finns många exempel på vad som även i övrigt kan effektutvärderas i en samverkan.

Samarbete med universitet och lärosäten bör utvecklas och även samarbeten med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingens analysenheter och andra myndigheter med forskningskompetens, exempelvis ISF och IFAU. I dagsläget pågår ett samarbete med MSI, Mötesplats Social Innovation, och Malmö universitet med flera. Uppdraget kommer från EU-kommissionen, som har ställt krav på sina medlemsländer att upprätta ekosystem för så kallade kompetenscenter för social innovation på temat inkluderande arbetsmarknad.

Jag har därför fortfarande samma frågor: Kan statsrådet lugna samordningsförbunden och de personer som är beroende av dessa med ett besked om ett bättre uppföljningssystem inom en snar framtid? Vad mer på detta tema kan effektutvärderas i samverkan?
(Applåder)

Anf. 40 DZENAN CISIJA (S):

Fru talman! Jag vill påminna om vad diskussionen egentligen handlar om, nämligen om människor som samhället sviker. Det är människor som lever med psykisk ohälsa, människor som har varit sjukskrivna i flera år och unga som aldrig har fått en chans att komma in på arbetsmarknaden. I den politiskt och ekonomiskt eftersatta förorten där jag bor är detta vardag.

Finsam har visat att det går att göra skillnad. När alla samhällsaktörer går samman kan människor resa

sig, hitta ett jobb eller börja studera. Det är ett hopp, och det kallas även värdighet.

I dag monteras detta hopp ned bit för bit därför att staten inte tar sitt ansvar. Det minsta man kan kräva, och det gör jag nu, är att regeringen ökar sin finansiering så att fler får hjälp. All forskning visar att det är en investering som betalar sig för både individen och samhället.

Mitt budskap är tydligt: Sluta bromsa! Börja bygga! Låt Finsam nå fler som behöver det!

Eftersom jag inte har fler anföranden kvar vill jag tillägga att senast de statliga medlen höjdes var 2016, då vi hade en socialdemokratiskt ledd regering. (Applåder)

Anf. 41 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Fru talman! Företrädare för Socialdemokraterna står här och målar upp en bild av att samordningsförbunden är under hot, vilket inte stämmer. Det är att göra både samhällsdebatten och samordningsförbunden en rejäl otjänst. Det skapar oro och är helt utan verklighetsförankring. Dessutom lägger vi nu inte tid på att utveckla samordningsförbunden eller på att skapa de bästa möjligheterna för samordningsförbunden att nå målgruppen utan på att lugna och förklara att det inte är sant.

Om vi tittar på resultaten kan vi se att den här regeringen, med omtanke om samordningsförbunden och om målgruppen, gör skillnad. Man ser över uppföljningssystemet, eftersom systemet har ändrats på grund av en rest från tidigare. Redan 2020 kom en hemställan från Försäkringskassan om personuppgifter som det inte gjorts någonting åt. Men när vi faktiskt har en regering som levererar står Socialdemokraterna här i kammaren och beskriver en verklighet som inte finns, förutom kanske i Socialdemokraternas partigrupp.

Vi är dock flera som värnar om målgruppen och som vet att samordningsförbunden gör en viktig insats för individerna och för samhället. Det måste vi skapa bättre förutsättningar för. Därför är exempelvis den utvärdering som Försäkringskassan fick göra viktig. Nu behöver man titta på vad som kan göras vidare med det. Det vi har gjort med ESF-medlen är också viktigt för samordningsförbunden.

Den här regeringen levererar. Sluta måla upp en bild som inte stämmer överens med sanningen och som helt i onödan skapar oro för en viktig målgrupp och för en viktig samhällsinsats! Det borde bli ordning.

Jag tackar för debatten och kan lugna alla där hemma: Ni behöver inte vara oroliga.

Anf. 42 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Min förhoppning här i dag var att vi alla, oavsett geografi eller politisk färg, skulle kunna samlas och sluta upp kring det viktiga uppdraget i Finsam: att hjälpa människor till arbetsförmåga och egen försörjning. Men jag måste erkänna att jag gick lite bet där.

Det är precis som ledamoten Högström beskriver; det målas upp en bild som faktiskt inte stämmer. Det

spås på en oro, och det göds en misstänksamhet i kammaren som det verkligen inte finns fog för. Det gör mig bekymrad.

Ledamöterna står i talarstolen och pratar om det minsta man kan kräva. Då vill jag vara tydlig, fru talman, med att det minsta man kan kräva av en ledamot som riktar kritik gentemot regeringen för att vi inte höjer finansieringen är att det egna partiet åtminstone hade med det i sitt eget budgetförslag. Men det hade inte Socialdemokraterna. De säger att Försäkringskassan borde få mer pengar eller att anslagen till medfinansiering borde vara högre, men de hade inte ens med det i sin egen budget. Det gör att kritiken faller ganska platt.

Det målas upp en oro för att samordningsförbunden nu inte kommer att kunna fortsätta bedriva sin verksamhet. Det är helt felaktigt. Tanken har aldrig varit att samordningsförbunden ska ersätta den befintliga verksamheten eller bli en egen rehabiliteringsmyndighet. Verksamheten och projekten ska bedrivas hos parterna. Men givet att individen har en komplex situation behövs det hjälp från många olika parter. Det kan också hända att man de facto träffar på dem under olika omständigheter. Just därför ska samordningsförbunden finnas där och plocka upp, samordna och se till att man får ta del av den verksamhet som bedrivs.

Det uppdrag som Försäkringskassan nu har fått hoppades jag skulle göra att vi äntligen kom bort från diskussionen om huruvida det går att ansöka om ESF-medel eller inte. Det kommer det alltså att göra framöver, med hjälp av samordningsförbundens beredningsstruktur. Och Försäkringskassan blir garanten när det finns behov av just projektsamordnare och när det har funnits indikation på att man inte mår med att vara den som söker och att vara projektsamordnare. Nu kan fullt fokus, full kraft och full energi läggas på målgruppen, i stället för att ha långa diskussioner om vem som får göra vad. Försäkringskassan kommer alltså att vara den garanten.

Det skulle inte hjälpa målgruppen som sådan att det diskuteras vem som får eller inte får söka och varför. Nu har vi löst den uppgiften, och nu kan fullt fokus vara på just kärnverksamheten: att hjälpa dem som i dag står långt ifrån arbetsmarknaden att få en egen försörjning och att få hjälp och stöd.

Fru talman! Allt detta har aviserats tillsammans med Nationella nätverkets samordningsförbund, NNS, i en artikel tillsammans med dåvarande ordföranden Fredrik Lundén för att markera tydligt att det mellan regeringen och NNS finns stor samsyn och stort samförstånd i frågan. Men det finns också ett behov av att vi nu gemensamt rör oss framåt, för att just bistå och hjälpa så många som möjligt i målgruppen.

Fru talman! Min önskan är bara att fler, även i den här salen, kan ansluta till det och fokusera på dem som verkligen behöver hjälp och stöd i stället för att sprida oro och osäkerhet.

Anf. 43 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag har som sagt väntat på den här debatten sedan den 14 februari, då jag lämnade in interpellationen. Jag vet att många som arbetar på olika samordningsförbund runt om i Sverige följer den här debatten. Men tyvärr tror jag inte att någon av dem har blivit klokare. De har nämligen alldeles nyss fått utskick om att samordningsförbund inte får sammanblanda sina medel eller tjänster med ESF-medel över huvud taget, men nyss stod statsrådet här och sa att man har rätat ut alla frågetecken och att det ska ske via Finsams beredningsprocesser. Jag tror att statsrådet kommer att få ett antal frågor från ett antal samordningsförbund efter det här.

Oavsett vilket är det precis som ledamoten Lennström säger: Finsam finns till för de individer som inte får stöd och hjälp med det de behöver av de ingående parterna, därför att de ingående parterna – vad statsrådet än säger – inte har rätt verktyg i sina verktygslådor.

Den här regeringen bryr sig kanske inte om att detta är en unik och efterlängtd lag, som enligt alla utvärderingar är oslagbar i fråga om att ge dem som står längst ifrån arbetsmarknaden den hjälp de verkligen behöver för att öka sin förmåga. Men nu vantolkas den så att fungerande verksamheter och effektiva insatser raseras. Eller så har man inte förmåga eller kompetens att styra de statliga myndigheterna dit man vill. Jag vet inte vilket som är värst. Men jag vet att det drabbar invånarna i Sverige och alla dem som behöver de här insatserna.

Jag tycker att ledamoten Dzenan Cisija sa det bra: Finsam borde vara ryggraden i vår aktiva välfärdspolitik. Det var banne mig det vackraste jag har hört på länge. Tänk om statsrådet kunde skriva det i sitt nästa regleringsbrev till Försäkringskassan! Då skulle många fler människor kunna få hjälp med att förbättra sin hälsa och sin arbetsförmåga och att försörja sig själva, eftersom de ingående parterna inte klarar det själva.
(Applåder)

Anf. 44 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tror att jag kan tala för både mig själv och mina kollegor här i kammaren när jag säger att vi inte är här för att röra upp oro, även om vi har fått ta del av väldigt mycket oro. Anledningen till att jag begärde den här debatten var helt enkelt att jag ville få besked om uppföljningen.

Jag kanske hade önskat ett lite tydligare svar på när och hur den här uppföljningen kommer att ske. Men jag inser att vi får återkomma i den frågan när detta har kommit lite längre i beredningen. Vi vill veta mer om det aktiva arbete som pågår inom Regeringskansliet. Fortsättning följer – det får bli en åttonde debatt om Finsam i framtiden.

Men det tackar jag så mycket för svaret och för dagens debatt.
(Applåder)

Anf. 45 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Låt mig vara tydlig! I en artikel som uppenbarligen inte kommit alla till del gick vi ut och lämnade besked kring ESF-medlen tillsammans med Nationella nätverket för samordningsförbund. För att markera vår samsyn och vårt samförstånd lämnar vi också besked när det gäller översynen av Finsamlagen. Den tar sin utgångspunkt i den utvärdering som ISF presenterade den 2 december 2024 och den analys av Finsamlagen som Försäkringskassan nyligen gjort. I den delen kommer vi också att återkomma, precis på samma sätt som vi kommer att återkomma om uppföljningen av verksamheten. Jag delar helt och hållet ledamoten Lennströms ståndpunkt att det är viktigt att få tydliga besked om vad som funkar och inte funkar, just för att samordningsförbunden ska kunna ta del av varandras projekt och kunna sprida dem, så att de kommer dem till del som verkligen behöver dem och därmed får fler i målgruppen att närma sig arbetsmarknaden och komma i egen försörjning.

Med detta, fru talman, får jag tacka för debatten. Men jag ser också fram emot fler debatter, vilket jag utgår från att det blir, givet att vi inte riktigt verkar stå på samma planhalva när det gäller vad som har sagts och gjorts och vad som är viktigast att göra härnäst.
(Applåder)

I detta anförande instämde Mats Sander (M).

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2024/25:422 om vräkningar av hushåll med barn

Anf. 46 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Ingela Nylund Watz har frågat socialministern när och hur han och regeringen avser att agera för att antalet vräkningar med inblandade barn ska minska.

Interpellationen har överlämnats till mig.

Regeringen ser allvarligt på förekomsten av vräkningar, inte minst bland barnfamiljer. För att öka kunskapen om varför antalet vräkningar av barnfamiljer har ökat under senare år har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga och analysera orsaken. Myndigheten ska redovisa hur olika kommuner arbetar för att förebygga vräkningar och vilka åtgärder som vidtas efter en genomförd vräkning. Dessutom ska Socialstyrelsen lämna förslag på åtgärder för att minska antalet vräkningar av barnfamiljer och stötta kommunerna i deras arbete.

I november förra året överlämnade regeringen även propositionen *Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning* (prop. 2024/25:42) till riksdagen. I propositionen föreslås bland annat att de kommunala riktlinjerna för bostadsförsörjningen ska ersättas med handlingsplaner för bostadsförsörjningen. Handlingsplanerna ska bland annat innehålla uppgifter om vilka behov av tillskott av bostäder som finns i kommunerna. I propositionen

föreslås också att det ska tydliggöras att kommunala bostadsförmedlingar får förmedla bostäder som reserverats utifrån olika behov och erbjuda förturer utan att det påverkar möjligheten att ta ut köavgift av de sökande. Riksdagen antog propositionen i slutet av januari, och de nya reglerna började gälla den 1 mars i år.

Inom ramen för regeringens nationella strategi för att motverka hemlöshet, som gäller mellan 2022 och 2026, har regeringen gett flera myndighetsuppdrag som är inriktade på att motverka vräkningar. Exempelvis har länsstyrelserna fått i uppdrag att under strategiperioden stödja kommunerna i deras arbete med att förebygga avhysningar. Vidare har Kronofogdemyndigheten fått i uppdrag att verka för att socialtjänst och hyresvärdar i alla kommuner ska samverka för att förebygga avhysningar. Det arbetet har särskilt inriktats på att förebygga avhysning av barnfamiljer.

Socialnämndernas kunskaper om levnadsförhållandena i kommunerna behöver få större utrymme i kommunernas samhällsplanering. Socialnämnderna har utifrån sina särskilda kunskaper om sociala aspekter i kommunerna möjlighet att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden. Regeringen har därför gett Boverket och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett metodstöd som ska stödja socialtjänsten och utveckla det sociala perspektivet i samhällsplaneringen med inriktning på hemlöshet. Socialstyrelsen har dessutom fått i uppdrag att ta fram ett sådant stöd till socialtjänsten utifrån den bredare inriktning som finns i propositionen om en ny socialtjänstlag (prop. 2024/25:89).

För många hushåll är boendekostnaden den enskilt största utgiftsposten. Bostadsbidraget är en träffsäker förmån för att nå hushåll med svag ekonomi. Det tillfälliga tilläggsbidraget i bostadsbidraget har varit en viktig åtgärd för att stödja hushållen i en tid av ökade levnadsomkostnader. För att stärka den ekonomiska situationen för dem som har haft det allra svårast har regeringen vid fem tillfällen förlängt det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget. Vi har dessutom höjt tilläggsbidraget när behoven bedömts som störst.

Fru talman! Världsekonomin befinner sig nu i en orolig tid, och det finns risk för att återhämtningen i ekonomin blir mer utdragen. Därför är det bra att de offentliga finanserna är så starka. Det ger goda förutsättningar för oss att hantera en eventuellt fördjupad lågkonjunktur. Svensk ekonomi står sig stark, inte minst jämfört med andra EU-länder. Det innebär också att Sverige kan göra mer för att stötta ekonomin när vi nu kanske går in mot en lägre tillväxt.

Fru talman! Jag kan verkligen förstå att många är oroliga och funderar på vad detta nu betyder för plånbok och jobb. Det finns också, som jag sa, risk för att återhämtningen i ekonomin blir mer utdragen. Men vi är redo att stötta svensk ekonomi om det behövs för de svenska hushållen. Sverige har starka statsfinanser, och det kommer att göra att vi kan hantera effekterna bättre än många andra länder.

Anf. 47 INGELA NYLUND WATZ (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret, som jag har väntat på sedan den 14 februari. Svaret visar tyvärr med all önskvärd tydlighet att regeringen i praktiken sviker de allra mest utsatta barnen och deras föräldrar. Det är sorgligt att behöva konstatera att den här regeringen, styrd av SD, låter barnen ta smällen för kostnadskrisen. Antalet vräkningar har totalt sett ökat med 10 procent det senaste året, de med barn inblandade med 17 procent. Det är en tydlig signal om att något är djupt fel i vårt samhälle. Som jag ser det är detta djupt ovärdigt ett välfärdsland. Det handlar om 711 barn som blev vräkta 2024.

De åtgärder som statsrådet räknar upp i sitt svar är kartläggningar, analyser och utredningar; de gör att regeringen har något att säga när frågan kommer. Det är väldigt mycket prat och väldigt lite verkstad. Statsrådet försöker i själva verket genom alla dessa analyser och utredningar leda bort uppmärksamheten från det som enligt min mening är grundproblemet och som regeringen borde se, nämligen att den egna ekonomiska politiken har lett till att ensamstående med barn nu har fått det så kärt att de tvingas låna för att kunna sätta mat på bordet och betala hyran.

I verkligheten, precis just nu, medan fattiga barnfamiljer blir ännu fattigare av högre matpriser och hyreshöjningar som är så höga att de får svårt att klara hyran, försämrar regeringen rent av stödet till de mest utsatta. Det extra tillägget till bostadsbidraget sänktes den 1 januari från 40 procent till 25 procent och slopas helt den 1 juli.

Det är alltså de mest utsatta som får det ännu värre med regeringens ekonomiska politik. Därför är huvudnumret i statsrådets uppräknade utredningar och kartläggningar, uppdraget till Socialstyrelsen, på gränsen till provokativt, skulle jag vilja säga.

Det är precis som att regeringen inte vet att det i allt högre grad är de försämrade ekonomiska villkoren som leder till påfrestningar och till att de fattigaste barnfamiljerna, och särskilt ensamstående föräldrar, får det ännu värre.

Det är klart att regeringen vet detta. Den bara väljer att inte lyssna tillräckligt mycket på det örat. I stället väljer den en annan ekonomisk politik som gynnar höginkomsttagarna och särskilt de allra rikaste genom stora skattesänkningar.

Man undrar hur många fler vräkningar med barn inblandade som behöver genomföras för att regeringen ska agera. Hur mycket fattigare ska ensamstående mammor behöva bli innan regeringen tycker att det blir pinsamt till och med för en högerregering?

Eftersom regeringen aktivt valt att inte lyssna på signalerna som visar att det är den egna ekonomiska politiken som är problemet vill jag komma med några upplysningar.

Kronofogdemyndighetens senaste rapport är väl värd att läsa. Rapporterna från Majblomman, Rädda Barnen, Hyresgästföreningen och Röda Korset är också särskilt viktiga att läsa just nu. Det gäller också föreningen Sveriges Makalösa Föräldrar

larmrapporter om att föräldrar inte har råd att sätta mat på bordet, och rapporter från civilsamhällets organisationer som visar på ökade köer till de mest basala tingen man behöver för att ge sina barn en värdig uppväxt.

Vilka råd vill statsrådet nu ge de familjer som ekonomiskt befinner sig på gränsen till en sådan utsatthet att de riskerar att bli vräkta?

Anf. 48 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Fru talman! Det är flera debatter på i stort sett samma ämne här i kammaren i eftermiddag. För en stund sedan debatterades hur regeringen kan säkerställa att Barnkonventionen efterlevs när barn vräks från sina hem. Nu debatterar vi hur politiken kan bidra till att minska antalet vräkningar av barn, och om en liten stund är det en debatt om hur den ekonomiska situationen för ensamstående föräldrar kan förbättras.

De här ämnena är indikationer på något väldigt oroväckande. Det är att den ekonomiska situationen för Sveriges barnfamiljer är akut. Under 2024 vräktes 711 barn från sina hem runt om i Sverige, och vi vet att den främsta anledningen är föräldrarnas oförmåga att betala hyran.

Enligt en ny rapport från Majblomman, Rädda Barnen, Röda Korset och Hyresgästföreningen har över en fjärdedel av ensamstående föräldrar med låga inkomster, och nästan lika många sammanboende föräldrar, haft svårt att betala kostnader kopplade till bostaden. Än fler har haft svårt att ha råd med nyttig mat eller fritidsaktiviteter för barnen. Det är i ett läge när hyror och matpriser har stigit mycket fortare än vad lönerna har gjort, vilket innebär att inte ens människor med en trygg och fast anställning kan vara säkra på att pengarna räcker hela månaden.

Trots detta har regeringen och Sverigedemokraterna inte valt en väg som stöttar just de familjer som har det tuftt. Tvärtom har de systematiskt prioriterat skattesänkningar för höginkomsttagare framför att ge stöd åt de familjer som verkligen behöver det.

Under mandatperioden har Tidöpartierna hittills valt att sänka det tillfälliga bostadsbidraget för barnfamiljer, och i sommar försvinner det helt. Nyligen meddelade regeringen och Sverigedemokraterna att de kommer att höja gränserna i högkostnadsskyddet för läkemedel, vilket kommer att drabba låginkomsttagare, äldre och kroniskt sjuka hårdast.

Dessutom planerar de att införa ett bidragstak för försörjningsstödet, vilket enligt regeringens egen utredare kommer att göra det oerhört svårt för föräldrarna med de allra lägsta inkomsterna att se till att deras barn får ett tryggt hem, mat på bordet och kläder på kroppen.

Jag tror att det är uppenbart för alla att denna kvadrupelsmocka mot landets barnfamiljer och låginkomsttagare kommer att leda till att fler föräldrar – oavsett om de har inkomster från lön, a-kassa, sjukförsäkring eller försörjningsstöd – kommer att få en sämre ekonomisk situation. Det kommer att innebära att fler barn vräks, i skarp kontrast till vad Barnkonventionen säger

och vad ren anständighet kräver. Så här kan vi inte ha det.

Fru talman! För mig och för Miljöpartiet är det självklart att politiken måste agera för att stötta utsatta hushåll. Vi vägrar att acceptera att barnen betalar priset för dålig politik. Alla barn har rätt till ett tryggt hem, mat på bordet och en meningsfull fritid.

Vi föreslår därför bland annat att det tillfälliga bostadsbidraget för barnfamiljer höjs och permanentas, och att det ordinarie bostadsbidraget höjs och indexeras i takt med inflationen, så att det inte urholkas i takt med att mat och hyror stiger. Bidraget behöver också breddas så att fler får rätt att ta del av det. Även barnbidraget och underhållsstödet behöver höjas och indexeras, så att bidragen faktiskt täcker de ökade kostnaderna.

Det är några av Miljöpartiets förslag för att stötta Sveriges barnfamiljer. Min fråga till minister Anna Tenje är om regeringen kommer att presentera några liknande förslag i sin vårandringsbudget. Det vi har hört hittills är helt enkelt inte tillräckligt.

Anf. 49 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Fru talman! Att barn påverkas av ekonomiska svårigheter i hemmet är ett allvarligt samhällsproblem. När en familj riskerar att mista sitt boende krävs det att samhället har fungerande insatser på plats långt innan situationen går så långt. Fokus måste ligga på att förebygga, inte på att hantera konsekvenserna i efterhand. Därför var exempelvis regeringens fokus på att få ned inflationen avgörande.

Fru talman! De allra flesta vräkningar av barnfamiljer sker inte utan föregående kontakt med socialtjänst, hyresvärdar och stödinsatser. Men vi behöver bli bättre på att agera tidigare. Det handlar om att upptäcka ekonomisk utsatthet i tid, att erbjuda vägledning om hushållsekonomi och att ge stöd för att människor ska ta sig tillbaka till arbetsmarknaden.

Barnfamiljer hamnar ofta i riskzonen när föräldrarna har otrygga inkomster, lever på försörjningsstöd eller har fastnat i bidragsberoende. Därför är det vår övertygelse att vägen framåt måste börja med fler jobb, tydliga drivkrafter att arbeta och riktade insatser som stöttar människors väg tillbaka till egen försörjning.

Fru talman! Vi behöver ett starkare förebyggande arbete också på kommunal nivå, där skola, socialtjänst och civilsamhälle samverkar för att snabbt upptäcka och stötta familjer i risk. Det kan handla om skuld- och budgetrådgivning, flexibla hyreslösningar, men också tydlig uppföljning för att inte låta problemen växa till något överstigligt.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att en fungerande bostadsmarknad bygger på att avtal respekteras. Där måste vi vårda balansen: skydda barn från att drabbas, men utan att urholka det ansvarstagande som hela bostadsmarknaden vilar på.

Fru talman! Barn ska inte hamna i kläm på grund av vuxnas misstag. Men lösningen ligger inte i att erbjuda konsekvenser utan i att skapa förutsättningar för människor att stå på egna ben. Tidiga, träffsäkra och

samordnade insatser är vårt viktigaste verktyg för att trygga barns uppväxt och förebygga att familjer behöver stå utan tak över huvudet.

I detta anförande instämde Mats Sander (M).

Anf. 50 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka ledamoten för interpellationen och övriga ledamöter för deltagandet i debatten. Det är angelägna och viktiga frågor om hur vi kan minska risken för vräkning av hushåll och särskilt med fokus på hushåll som inbegriper barn.

Alldeles oavsett vad ledamöterna anför om analyser och onödiga utredningar är det viktigt att poängtera att det handlar om samarbete. Det är ett samarbete mellan olika institutioner, myndigheter och instanser i vårt samhälle just för att kunna förebygga och långsiktigt få till strukturer som gör att barn inte behöver vräkas.

Som jag redogjorde för i mitt svar pågår ett digert arbete som jag bedömer som mycket viktigt på en mängd områden som involverar flera olika myndigheter. Frågan om vräkningsförebyggande arbete spänner över många olika fält. Därför är just samverkan och åtgärder på flera områden det viktigaste sättet att adressera frågan.

Regeringen har stöttat hushållen i en svår tid. Tittar man på effekterna på hushållens ekonomiska standard av regeringens förslag och aviseringar under mandatperioden ser man tydligt att den ekonomiska standarden ökar mest procentuellt sett i den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard och allra minst i de översta inkomstgrupperna.

Med det sagt kan jag förstå att det är många som nu känner oro och funderar på vad omvärldens oro kommer att ha för betydelse för ens egen plånbok och i vissa fall även för ens jobb. Just därför är det så viktigt att poängtera att Sverige står starkt, inte minst jämfört med andra länder. Våra statsfinanser är goda, vilket gör att vi kan agera kraftfullt om så skulle behövas framöver. Regeringen följer givetvis frågan mycket noga.

Samtidigt vet vi att det är arbete och egen inkomst som är den bästa garanten för att slippa såväl fattigdom som vräkningar. Det är ovanligt med låg ekonomisk standard i hushåll där båda föräldrarna förvärvsarbetar. Under 2023 var det enbart 2 procent av sammanboendehushållen med två förvärvsarbetade föräldrar som hade en låg ekonomisk standard. Bland hushåll där föräldrar inte förvärvsarbetar är däremot andelen med låg ekonomisk standard mycket hög.

Därför har regeringen lagt om politiken och vidtagit flera åtgärder för att just få fler att gå från bidrag till arbete. För dessa hushåll kommer detta att vara av helt avgörande betydelse för att minska fattigdom och utsatthet och minska risken för vräkningar. Men minst lika viktigt är att barnen i dessa familjer ser sina föräldrar gå till jobbet, givet att detta annars är ett utanförskap och en fattigdom som riskerar att gå i arv till barnen.

Vi vet att forskningen visar att långa bidragsperioder bidrar till ökade risker för bland annat ohälsa, fattigdom och utanförskap. Det försvårar givetvis ytterligare för människor att komma in på arbetsmarknaden och blir självförsörjande. För en ensamstående är det extra viktigt med en god inkomst för att klara ekonomin. Det är därför positivt att sysselsättningsgraden har ökat något bland ensamstående kvinnor med barn sedan 2021.

För att lyfta de här familjerna från en tuff ekonomisk standard är det viktigaste att angripa källan till problemet och inte bara symptomen, och det är det den här regeringen gör.

Anf. 51 INGELA NYLUND WATZ (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för kompletterande synpunkter!

Just nu är det många ensamstående mammor som har väntat i tre månader eller mer för att få besked av Försäkringskassan om sina bostadsbidrag. Trycket är väldigt hårt på kassan eftersom man har fått försämrade resurser och har längre handläggningstider.

De hyreshöjningar som har skett den senaste tiden slår nu sönder många redan ganska bräckliga ekonomier, och situationen har för många blivit desperat. Så ser verkligheten ut. Samtidigt är det många som har gjort precis allt de kan för att sänka sina kostnader. Man handlar kläder secondhand. Man drar ned på fritidsaktiviteterna eller avskaffar dem helt för sina barn. Man jagar de billigaste alternativen när man handlar. Man minskar sina bostadsytor. Man arbetar alla extrapass man kan få. Man gör helt enkelt allt man kan.

Därför är det direkt stötande när råden om att laga mat på rester kommer när resterna redan är lagade eller när man får rådet att lägga undan lite varje månad när det varje månad är så att lönen är slut när det är väldigt många dagar kvar på månaden.

Det är stötande när landets finansminister, som själv får 3 000 kronor mer i månaden av Moderaterna i sänkt skatt, säger att hon inte vet vad hon ska göra med de extra pengarna. Hon ger i stället rådet till andra att jämföra priser och handla där det är billigast. Finansministern verkar, precis som förståsigpåare av olika slag runt om i det allmänna Sverige, tro att det är de mest ekonomiskt utsatta som inte gör allt för att förbättra sin situation.

Låt oss vara eniga, och det tror jag faktiskt att vi är, att de mest ekonomiskt utsatta gör precis allt vad de kan. Det är i stället regeringen som struntar i att göra vad regeringen kan.

Vi socialdemokrater, fru talman, kartlägger och analyserar gärna olika skeenden i samhället, precis som regeringen gör genom de uppdrag som statsrådet räknade upp. Det är viktigt. Men orsakerna till att vräkningarna ökar är ju helt uppenbara!

Regeringen kan inte ha undgått de varningssignaler som har kommit från Kronofogdemyndigheten, civilsamhällets organisationer, Rädda Barnen, Röda Korset, Hyresgästföreningen och Majblommans riksförbund om att det nu är de ekonomiska förutsättningarna

som har blivit så påfrestande för många av landets barnfamiljer, särskilt ensamstående mammor. Det är de som gör att man faller över kanten och inte längre klarar av att göra det som man vill göra allra mest, nämligen betala hyran.

I vårt budgetförslag har vi presenterat andra alternativ för landets barnfamiljer. Vi har föreslagit en höjning av barnbidraget med 200 kronor. Vi vill permanenta det extra tillägg till bostadsbidraget som regeringen tar bort den 1 juli, precis när oron i omvärlden ökar och det blir svårare att se en ljus framtid. Till och med landets finansminister sa så sent som i dag i finansutskottet att det nog finns anledning att fundera på om vi inte behöver revidera ned våra tillväxtprognoser. Det kan alltså komma att bli kärvare på landets arbetsmarknad. Precis just då, när det blir som sämst, skär regeringen med precision ned det extra stöd som har hållit många över vattenytan.

Jag vill fråga statsrådet: Hur ser regeringens medicin ut nu? Jag vill inte vänta på svaret till 2027, när den utredning som Socialstyrelsen har fått i uppdrag om vad man skulle kunna göra ska vara klar. Vad vill statsrådet ge för besked till de utsatta barnfamiljerna *nu*? (Applåder)

Anf. 52 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Fru talman! Tack till Anna Tenje och ledamöterna i debatten!

Vi hörde både socialförsäkringsministern och Caroline Högstöm i sina anföranden lyfta fram att en anställning och en lön är det bästa sättet att bryta utsattheten och minska risken för vräkningar av barn och barnfamiljer. Det är viktigt, och det hade kanske varit tillräckligt om svenska arbetare hade varit rättvist kompenserade och hade haft en god lön som motsvarade det arbete de gjorde. Det hade kanske varit tillräckligt om hyrorna i Sverige hade varit rimliga och om lönerna hade ökat snabbare än hyrorna.

Men det är inte det samhälle vi har i dag. Många av de mest utsatta barnfamiljerna består av vårdnadshavare med fasta anställningar. Ministern talade mycket om sammanboende föräldrar. Men enligt organisationen Sveriges Makalösa Föräldrar fattas det varje månad 3 029 kronor för en ensamstående förälder med två barn och en månadsinkomst på 25 000 kronor, vilket är en genomsnittlig medlem hos dem.

Som jag nämnde i mitt tidigare anförande har över en fjärdedel av ensamstående föräldrar med låga inkomster, och nästan lika många sammanboende föräldrar, haft svårt att betala kostnader kopplade till bostaden.

Ska vi minska antalet barnvräkningar behöver vi därför ett barnbidrag som täcker de faktiska kostnaderna för att ha barn. Vi behöver ett bostadsbidrag som täcker höga hyror, för vartenda barn i Sverige, oavsett om deras föräldrar har ett jobb eller inte och oavsett var i Sverige de bor, ska ha ett tryggt hem att bo i.

Det är inte det bidrag vi har i dag. Antalet barnfamiljer som får bostadsbidrag minskar varje år för att

inkomstgränserna inte räknas upp. Färre får rätt till bostadsbidrag. Storleken på bostadsbidraget minskar.

Min fråga till minister Tenje är: Varför är inte regeringen villig att stärka barnbidraget och bostadsbidraget på det sätt som är uppenbart nödvändigt? (Applåder)

Anf. 53 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det är djupt allvarligt när barn påverkas av ekonomisk utsatthet. Vi lever dessutom i en orolig tid, som statsrådet har varit inne på. Men om vi ska ta frågan på allvar måste vi även våga tala om var ansvaret också ligger.

Malmö, som styrs av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, är den kommun där flest barn vräks. Det är en stark påminnelse om att kommunerna har ett stort ansvar, ett ansvar de måste ta. Det handlar om att arbeta förebyggande, fånga upp ekonomiskt utsatta familjer i tid och ha bättre samverkan mellan socialtjänst, skola och hyresvärdar.

I Stockholm, som också styrs av Socialdemokraterna med stöd av samma partier, höjer man skatten. Man höjer skatten i regionen, den skatt som slår allra hårdast mot dem med låga inkomster – metodiskt, träffsäkert.

Fru talman! Regeringen tar sitt ansvar. Några av de skattesänkningar vi har gjort har nämnts. Vi har förlängt det tillfälliga tilläggsbeloppet inom bostadsbidraget. Vi har tillsatt den utredning som det har refererats till flera gånger om att kartlägga orsakerna bakom att barnfamiljer vräks, detta för att kunna rikta insatserna dit där de behövs som mest. Vi har också höjt normen för försörjningsstöd med hänsyn till inflationen – ganska historiska höjningar de senaste åren, om man ska vara ärlig. Framför allt har vi sänkt skatten på arbete för att fler familjer ska kunna gå från bidrag till egen försörjning.

Det är så vi bygger trygghet – inte med symbolpolitik utan med åtgärder som verkligen gör skillnad för barn och familjer i utsatthet.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag tänker låta den här interpellationsdebatten avslutas före uppehållet, om det inte är någon som har ett första ärende på sitt gruppmöte.)

Anf. 54 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag tackar för det, även om jag har tre interpellationsdebatter kvar efter gruppmötet. Jag kommer alltså tillbaka.

Fru talman! När Socialdemokraterna och Miljöpartiet på allvar vill bryta utanförskapet och barnfattigdomen är de varmt välkomna att ansluta sig till regeringens politik för ökade drivkrafter till arbete, för att göra det mer lönsamt att arbeta och gå från bidrag till jobb och för heltidsaktivering av bidragssökande. Om de ställer sig bakom de förslagen kan människor komma närmare ett arbete och fler barn få se sina föräldrar gå till jobbet. Det är så man bryter den destruktiva spiralen och minimerar risken för att utanförskapet ärvs,

som har varit Socialdemokraternas signum i flera decennier.

Det är väldigt tydligt att det är regeringen som står bakom de hårt arbetande svenskarna. Vi står på deras sida. Vi står också bakom dem som vill ta sig från bidrag till arbete och vill göra det möjligt för dem att göra så. Vi har gett mest åt dem som har allra minst. Vi har också sänkt skatten för ett genomsnittligt hushåll, som nu får behålla över 9 000 kronor mer av det man tjänat – pengar som i dyrtider definitivt gör sig bättre i hushållens plånböcker än i statens ficka.

Vad gör Socialdemokraterna när de får makten och ofta styr tillsammans med Miljöpartiet? Jo, då höjer de skatten i stället. Precis som ledamoten Högström visade är skatten i Malmö hög, och där vräks också flest barnfamiljer. Vi kan också titta på Stockholm. Om en sådan familj för vilken regeringen har sänkt skatten med över 9 000 kronor råkar bo i Stockholm får den i stället höjd skatt av Socialdemokraterna, både i regionen och i kommunen. Då försvinner 7 000 kronor av våra skattesänkningar på 9 000 kronor.

När ledamöterna pratar om tuffa ekonomiska tider, dyr mat, höjd hyra, ökade räntor med mera undrar jag om ledamöterna tror att dessa familjer får det bättre eller sämre när deras partikamrater i Stockholm på lokal och regional nivå plockar bort de här 7 000 kronorna.

Om Socialdemokraterna, och för den delen också Miljöpartiet, på riktigt är besjälade av att se till att hushållens ekonomi stärks, varför höjer man då konsekvent skatten varenda gång man får chansen? Som någon klok person har sagt – jag har tidigare återgivit det här i kammaren: I Socialdemokraternas Sverige ska alla få bidrag, men ingen ska kunna leva på sin lön.

Så är det inte för oss moderater. Så är det inte heller för regeringen. Vi ser i stället till att sänka skatten så att hushållen får behålla mer av sina pengar. Vi gör det också mer lönsamt att gå från bidrag till arbete så att fler hushåll, framför allt barnfamiljer, kan stå på en bättre och mer stabil grund och inte riskerar att hamna i en situation där man exempelvis blir vräkt.
(Applåder)

Anf. 55 INGELA NYLUND WATZ (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för ytterligare synpunkter!

Min poäng med interpellationen, att använda det faktum att antalet vräkningar av hushåll med barn ökar som en symbol för att någonting är väldigt skevt i vårt samhälle, är att försöka visa att ekonomisk politik och prioriteringar i ekonomisk politik spelar roll.

Därför tycker jag att det rimligt att ett statsråd med ansvar för denna typ av frågor tar till sig den information som kom i Kronofogdemyndighetens senaste rapport. Man säger där att det som nu särskilt uppmärksammas är att de ekonomiska förutsättningarna har blivit en större drivkraft för att antalet vräkningar av hushåll med barn ökar. Tidigare kanske det var mer sociala problem, stökiga hemförhållanden, missbruk och annat, men nu är det de ekonomiska parametrarna som i allt högre grad spelar roll.

Då måste man som statsråd och regering, tänker jag, i ett välfärdssamhälle som säger sig vara anständigt, fråga sig: Finns det någonting som vi som regering kan göra för att undvika att de familjer som nu är precis på gränsen – som har fått de här hyreshöjningarna, som har det väldigt knapert och som har vänt på varje krona – ramlar över kanten, hamnar hos Kronofogden och sedan så småningom kanske riskerar att bli vräkt?

Man kan utreda jättemycket. Man kan samarbeta mycket mer. Det håller jag helt med om. Men det är nu det händer. Det är nu regeringen tar bort det tillfälliga tilläggsbeloppet till bostadsbidraget. Med kirurgisk precision sker detta samtidigt som oron i omvärlden ökar, tillväxten i Sverige försämras och ekonomin går ned. Det är inte rätt ekonomisk politik i nuläget.
(Applåder)

Anf. 56 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Ja, prioriteringar spelar roll och ger också konsekvenser. Att höja skatten för att finansiera höjda bidrag riskerar bara att låsa fast människor i fattigdom och utanförskap, ett utanförskap som vi vet går i arv mellan generationer. På så vis har stora delar av det utanförskap vi ser i dag skapats.

Det är just därför regeringen tycker att det är så viktigt att det blir mer lönsamt att gå från bidrag till arbete. Vi ställer högre krav på kommunerna och ser till att de har en större verktygslåda så att fler barn kan få se sina föräldrar gå till jobbet, just för att minimera risken för det utanförskap som annars kan komma.

Vi kommer att fortsätta arbeta för att bryta utanförskap, stärka hushållens ekonomi och få fler att komma i arbete och kunna leva på sin egen lön. Det skapar egenmakt, framtidstro och hopp även för nästa generation.

Jag tackar för debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.59 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 13 Svar på interpellation 2024/25:499 om ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida

Anf. 57 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Arber Gashi har frågat mig om jag och regeringen avser att lägga fram förslag baserade på utredningen *Ett modernare socialförsäkringsskydd för*

gravida. Om svaret är ja är Arber Gashis fråga när riksdagen kan förvänta sig en proposition. Om svaret är nej är Arber Gashis fråga varför jag och regeringen inte prioriterar att stärka det sociala trygghetssystemet för gravida.

I Sverige har kvinnor ett högt arbetskraftsdeltagande, vilket ger goda möjligheter till egen försörjning och ekonomisk trygghet på kort och lång sikt. Det är därför väsentligt att kvinnor ges goda förutsättningar att fortsätta arbeta även under graviditeten.

Arbetsgivaren har ett ansvar att göra anpassningar och även pröva möjligheten till omplaceringar av gravida som inte kan fortsätta arbeta med fysiskt påfrestande arbetsuppgifter eller där det finns risker i arbetsmiljön. Arbetsgivaren har även ett ansvar för att förebygga ohälsa och långa sjukskrivningar.

Betänkandet *Ett modernare socialförsäkrings-skydd för gravida* (SOU 2023:23) innehåller förslag till utvidgningar av socialförsäkringsskyddet. Flera av förslagen innebär att kvinnor ska kunna få ersättning från socialförsäkringen under längre tid än i dag. De förslagen kan förlänga den totala frånvaron från arbetsmarknaden snarare än stärka möjligheterna att fortsätta att arbeta. Andra förslag innebär kostnadsökningar. Samtliga förslag bereds just nu i Regeringskansliet.

Att socialförsäkringsskyddet är förutsägbart och tryggt för gravida som trots insatser inte kan fortsätta att arbeta är prioriterat för regeringen. Det är även viktigt för jämställdheten och för kvinnors hälsa. Regeringen prioriterar kvinnors hälsa, inklusive gravidas hälsa. För 2024 och 2025 har regeringen avsatt 1,6 miljarder kronor per år till området förlossningsvård och kvinnors hälsa.

Anf. 58 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret.

Jag har försökt debattera det här ämnet med statsrådet en gång tidigare. Nu står vi återigen här i kammaren eftersom jag vill ställa en enkel men avgörande fråga till socialförsäkringsministern: Vad är det regeringen väntar på? Utredningen *Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida* har varit klar i snart två år. Den är tydlig, den är genomarbetad och den är efterfrågad av både profession och de kvinnor som berörs av frågan. Men det vi möts av från ministern och regeringen är tystnad.

Den här gången fick vi i alla fall ett svar. Vad var det då för svar som ministern nyss läste upp? Jo, det var att vissa av förslagen skulle kunna innebära att kvinnor får ersättning från socialförsäkringen under längre tid än i dag och att detta i sin tur riskerar att förlänga frånvaron från arbetsmarknaden.

Herr talman! Jag tycker att det är ett märkligt sätt att se på graviditet och arbete. Det låter som om regeringen tror att kvinnor vill vara borta från jobbet längre än nödvändigt. Det är inte min bild. Det är inte den bild jag får när jag träffar undersköterskor, förskollärare, vårdbiträden, busschaufförer eller andra kvinnor i tunga yrken. De vill jobba och är stolta över sina jobb.

De behöver dock ett skyddsnät som fungerar när kroppen säger ifrån. Att skydda gravida från skador, ohälsa och press är inte ett hinder för det som statsrådet många gånger kallar arbetslinjen; det borde vara ett villkor för ett hållbart arbetsliv.

Ministern lyfte också att utredningens förslag skulle medföra kostnadsökningar. Det är ju möjligt, men den fråga vi bör ställa oss i den här kammaren är vad det kostar att låta bli. Vad kostar det samhället när kvinnor pressas att jobba tills de blir sjukskrivna? Vad kostar det i vårdkostnader, i sjukpenning och i förlorad arbetsförmåga? Vad kostar det att signalera till kvinnor att deras trygghet inte prioriteras? Vad kostar det kvinnan själv, herr talman, när hon känner att hon är ensam, oskyddad och något bortglömd just när stödet är som allra viktigast?

På ett skolbesök i Halland nyligen träffade jag en kvinna som arbetar som lokalvårdare och är gravid i vecka 24. Hon hade fått besked från sin chef att det inte fanns några lättare arbetsuppgifter att ta. Hon kunde exempelvis inte stå på knä längre, men hon kunde inte heller vara sjukskriven eftersom hon inte var tillräckligt sjuk. Hon tvingas i stället ta ut föräldrapenning flera veckor innan barnet ens är fött och förlorar därmed dyrbar tid med sitt barn. Så ser verkligheten ut i dag.

Det är därför vi socialdemokrater i vår budgetmotion har föreslagit en förstärkning av graviditetspenningen. Vi vill se nya ersättningsformer för riskfyllda arbetsmiljöer. Vi vill att kvinnor oavsett yrke ska ha rätt till ett socialförsäkringsskydd som är rättvist, träffsäkert och tryggt. Vi behöver därför tala klarspråk.

Att regeringen inte prioriterar detta handlar inte om att man inte kan. Det handlar om att man inte vill. Att skjuta frågan framför sig med hänvisning till kostnader eller risker för längre ledighet är att blunda för det som verkligen kostar. Det handlar om kvinnors hälsa, kvinnors tillit till trygghetssystemet och kvinnors plats på arbetsmarknaden över tid.

Jag ställer därför frågan igen, herr talman: Vad är det regeringen väntar på?

Anf. 59 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Ett tryggt och förutsägbart socialförsäkringsskydd för gravida som arbetar är en viktig jämställdhetsfråga. Möjligheten till egen försörjning ska vara stark, liksom möjligheten att kombinera arbetsliv och familjeliv. Det är även viktigt för det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa.

Det finns flera olika åtgärder som kan vidtas för att minska medicinska besvär och öka jämställdheten. Att ge förutsättningar för gravida att fortsätta arbeta under graviditeten är mycket prioriterat. Det är därför viktigt att arbetsgivarna gör anpassningar av arbetet för gravida medarbetare.

Det är också viktigt att förlossningsvården och kvinnors hälsa är ett prioriterat område, och där har satsningar gjorts i flera olika steg. Regeringen prioriterar gradvis tryggheten, och för 2024 och 2025 har

regeringen avsatt 1,6 miljarder kronor per år till området förlossningsvård och kvinnors hälsa.

En annan aspekt som man bör beakta i den här diskussionen är hög belastning från det obetalda hem- och omsorgsarbetet, vilket också kan vara en bidragande orsak till kvinnors höga sjukfrånvaro, liksom belastningen under en graviditet. Både kvinnor och män ska ha goda förutsättningar att dela lika på det obetalda hem- och omsorgsarbetet och även på föräldraledigheten. Bland annat i syfte att främja ett mer jämställt föräldraskap har regeringen nyligen reformerat föräldrapenningen och gjort den mer flexibel.

Därtill har regeringen i budgetpropositionen för 2023 och 2024 permanent infört 16 miljarder kronor i generella statsbidrag till kommuner och regioner. Förutom satsningen på kvinnors hälsa och förlossningsvården kan dessa satsningar stärka välfärden och förbättra inte minst arbetsvillkoren inom dessa sektorer, där många kvinnor arbetar och där sjukskrivningarna också är höga.

Anf. 60 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Vi hörde statsrådet tala om många viktiga saker, bland annat om kvinnors hälsa och om arbetsgivarens ansvar. Hon tog bland annat upp att arbetsgivaren ska omplacera gravida, eller göra anpassningar, och förebygga risker. Det är sant och låter bra, men verkligheten ser inte alltid ut riktigt så. Det är inte så när man jobbar som undersköterska i hemtjänsten och lyfter människor varje dag. Det är inte så när man jobbar i handeln och i princip står upp åtta timmar i sträck. Det är heller inte så när man jobbar i förskolan och måste bära barn, springa efter dem och stå på golvet.

I verkligheten händer ungefär det här när en kvinna berättar för sin chef att hon har ont på grund av sin graviditet: Chefen säger att det inte finns något annat jobb att ge henne. Försäkringskassan säger att hon inte är tillräckligt sjuk, för graviditet är inte per definition ett sjukdomstillstånd. Hon tvingas i stället ta ut sin föräldrapenning för att överleva ekonomiskt. Då förlorar hon tid med sitt barn när det väl är fött.

Det är detta vi socialdemokrater vill ändra på. Vi har lagt fram tydliga förslag, bland annat om att stärka möjligheten att få graviditetspenning och om att införa ett nytt stöd till kvinnor i riskfyllda arbetsmiljöer. Vi vill att alla gravida ska ha rätt till graviditetspenning sista veckan före beräknad förlossning och fram till den faktiska förlossningsdagen utan att behöva visa upp en massa intyg. Vi vill skapa ett tryggt och jämlikt socialförsäkringssystem som faktiskt fungerar även för arbetarkvinnor.

Herr talman! Ministern talade tidigare om att förslagen riskerar att förlänga frånvaron från arbetsmarknaden. Då måste vi ställa oss frågan: Från vems perspektiv? Från den gravida kvinnans perspektiv handlar det inte om ledighet utan om nödvändig vila för att inte gå sönder. Om vi menar allvar med att kvinnor ska orka jobba längre och vara friska och trygga måste vi börja i verkligheten, inte i något kalkylblad.

Ministern nämnde i sitt svar att regeringen satsar 1,6 miljarder på förlossningsvård och kvinnors hälsa. Vi hörde också fler förslag. Många av dem är bra, och vi stöder dem. Jag vill dock påstå att det ena inte måste utesluta det andra. Kvinnors hälsa börjar nämligen inte på BB, utan den börjar på jobbet i vecka 20 eller 30 – i den vardag som formar graviditeten.

Om vi menar allvar med jämställdhet räcker det inte med fina ord. Då måste vi våga investera i trygghet – inte bara i vård när det har gått snett utan också i stöd innan det gör det. Det handlar om ett trygghetssystem som är byggt för verkligheten, inte för skrivbordet.

Situationen är dessutom sådan att allt färre barn föds i Sverige; barnafödandet är på historiskt låga nivåer. När man möter småbarnsföräldrar i dag måste man fråga sig vad de har att ta ställning till innan de börjar bilda familj. Vi lever i en enorm kostnadskris. Världen, liksom Sverige, känns alltmer otrygg. Matpriserna rusar. Hyrorna fortsätter att öka. Räntorna ser ut att vända uppåt igen. Tio års reallöneökningar har försvunnit. Vi har dessutom en regering som har passat på att sänka skatten för dem som har mest i stället för att säkra barnfamiljernas ekonomi.

Incitamenten att bilda familj har väl i princip aldrig varit svagare. Ska då även detta vara en del där regeringen har färdiga och tydligt uppspaltade förslag på vad man skulle kunna göra för att förbättra förutsättningarna för gravida men ändå inte vågar plocka de lågt hängande frukterna? Här borde regeringen kunna leverera. Jag tycker att det är tråkigt att vi hittills inte har fått några sådana tydliga besked.

Anf. 61 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Låt mig vara tydlig: Mitt perspektiv och min utgångspunkt är alltid människan – i det här fallet den gravida kvinnan. Just därför är det viktigt att ha ett helhetsperspektiv. Vissa åtgärder kan ge icke önskvärda konsekvenser, och därför gäller det att ha en sammanvägd bild med många olika åtgärder för att stärka helheten.

Jag tycker att det är bra att den här utredningen är gjord; den utgör ett väldigt viktigt kunskapsunderlag. Regeringen arbetar nu aktivt med att föräldrar ska få fler verktyg och mer utrymme för flexibilitet för att kunna kombinera ett högt arbetsmarknadsdeltagande med familjeliv. Därför var det bra att vi gick vidare med dubbeldagarna och utökade dem samt att det infördes en möjlighet att överföra föräldrapenningdagarna till en annan försäkrad för att möjliggöra denna kombination och öka flexibiliteten.

Möjligheten för båda föräldrarna att, genom dubbeldagarna, tidigt vara lediga tillsammans med barnen innebär ett delat ansvar som kanske också gör att föräldrarna delar på det oavlönade hemarbetet i större utsträckning. Vad vi vet ger detta väldigt positiva effekter på kvinnors hälsa.

Förslagen från utredningen skulle bland annat innebära att fler kvinnor kan få ersättning från socialförsäkringen och att de kan få det under längre tid än i dag. Utredningens förslag riskerar, precis som jag sa

tidigare, att öka kvinnors totala frånvaro från arbetsmarknaden. Det här är frågor som vi brukar diskutera och problematisera. Vi vet ju att längre frånvaro från arbetsmarknaden under graviditeten tillsammans med en lång föräldraledighet, som är vanligare för kvinnor än för män, kan ha negativa effekter både för kvinnors arbetsmarknadssituation och för deras livsinkomster, för att inte tala om pensionen.

Detta är ett allvarligt problem, och det är därför viktigt att kvinnor ges förutsättningar att arbeta så länge som möjligt under graviditeten. Om sådana förutsättningar inte finns ska det finnas trygga och förutsägbara stöd. Vi ska dock inte kompensera för arbetsgivare som inte gör det de faktiskt är skyldiga att göra.

En nedsättning av arbetsförmågan som beror på sjukdom ger ju inte rätt till graviditetsspenning, utan den ersättning som då är aktuell är sjukpenning. Det finns emellertid inte någon tydlig gräns mellan nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom och nedsatt arbetsförmåga på grund av graviditet. Det finns alltså en gränsdragningsproblematik, vilket belyses i utredningen. Utredningen har lämnat förslag på hur man skulle kunna förbättra denna situation, och det är just dessa förslag vi nu tittar på i Regeringskansliet. Det är dock inte helt enkelt.

Precis som ledamoten var inne på kan man konstatera följande: Politik är att vilja men också att kunna. Det är klart att man kan vilja förstärka dessa delar. Den som tittar på Socialdemokraternas budget ser dock att de inte kan det. De har nämligen inte gått hela vägen och faktiskt tagit ansvar för att finansiera de förslag som ledamoten står här i talarstolen och talar sig varm för. Därför måste jag konstatera att ledamotens kritik mot regeringen för att regeringen inte vidtar åtgärder för att genomföra de förslag som ligger på mitt bord och som just nu bereds faller väldigt platt. Ledamoten själv har ju inte en krona med sig för att finansiera den fantastiska förstärkning som han talar om.

Vi jobbar med dessa frågor. Jag ser det ur ett helhetsperspektiv. Det är alltid människan som står i centrum när jag gör mina bedömningar.

Anf. 62 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Vem som står i centrum för den moderata politiken kan man faktiskt ifrågasätta. Jag tror att det är ganska många där ute som ställer sig den frågan när de står i kön till kassan och ska betala sina varor. Jag tror också att det var ganska många som ställde sig den frågan när de inför det här året öppnade lönespecifikationen och såg att det inte var någon vidare skattesänkning de fick. De som tjänar allra bäst har nog däremot känt sig väldigt prioriterade när de sett den här regeringens olika förslag.

Utredningen har ju legat klar i snart två år, så man arbetar uppenbarligen med den genom att konstatera att den finns. Det har statsrådet gjort även tidigare, så det är inget nytt. Det finns inga beslut. Det finns ingen proposition. Det finns bara fördröjningar och försvars-tal.

Statsrådet var inne på ett par fakta. Låt mig nämna några andra! Nästan hälften av alla kvinnor som söker graviditetsspenning får avslag. En av tre tvingas använda föräldrapenning innan barnet är fött. I kvinno-dominerade LO-yrken är det betydligt vanligare att kroppen säger ifrån, men stödet uteblir.

Regeringen säger att utredningens förslag kostar. Ja, det är klart att de gör det. Men det verkar faktiskt kosta mer att låta kvinnor gå sönder, vilket sker i dag.

Vi socialdemokrater är väldigt tydliga i den här frågan. Vi har velat se verkstad i detta länge. Därför har vi också skrivit in det i vår budgetmotion. Det är dock ett svar som sällan passar denna regering. Den här regeringen säger ofta om förslag som är fullt ut finansierade att de bara är på låtsas.

Jag tycker att den som är statsråd är svaret skyldig. Avser ni att gå vidare med de här förslagen, och när kan man i så fall förvänta sig att det sker? Det var den absolut första frågan jag ställde när jag skickade in interpellationen. Det vore bra om vi kunde få ett svar, herr talman.

I detta anförande instämde Åsa Eriksson (S).

Anf. 63 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tackar för interpellationen och för vad jag ändå bedömer som en givande debatt och diskussion.

Jag kan konstatera att vi båda anser att det är viktigt att ha rätt stöd och ett tryggt socialförsäkringssystem för gravida, att det är viktigt att satsa på kvinnors hälsa och på förlossningsvård och att det är viktigt att långsiktigt stärka och förbättra arbetsmiljöförhållandena för de många kvinnor som i dag har ett tufft arbete och där arbetsgivarna kanske inte alltid gör det vi förväntar oss av dem när det gäller omplacering och anpassning för att kvinnor ska kunna arbeta ända fram till förlossningen.

Jag kan också konstatera att alldeles oavsett vilka förslag vi går fram med är det viktigt att de är nogt övervägda och inte ger fler negativa konsekvenser än de berikar och är positiva.

Det är också viktigt att man finansierar sina förslag. Man kan tala sig varm för precis allting och lova allt till alla, men sedan blir det bister om man inte har finansierat sina förslag. Den dag Arber Gashi har fått med dessa förändringar i den socialdemokratiska budgeten kan vi prata på allvar. Men innan dess faller kritiken ganska platt.
(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2024/25:506 om ekonomiska utmaningar för ensamstående föräldrar

Anf. 64 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Serkan Köse har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att

förbättra den ekonomiska situationen för ensamstående föräldrar, särskilt med tanke på att många av dem redan arbetar men ändå har svårt att klara sig ekonomiskt.

Det har inte kunnat undgå någon att osäkerheten i den globala ekonomin har ökat bara de senaste dagarna. USA:s tullar påverkar hela världsekonomin och syns i land efter land. Jag tror inte att någon i dag kan säga exakt vad som kommer att hända de närmaste dagarna och hur det kommer att påverka oss som land. Men läget är ytterst bekymmersamt, och regeringen följer frågan mycket noga.

Den höga inflation som har varit, men som nu har sjunkit, har haft stor påverkan på svenska hushåll, inte minst barnhushåll. Regeringen har under denna period agerat för att stötta hushållen i allmänhet och de svagaste hushållen i synnerhet. Analyser av effekterna på hushållens ekonomiska standard till följd av regeringens förslag och aviseringar under mandatperioden visar tydligt att den ekonomiska standarden ökar procentuellt sett mest i den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard och allra minst i de två översta inkomstgrupperna.

Det tillfälliga tilläggsbidraget i bostadsbidraget har varit en viktig åtgärd för att stödja barnhushållen i en tid av ökade levnadsomkostnader. Regeringen har vid fem tillfällen förlängt detta tillfälliga tilläggsbidrag och har dessutom höjt tilläggsbidraget när behoven bedömts som störst.

Samtidigt är bostadsbidraget en förmån som är inkomstprövad och ger marginaleffekter. För grupper som har en svag förankring på arbetsmarknaden kan inkomstprövade bidrag i ett längre perspektiv minska drivkrafterna till arbete och egenförsörjning. Avsikten med det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget har alltid varit att det ska vara just en tillfällig förstärkning.

Ensamstående föräldrar som arbetar drar nytta av regeringens förstärkningar av jobbskatteavdraget. Detta riktas framför allt till personer med låga och medelhöga inkomster och gör det mer lönsamt att arbeta. Den genomsnittliga skattesänkningen för dem som berörs av förslaget uppgår till cirka 2 600 kronor per år.

Anf. 65 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Jag har två gånger ställt frågan om ensamstående föräldrars ekonomiska situation, dels i en skriftlig fråga till finansministern, som besvarades av statsrådet Anna Tenje, dels genom denna interpellation. Jag tackar statsrådet för båda svaren.

Att tala om ljusare framtidsutsikter eller att tilläggsbidraget i bostadsbidraget förlängs när det sänks från 40 till 25 procent och tas bort helt i juni är att backa när människor behöver stöd som mest, inte minst i dessa ekonomiskt svåra tider.

Statsrådet menar också att hushåll med lägst inkomster har fått förbättrad ekonomisk standard procentuellt sett, men att tala om procent i stället för faktiska kronor är att gömma verkligheten bakom siffror. För den ensamstående mamma som saknar 3 000

kronor varje månad för att klara mat, hyra och kläder spelar det ingen roll om inkomsten ökat med några procent om hon ändå tvingas ta sms-lån för att köpa vinterjackor till sina barn.

Enligt Sveriges Makalösa Föräldrars rapport är åtta av tio ensamstående föräldrar ekonomiskt stressade, och fyra av tio har tvingats låna till basala utgifter. Enligt organisationens rapporter saknas det i snitt 3 029 kronor varje månad. Majblomman bekräftar bilden och visar i sin senaste rapport att barn hoppar över måltider och aktiviteter och att många barn skäms över sina kläder. Nästan 30 procent har inte råd att äta sig mätta hemma. Låt detta sjunka in. Det är i Sverige 2025, ett av världens rikaste länder.

Herr talman! Enligt Kronofogdens rapporter ökade antalet vräkta barnfamiljer med 24 procent under 2024. Det handlar inte om att föräldrarna är lata utan om att hyran är för hög och stödet för svagt. Regeringen talar ofta om arbetslinjen, men många av dessa föräldrar jobbar redan. De jobbar inom vård, handel eller omsorg. Enligt Handelsanställdas förbund och Akademikerförbundet SSR ligger många under EU:s fattigdomsgräns trots att de jobbar heltid. Problemet är inte att föräldrarna inte arbetar; problemet är att regeringen inte bryr sig om att jobbinkomsten ska räcka till.

Herr talman! När ett barn inte vågar bjuda hem en kompis eller skäms för att inte kunna följa med på klassresan handlar det inte om drivkrafter utan om politisk likgiltighet. Det är också ett svek mot barnkonventionen, som numera är svensk lag. I barnkonventionen står det tydligt att varje barn har rätt till en skälig levnadsstandard. Det står också att varje barn har rätt att skyddas mot ekonomisk utsatthet. Men detta sker inte i dag.

Regeringen, liksom statsrådet i sitt svar, lyfter gärna fram jobbskatteavdraget och de 2 600 kronorna per år. Det motsvarar 150–220 kronor i månaden beroende på inkomst, men samtidigt har matpriserna ökat med 20 procent och hyrorna stigit. Hushållen pressas också av elräkningen. Skattesänkningen äts alltså upp snabbare än en liter mjölk. Samtidigt har regeringen tagit bort avtrappningen för höginkomsttagare, vilket gett dem tusentals kronor mer varje månad. Det är ett medvetet agerande från regeringen att ta från dem som har minst och ge till dem som har mest.

Herr talman! I dag sliter väldigt många ensamstående mammor med deltidsjobb, matångest och elräkningar, och det enda svar de får från regeringen är att de ska vara glada att man har sänkt skatten. Jag tycker inte att detta räcker. Jag tycker inte att det är värdigt. Det här är inte Sverige när Sverige är som bäst.

Min fråga till statsrådet kvarstår: När vi har så mycket fakta på bordet, vad är det som gör att regeringen inte agerar mycket tydligare och kraftigare mot den ökade barnfattigdomen i vårt land?

Anf. 66 DANIEL PERSSON (SD):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på interpellationen.

Interpellanten tar upp en viktig fråga, och det är bra att vi kan debattera frågan och belysa den ur ett brett perspektiv. Vi känner igen problembilden som beskrivs i interpellationen, och vi vet alla att det har varit tufft för många under åren med hög inflation. Det har påverkat hela samhället och satt sina ekonomiska spår hos många.

Herr talman! Inflationen och höga räntor gjorde att reallönerna sjönk mellan åren 2021 och 2023. Det har varit kännbart för många, även för många barnfamiljer. Att bekämpa inflationen har varit en prioriterad fråga för Tidösamarbetet – att finna en bra balans mellan att stötta hushållen och att inte spä på inflationen. Men det ser ut som att inflationen är besegrad för denna gång.

Tidöpartierna och Socialdemokraterna använder samma ekonomiska förutsättningar när vi presenterar våra budgetförslag, men man ska vara på det klara med att vi har olika prioriteringar. Min uppfattning är att Socialdemokraterna har en mer ansvarsfull syn på ekonomin än deras tilltänkta samarbetspartner Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som vill öka statsskulden lavinartat.

Om man tittar på de skuggbudgetar som Vänsterpartiet respektive Miljöpartiet lade fram under år med hög inflation kan man konstatera att om Sverige hade styrts med något av dessa budgetförslag skulle det ha spätt på inflationen ytterligare och förvärrat den ekonomiska sitsen för många hushåll, i synnerhet barnhushåll. Den ekonomiska politik som finns i det rödgröna blocket behöver synas, och väljarna behöver få veta vilken ekonomisk politik de får av den rödgröna sidan vid nästa val.

Herr talman! Efter en sjunkande inflation under 2024 har reallönerna ökat något. Vi har sett att industrins parter har enats om ett nytt kollektivavtal som sätter märket för löneökningar på svensk arbetsmarknad. Avtalet sträcker sig över två år och innebär totala löneökningar på 6,4 procent.

Med detta på plats kommer reallönerna att fortsätta uppåt. Vi får hoppas att den trenden fortsätter. Men en förutsättning för att vi ska få se fortsatta reallöneökningar är att inflationen fortsatt hålls på en bra nivå. Både Riksbanken och Konjunkturinstitutet spår att inflationen kommer att ligga på 2,5 procent 2025. Om så blir fallet kommer reallönerna att fortsätta uppåt, och det blir förhoppningsvis ett tillskott till barnfamiljerna.

Herr talman! Det finns flera faktorer som påverkar hushållen. Lägre drivmedelspriser är en förutsättning för att många familjer som bor på landsbygden ska ha råd att bo kvar och få ihop sitt livspussel. Drivmedelspriser på en rimlig nivå innebär även att priserna på varor och tjänster inte ökar till följd av höga drivmedelspriser. För att vara tydlig: Priset på matkassen ökar, men med socialdemokratiska drivmedelspriser hade det varit ännu värre.

Tidösamarbetet genomför breda skattesänkningar. Det ska löna sig att arbeta, och det måste bli mer lönsamt att arbeta. Vi ser även lägre räntor och lägre elpriser. Långsiktigt stärker regeringen och

Sverigedemokraterna hushållens ekonomi, och det ska vi fortsätta att arbeta med.

Anf. 67 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Det är ingen nyhet att ensamstående föräldrar ofta tillhör de hushåll som har det allra tuffast ekonomiskt i Sverige, även om det verkar vara det för Sverigedemokraterna här i salen. Dessa föräldrar står ensamma med hela ansvaret för både försörjning och omsorg i ett läge där kostnaderna för de mest grundläggande sakerna har rusat i höjden. Mat, kläder, hyra och el – allt har blivit dyrare. Samtidigt som många andra hushåll kan dela på bördan står de där ensamma med en vardag som sällan går ihop.

Många arbetar heltid. Många arbetar inom välfärden. De gör rätt för sig. De kämpar varje dag. Men ändå räcker inte pengarna. För vissa handlar det om att ständigt leva med oron för en oväntad utgift. För andra handlar det om att behöva välja bort fritidsaktiviteter, nya vinterkläder eller till och med måltider.

Vad gör då regeringen i detta läge? Jo, mitt i en ekonomisk kris för landets barnfamiljer väljer man att sänka skatten för de allra rikaste. Man lägger inte fram något förslag om att höja barnbidraget, och man väljer att i praktiken sänka bostadsbidraget när man tar bort de tillfälliga höjningarna, trots att det är det mest träffsäkra stödet till just ensamstående föräldrar. Det är en prioritering som är svår att förstå men ännu svårare att acceptera.

Vi socialdemokrater har en annan syn på ansvar i ett sådant läge. Vi föreslår en höjning av barnbidraget så att det följer med i den ekonomiska utvecklingen och stärker barns förutsättningar oavsett vilken inkomst föräldrarna har. Vi vill också se till att den höjning av bostadsbidraget som har funnits blir kvar, för vi vet att det är ett konkret och kraftfullt sätt att lindra vardagens bördor för dem som behöver det allra mest.

Herr talman! Det handlar inte bara om siffror i en budget, utan det handlar om något så grundläggande som trygghet – att barn inte ska växa upp med en ständig oro i hemmet och att vi som samhälle inte ska lämna dem som har det svårast därhän medan vi belönar dem som har mest.

Jag har en tydlig fråga till statsrådet. I morgon onsdag mellan klockan 11.30 och 13.00 står föreningen Makalösa Föräldrar, som interpellanten refererade till i sin interpellation, utanför riksdagen. De vill ha svar på varför sänkningen av bostadsbidraget genomförs trots att behoven just nu är större än någonsin. Jag tänker vara där och möta upp dem. Jag undrar, herr talman: Kommer socialförsäkringsministern att ta sig tiden att vara där?

Anf. 68 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret.

Det är sant att många ensamstående föräldrar, inte minst mammor, har en ekonomiskt pressad vardag. Det är ett reellt problem, men det är ett problem som kräver både lyhördhet och konkreta lösningar.

Svaret på ekonomisk utsatthet är inte att permanenta bidragssystem eller skapa nya beroenden av staten, utan svaret är att stärka människors förmåga att stå på egna ben. Moderaternas politik bygger på att alla som kan arbeta också ska arbeta men att det också alltid ska löna sig att göra det. Det ska alltid löna sig att ställa klockan på morgonen och gå till jobbet.

Herr talman! Jag tycker att statsrådet Anna Tenje uttryckte sig väl i sitt svar. Det är en orolig tid vi lever i. Kampen mot inflationen har varit viktig, och där har vi sett resultatet av regeringens politik. Nivåerna har faktiskt kommit ned, och regeringen har i budgeten för 2025 gjort viktiga satsningar och vidtagit viktiga åtgärder i just den riktningen.

De skattesänkningar som Socialdemokraterna gick upp i talarstolen och domderade om innebär att det lönar sig mer att arbeta och att man får behålla mer av sin lön. En genomsnittlig undersköterska får behålla mer av sin lön, och det ska inte underskattas. Det är pengar som gör skillnad, inte minst för den som är ensamstående med barn.

Vi har också vid flera tillfällen höjt exempelvis riksnormen för försörjningsstöd för att ta höjd för inflationen, som har varit särskilt kännbar för hushåll med små marginaler. Vi har alltså både stärkt skyddsnetet och förstärkt drivkrafterna att ta sig ur det.

Vi har, som statsrådet var inne på, under flera år stått bakom den tillfälliga förstärkningen av bostadsbidraget för framför allt barnfamiljer därför att det har varit en träffsäker åtgärd under en kris. Men nu när inflationen sjunker har man valt att trappa ned det från 40 till 25 procent.

Det är alltid svårt, men vi är otroligt stolta över vårt skyddsnet. Men skyddsnetet ska vara tillfälligt. Det ska vara en språngbräda, inte ett permanent tillstånd. Den verkliga tryggheten för barn och deras föräldrar kommer inte från att staten kliver in i varje livssituation utan från att fler får den frihet, stabilitet och framtidstro som en egen lön ger.

Vägen framåt för ensamstående föräldrar går via jobb, utbildning och egenmakt och via en politik som fokuserar på tillväxt, ansvar och möjligheter. Det är detta som bygger ett Sverige där fler barn växer upp i ekonomisk trygghet och där fler vuxna kan känna stoltheten över att försörja sig själva och sina barn.

Anf. 69 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag vill börja med att understryka att jag förstår att det är många som är oroliga just nu, givet omvärldsläget och förändringarna som vi står inför.

Vi hade när vi tillträdde en situation med 10-procentig inflation. Den fajten tog vi, och vi gick segrande ur den. Nu står vi inför nya utmaningar som dessutom riskerar att ytterligare spå på inflationen, som vi vet gräver stora hål i hushållens ekonomi.

Det finns såklart risk, herr talman, att återhämtningen i ekonomin blir mer utdragen än prognoserna säger. Men då står vi redo att stötta svensk ekonomi och svenska hushåll om det behövs. Sverige har ju till skillnad från många andra EU-länder starka

statsfinanser, och vi kommer att kunna hantera effekterna som vi ser kanske kommer bättre än många andra länder. Med det sagt kvarstår uppgiften att ta sig an andra utmaningar.

En av regeringens övergripande prioriteringar är att bryta utanförskapet och hitta åtgärder som gör att människor kommer i arbete och blir en del av samhällsgemenskapen. Det är avgörande att fler personer kommer i arbete och klarar sin egen försörjning genom eget arbete. Det är också angeläget att det lönar sig mer att arbeta.

Personer som har ett arbete har betydligt lägre risk för låg ekonomisk standard, och det är väldigt ovanligt med låg ekonomisk standard i hushåll där föräldrarna förvärvsarbetar. Endast cirka 2 procent av sammanboendehushållen med två förvärvsarbetande föräldrar har låg ekonomisk standard. Bland hushåll där föräldrarna inte förvärvsarbetar är däremot andelen med låg ekonomisk standard mycket hög. Sysselsättningsgraden har dock ökat något bland ensamstående kvinnor med barn sedan 2021, vilket är mycket bra.

Den viktigaste åtgärden för att förbättra situationen för ekonomiskt utsatta barn är alltså att skapa förutsättningar för deras föräldrar att försörja sig, för vi vet att långa perioder av ekonomiskt bistånd bidrar till ökad risk för bland annat ohälsa och utanförskap – ett utanförskap som dessutom riskerar att gå i arv.

Därför pågår det ett omfattande arbete inom Regeringskansliet för att stärka förutsättningarna för fler att komma i arbete och kunna försörja sig själv och sin familj. Det handlar om aktivitetskravet i försörjningsstödet och kvalificering till välfärden, men det handlar också om ett bidragstak som ökar drivkraften att gå från bidrag till arbete och gör att det lönar sig mer att arbeta – detta vid sidan av att vi sänker skatten på arbete, vilket gör det mer lönsamt att arbeta och att fler får behålla mer av de pengar man själv har arbetat in. Det gör att arbetslinjen som sådan stärks. Det bidrar också till att fler hushåll får en stabilare grund att stå på, och det minskar risken att man hamnar i utanförskap och en ekonomiskt utsatt situation.

Det handlar om att satsa på att öka tillväxten och drivkrafterna för arbete, och det gör vi i budgeten för 2025. Med ökad tillväxt blir vi gemensamt rikare och får mer skattepengar att lägga på exempelvis välfärden.

(Applåder)

Anf. 70 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Det var ett intressant inlägg av Sverigedemokraterna, som oroade sig mer över Vänsterpartiets ekonomiska politik än över den ekonomiska situation som väldigt många barnfamiljer brottas med. Den diskussionen får SD gärna ta med Vänsterpartiet.

Herr talman! Det pratas fint här om att man ska vara lyhörd och stärka människors möjligheter att stå på egna ben och att det ska löna sig att arbeta. Sedan kommer man till slutsatsen att man ska sänka skatten.

Statsrådet och Moderaterna är gång på gång inne på att människor ska arbeta och göra rätt för sig.

Fackförbundet Handels visar i sin senaste rapport att många av deras medlemmar, särskilt kvinnor, lever under EU:s fattigdomsgräns – trots att de arbetar, statsrådet. Deltidsanställningar och låga kontraktstider gör det omöjligt för väldigt många av Handels medlemmar att leva på sin lön. Uppräknat till heltid ligger snittlönen inom Handels på 29 000 kronor, men sett till faktisk arbetstid är inkomsten snarare 19 500 kronor före skatt.

Nästan fyra av tio anställda inom detaljhandeln uppger att deras löner är under fattigdomsgränsen. Även när ob-ersättning räknas in ligger en tredjedel som jobbar inom handel under gränsen. Samtidigt vill tre av fyra deltidsanställda med lägre än 30-timmarskontrakt jobba mer, men de får inte chansen.

Herr talman! Det här är den nya verkligheten i Sverige: Människor jobbar men är ändå fattiga. Svaret på det här från högerregeringen är att skattesänkningar är lösningen på alla problem vi har i Sverige. De löser alla hushållens problem.

Statsrådet pratar om skattesänkningar. Det handlar om några hundralappar i månaden. Samtidigt har matpriserna ökat med 20 procent på två år. Hyrorna har höjts. Elpriserna är fortsatt höga. Kollektivtrafikavgifterna har ökat. Det är inte så att alla andra kostnader i samhället har stått stilla så att man när man får en skattesänkning kan gå till affären och konsumera hur mycket man vill. Jag vet inte vilken verklighet statsrådet lever i.

Herr talman! Enligt rapporten *Barnfamiljers ekonomiska svårigheter 2025*, skriven av Hyresgästföreningen, Majblomman, Svenska Röda Korset och Rädda Barnen, har nästan en tredjedel av Sveriges ensamstående låginkomsttagare inte haft råd att äta sig mätta. Det är inte jag som säger det, utan det är rapporten som säger det.

Låt mig vara tydlig, herr talman: Det är inte barnfattigdom i teorin, utan det är barn i vårt land som går hungriga. Det är inte låg levnadsstandard i ett Excelark, utan det är barn som skäms för att de inte har de rätta kläderna. Och det är inte individen som bär ansvaret, utan det är samhället som sviker individen.

Herr talman! När man frågar familjerna själva vad som skulle kunna göra skillnad svarar de inte skattesänkningar för höginkomsttagare. I rapporten som jag hänvisar till säger många föräldrar att 1 000 kronor mer i månaden hade gjort stor skillnad. Då hade de kunnat köpa bättre vinterkläder till barnen och laga mer varierad mat, och de hade inte behövt säga nej till olika aktiviteter som barnen vill delta i.

Jag kunde ha låtit min son gå på fritidsaktiviteter, säger en mamma. Han älskar fotboll, men vi har inte haft råd.

Det är barnens liv vi pratar om, statsrådet, så bort med alla Excelmallar och alla procent! I Sverige i dag har vi väldigt många barn som inte kan äta sig mätta, som inte kan köpa de här kläderna och som inte kan gå på sina fritidsaktiviteter. Då är det vår skyldighet i det

här parlamentet att ha en seriös diskussion: Hur gör vi nu så att alla barn i vårt land får jämlika förutsättningar att lyckas?

(Applåder)

Anf. 71 DANIEL PERSSON (SD):

Herr talman! Det här är mitt sista inlägg i den här debatten. Jag vill tacka statsrådet och övriga som deltagit för denna interpellationsdebatt i en viktig fråga.

Herr talman! De familjepolitiska stöden ska bidra till att barnhushållen ska nå en god ekonomisk levnadsstandard. Inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn finns stöd som gör skillnad.

Under 2023 låg andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard på 15 procent. Utan stöden hade den siffran varit 24 procent.

Herr talman! Historiskt sett har andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard minskat från 17 procent 2020 till 15 procent 2023, så trenden går åt rätt håll – detta trots åren med pandemi och hög inflation. Men självklart behöver vi följa barnhushållens ekonomiska situation och arbeta för att förbättra den.

Herr talman! Vi ser förutsättningar för reallöneökningar i år. Tidösamarbetet håller drivmedelspriserna på en rimlig nivå och genomför breda skattesänkningar. Vi ser lägre räntor, och vi har relativt stabila och lite lägre elpriser. Sammantaget ska det här träffa brett och ge förutsättningar för bättre ekonomi för hushållen under 2025.

Regeringen och Sverigedemokraterna kommer att fortsätta arbeta för att stärka ekonomin för hushållen framgent.

Anf. 72 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Jag är relativt ny som riksdagsledamot, och jag får ibland frågor om hur jag upplever detta och om det är någonting som har visat sig vara anorlunda än vad jag trodde.

Det mesta med att sitta i riksdagen är nog ungefär som jag förväntade mig, men om det är någonting som jag absolut inte begriper är det Moderaternas inställning till den ekonomiska situation som det här landet befinner sig i. Jag kan för allt i världen inte begripa att vi i princip talar samma språk men ändå befinner oss i helt olika verkligheter.

Att vara ensamstående i Sverige betyder att vara i en kamp varje månad – en kamp mot höga hyror, dyrare mat och att barnen växer ur kläderna för snabbt. Det borde inte vara en kamp mot politiken också – för det är precis vad det har blivit. I detta läge, mitt i den ekonomiska stress som tusentals ensamstående lever med, väljer ni i stället att sänka skatten för de allra rikaste.

Det verkar också vara något slags brottningsmatch mellan moderater och sverigedemokrater när det gäller vilka som kan hålla emot den här typen av förslag mest. Jag trodde ärligt talat att Sverigedemokraterna var de i Tidösamarbetet som ändå försökte stå upp för en generösare och tryggare socialförsäkring.

Vi har sedan kunnat läsa diskussioner om att Sverigedemokraterna verkar vara de som hållit emot en extra utbetalning av barnbidrag i vårandringsbudgeten. Jag vet inte vad som är sant, men det som är tydligt är att den här regeringen – alldeles oavsett vilket parti det är vi pratar om – inte lyfter någonting när det gäller att förenkla situationen särskilt för våra ensamstående föräldrar där ute. Det är häpnadsväckande.

Jag hoppas att vi ses i morgon. Det har varit trevligt att debattera med statsrådet här i kväll, herr talman. Jag kommer att möta Makalösa Föräldrar utanför riksdagen i morgon. Jag hoppas att statsrådet också kommer dit.

Anf. 73 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Herr talman! När vi pratar om ensamstående föräldrar i ekonomisk utsatthet tänker jag på alla de kvinnor som varje morgon ställer klockan tidigt, packar barnens väskor, går till jobbet och bär upp vår gemensamma välfärd i vård, skola och omsorg. De gör det de kan, och de gör det varje dag. De gör det med ansvar för både sina barn och samhället. Deras insats har betydelse. Därför ska det också märkas i plånboken när man går till jobbet.

Ledamöterna från Socialdemokraterna har gått upp och å ena sidan anklagat oss för att ha ett ensidigt fokus på skattesänkningar men å andra sidan bara pratat om våra skattesänkningar. Det är dock för just dem som ställer klockan och går till jobbet som skattesänkningarna är viktiga. Det ska göra skillnad. Du ska få behålla lite mer av din lön. Inte för att staten ska ha, utan för att du som enskild, som medborgare och som en del av vår välfärd ska ha.

De skattesänkningar som har gjorts, bland annat nu i budgetpropositionen för 2025, gör skillnad framför allt för dem som har små marginaler. Det är detta som gör att pengarna räcker längre – att inte göra som exempelvis socialdemokratiskt styrda Stockholm och höja skatten, ta bort människors egen inkomst och behålla den i de kommunala fickorna.

Herr talman! Vi vet att ensamstående kvinnor ofta har sämre ekonomi. Därför är det också vår skyldighet att driva en politik som inte binder fast dem i bidrag utan som öppnar dörren till egenmakt, arbete och långsiktig trygghet. De som tar ansvar ska också känna att samhället står på deras sida.

Anf. 74 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Det blir väldigt tydligt här i kväll att regeringen står för arbetslinjen och att oppositionen som vanligt står för bidragslinjen. Vi sänker skatten för hårt arbetande kvinnor så att de kan få behålla mer av den lön de själva har arbetat ihop. Socialdemokraterna gör precis tvärtom.

Vi står för skattesänkningar som riktas framför allt till personer med låga och medelhöga inkomster. Samtidigt gör vi det mer lönsamt för alla att arbeta. Vi gör det dessutom mer lönsamt att tidigare ha arbetat, givet att vi också sänker skatten på pensionen.

Den senaste genomsnittliga skattesänkningen uppgår till 2 600 kronor per år. Jag förväntar mig inte, herr talman, att polletten ska trilla ned för de socialdemokratiska ledamöterna när det gäller varför just skattesänkningar är så viktigt. Jag förstår att man har en helt annan ideologi och drivs av helt andra saker. Man är mycket mer intresserad av att fixa och trixa med bidragen än att få medborgare som står på egna ben och kan försörja sig själva.

Jag vill ändå för tydlighetens skull poängtera att det är många fler vinster med sänkt skatt än att man bara får behålla mer pengar av sin egen lön i sin plånbok. Riksrevisionen skrev 2023 i en granskningsrapport att jobbskatteavdragen på ungefär 30 miljarder kronor då hade resulterat i att 25 000 fler människor hade kommit i arbete.

Det är alltså människor som har lämnat utanförskapet och nu i stället arbetar och kan försörja sig själva. De bidrar inte bara på våra arbetsplatser runt om i hela landet. De betalar nu också skatt i stället för att gå på bidrag. Detta är både en mänsklig vinst och en vinst för hela samhället som sådant.

Detta är skattesänkningar som Socialdemokraterna har röstat emot varenda gång man har fått möjlighet. Jag satt själv i kammaren 2007 och röstade igenom jobbskatteavdragen. De har sedan de infördes utökats i flera steg. En person som varje år sedan 2007 har arbetat heltid med svensk medellön har i genomsnitt i löpande priser fått omkring 27 000 kronor lägre skatt per år – 27 000 kronor, tack vare våra jobbskatteavdrag.

Regeringen anser att det är en god idé att man får behålla så mycket mer pengar av sin egen lön och att man också ska kunna leva på sin lön. Men i stället för att sänka skatten för hårt arbetande människor är Socialdemokraternas senaste förslag höjt barnbidrag med 200 kronor.

Man kan fråga sig hur mycket de 200 kronorna gör för en ensamstående kvinna som jobbar deltid och har en lön på 19 000. Om hon bor i Stockholm får hon höjd skatt både lokalt och regionalt. Hon får dessutom höjd avgift på sitt SL-kort. Då är situationen ganska beklämmande. Det är dock precis så här det är. Vid varje enskilt tillfälle som Socialdemokraterna kan ta höjer man skatten.

Vi är besjälade av att sänka skatten för människor så att de kan få behålla mer av de pengar de har arbetat in. Jag kan bara konstatera att Socialdemokraterna är precis lika fixerade vid att höja skatten och se till att man har en tuff ekonomisk situation.

(Applåder)

Anf. 75 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! I den här debatten har vi hört siffror, förslag och analyser. Vi har också hört bortförklaringar. Man pratar om arbetslinjen, och det är inte trovärdigt av Moderaterna. När vi har en halv miljon människor som är arbetslösa i vårt land kan ni inte prata om arbetslinjen. Vilket parti är det som försvarar bidragslinjen nu? En halv miljon människor är arbetslösa.

När regeringen som svar på barnfattigdom gång på gång lyfter fram skattesänkningar och tillfälliga stöd kan vi konstatera att man blundar för den verklighet som finns i dag. Faktum kvarstår: Ensamstående föräldrar jobbar men har ändå inte råd med mat. Barn hoppar över måltider, står utanför fritidsaktiviteter och skäms över sina kläder.

Herr talman! Nästan 900 000 vuxna och barn lever i ensamstående hushåll i vårt land – många under extrem ekonomisk press. Det här är inget undantag. Det är vardag för tusentals barn i vårt land Sverige i dag.

Jag kan inte låta bli att citera Olof Palme, så klok som han var. Han kallade barnfattigdomen den grymmaste fattigdomen av alla – oskyldig och förnedrande och som samhället har alla möjligheter att förhindra.

I dag sviker den här regeringen och Sverigedemokraterna detta ansvar. När ett barn går hungrigt i ett av världens rikaste länder samtidigt som regeringen och Sverigedemokraterna sänker bidrag, prioriterar skattesänkningar och predikar arbetslinjen för dem som redan kämpar varje dag är det något djupt fel i våra system.

Herr talman! Jag har en sista fråga till statsrådet Anna Tenje: Om statsrådet vet att barn växer upp i hunger och skam – trots att deras föräldrar arbetar, och vi är överens om att alla som kan arbeta ska arbeta – vad mer behöver hända innan regeringen agerar fullt ut för att stötta och hjälpa dessa barnfamiljer?

Jag tackar för debatten.
(Applåder)

Anf. 76 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag framför ett stort tack för interpellationen och debatten. Det gäller även ledamöterna som har deltagit i debatten.

Debatten har varit klargörande. Den stora skiljelinjen går mellan arbetslinjen från regeringens sida och bidragslinjen från oppositionens sida. För oss är det viktigt att fler heltidsarbetande mammor och pappor ska kunna leva på sin lön och försörja sin familj. Det är också viktigt att det ska löna sig att arbeta. De som i dag jobbar deltid ska få möjlighet att jobba heltid, och därför är det viktigt att satsa på tillväxten, få igång företagen i Sverige, så att fler kan få anställning. Det är inte tu tal om saken.

Men att höja skatten för dem som redan jobbar deltid leder däremot inte till ökade möjligheter att stå på egna ben och försörja sig själv. I stället leder det snarare till att man blir fast i ett bidragsberoende som sedan riskerar att ärvas av barnen.

Det är här skiljelinjen går mellan höger och vänster, och det är så det har sett ut i decennier. Regeringen har satsat på arbetslinjen och att göra det mer lönsamt att arbeta, och oppositionen har gjort precis tvärtom.

Fru talman! Eftersom ledamoten avslutade med att återge ett citat, tillåt mig att få göra detsamma. En klok person har sagt att Socialdemokraternas politik kan sammanfattas med några få ord: Alla ska få mer i

bidrag men ingen ska kunna leva på sin lön. Det tycker jag att den här debatten har sammanfattat väl.
(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellationerna 2024/25:510 och 524 om insatser för att främja äldreomsorgen

Anf. 77 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Mikael Dahlqvist har frågat mig om regeringen kommer att garantera att kommunerna får ökade statsbidrag för att klara äldreomsorgen framöver och på vilket sätt jag och regeringen avser att förbättra arbetsvillkoren för personalen inom äldreomsorgen. Mikael Dahlqvist har även frågat mig hur jag och regeringen tänker säkra att samtliga äldre i hela landet får likvärdig och högkvalitativ äldreomsorg i alla landets kommuner.

Nadja Awad har frågat mig om jag avser att ta några initiativ för att förbättra arbetsmiljön inom äldreomsorgen.

Fru talman! I Sverige har vi en ordning med kommunal självstyrelse. Äldreomsorgen ryms inom det kommunala ansvarsområdet. Kommunerna har genom den kommunala beskattningsrätten både ett långtgående ansvar för och en stor möjlighet att påverka finansieringen av sin verksamhet. Skatteintäkterna står för den allra största delen av kommunernas totala intäkter. Kommunernas ekonomiska förutsättningar är därför, liksom för övrig offentlig sektor, starkt kopplade till skatteunderlagets utveckling och den ekonomiska tillväxten. För att långsiktigt stärka kommunernas ekonomi och förutsättningar att finansiera äldreomsorgen har därför ökad tillväxt och en återupprättad arbetslinje stor betydelse.

Regeringen har en hög ambitionsnivå för arbetsmiljöpolitiken. Alla, såväl kvinnor som män, ska orka, kunna och vilja arbeta ett helt arbetsliv. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att ta fram förslag till en ny arbetsmiljöstrategi för åren 2026–2030 (dir. 2024:56). Uppdraget ska redovisas senast den 11 juni 2025.

Arbetsmiljön är en viktig del i att stärka äldreomsorgens kompetensförsörjning. Enligt arbetsmiljölagstiftningen är det arbetsgivaren som har ansvaret för arbetsmiljön. Av arbetsmiljölagen (1977:1160) följer att arbetsgivaren ska vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall samt systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att arbetsmiljön uppfyller föreskrivna krav på en god arbetsmiljö.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen innebär att arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer tecknar kollektivavtal om löner, arbetstider och andra anställningsvillkor samt samverkar om arbetsmiljön. Kommunerna har ansvar för att vidta åtgärder för att säkerställa personal- och kompetensförsörjningen.

Kommunsektorns ekonomi förväntas som helhet stärkas under 2025, jämfört med de två senaste åren, till följd av den framgångsrika kampen mot inflationen. Regeringen genomför även åtgärder för att minska sjukskrivningar och stärka rehabilitering, något som har betydelse för kompetensförsörjningen i äldreomsorgen, där rapporter visar på höga sjuktal.

Äldreomsorgen är en prioriterad fråga för regeringen, som också har vidtagit flera åtgärder för att stärka omsorgens kvalitet. Kommunerna får även fortsatt statsbidrag specifikt för äldreomsorgen, dels sektorsbidrag som kommunerna kan använda fritt för att säkerställa en god vård och omsorg om äldre personer och som även kan användas för insatser som förbättrar personalens arbetsmiljö, dels Äldreomsorgslyftet som har förlängts till 2026.

I budgetpropositionen för 2025 lämnas flera förslag för att stärka svensk äldreomsorg, exempelvis fast omsorgskontakt i särskilt boende, stärkt anhörigstöd samt fortsatt stöd till kunskapsspridning om och kvalitetsregister för personer med demenssjukdom. För regeringen är det angeläget att fortsätta att stödja kommunerna i deras arbete med att stärka kompetensen hos personalen inom äldreområdet. Regleringen av yrket undersköterska och Äldreomsorgslyftet kan bidra till en tryggare och säkrare äldreomsorg, till att det blir mer attraktivt att arbeta i äldreomsorgen och till att arbetet kan organiseras mer effektivt. För 2025 vidgar regeringen Äldreomsorgslyftet för att stärka kompetensen i det svenska språket inom äldreomsorgen.

Regeringen tillsatte tidigt under mandatperioden flera utredningar för att stärka såväl den medicinska kompetensen i den kommunala hälso- och sjukvården som kunskaper i svenska språket i äldreomsorgen. Betänkandena bereds i sedvanlig ordning i Regeringskansliet. En annan viktig aspekt av äldreomsorgen är ledarskapet, som kan påverka äldreomsorgens organisering och kvalitet, och regeringen bedömer att ledarskapet har en stor betydelse för äldreomsorgens arbetsmiljö. Regeringen bedömer därför också att det är angeläget att chefer tar del av de möjligheter att höja kompetensen som finns inom ramen för Äldreomsorgslyftet.

Utöver detta finns personal- och kompetensförsörjningen, som givetvis inte bara kan lösas med fler händer i vården. Där måste kompletteringar ske med hjälp av välfärdsteknik. Därutöver finns den nya viktiga socialtjänstlagen, som kommer att komplettera och höja kvaliteten.
(Applåder)

Anf. 78 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Under pandemin pratade alla partier om äldreomsorg och vård. Vi upptäckte stora brister, och vi såg revorna i vår välfärd. Alla partier lovade guld och gröna skogar. Nu skulle äldreomsorgens problem tas om hand.

Jag skrev interpellationen, fru talman, för att påvisa att revorna kvarstår, att det finns en ekonomisk

utmaning och att vi måste ta ett rejält tag om äldreomsorgen framöver.

Jag är lite orolig över bilden som regeringen förmedlar i sitt svar. Trots alla fina ord om ambitioner, arbetslinjer och välfärdsteknik saknas fortfarande äldreomsorgens verklighet i svaret.

Statsrådet hänvisar gång på gång till kommunernas ansvar, men verkligheten är sådan att alltför många kommuner nu larmar om att de inte klarar av uppdraget fullt ut. Det är inte konstigt. Vi står inför bland annat en demografisk utveckling som innebär att andelen personer över 80 år kommer att öka med 50 procent fram till 2035. Det kommer att finnas enorma behov som det krävs mer än kommunalt självstyre för att klara av att möta.

Fru talman! Regeringen lyfter också fram arbetsmiljöpolicen och framhåller att de prioriterar äldreomsorgen. På pappret låter det som kraftfulla löften. Men när man jämför med verkligheten uppstår flera frågor.

Regeringen utlovar hög ambition i arbetsmiljöpolicen och har gjort en utredning och tagit fram en ny strategi för 2026–2030. Men konkreta åtgärder för att förbättra arbetsmiljön utifrån dagens situation uteblir.

Trots att ambitionerna är höga går det att utläsa i exempelvis Kommunals medlemsundersökning att var tredje anställd i äldreomsorgen överväger att lämna yrket på grund av ohållbara arbetsvillkor som stress, låg bemanning och låga löner. Detta tyder på diskrepans mellan retorik och praktiska insatser. Det handlar alltså inte om brist på ambition eller vilja hos personalen utan brist på politiskt ansvar uppifrån.

Fru talman! Ministern lyfter också upp Äldreomsorgslyftet, som är en viktig satsning som vi socialdemokrater var med och införde. Men att man använder det som huvudargument är oroväckande. Det är en tillfällig utbildningssatsning som varken är permanent eller tillräcklig för att möta det framtida enorma kompetensbehovet.

Fru talman! När jag frågar hur regeringen vill säkra en likvärdig och trygg äldreomsorg får jag höra att det är kommunernas ansvar. När jag frågar om arbetsvillkoren för personalen får jag återigen höra att det är kommunernas ansvar. När jag frågar om finansieringen är svaret att ekonomisk tillväxt är viktigt.

Regeringen måste sluta skylla ifrån sig. Vi socialdemokrater menar att staten måste ta ett större ansvar för säkrare och jämlik äldreomsorg i hela vårt land. För det krävs både resurser och styrning. Det handlar om trygghet för våra äldre och respekt för dem som varje dag går till jobbet i omsorgen.

Mina frågor kvarstår, fru talman.

Anf. 79 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Fru talmannen får ursäkta min bristande vandel. Den här regeringen verkar nämligen tycka att man ska vakta sin tunga när man inte alls delar deras politik eller ideologier, och vi i Vänsterpartiet delar varken deras politik eller ideologier. De innebär nämligen att

man prioriterar skattesänkningar för miljonärer och miljardärer före undersköterskan och ensamstående tvåbarnsmamman Sandra Gunnarsson, 39 år i Malung. Hon jobbar heltid inom äldreomsorgen men tvingas jaga mat på extrapris. Hon hoppar över måltider för att klara månaden och oroar sig för att bli sjuk eller behöva vabba. Då spricker budgeten.

Regeringen prioriterar bidrag för kakelläggning i köket och städhjälp för miljarder och åter miljarder kronor före Roland Bergendal, som nu tyvärr är död. Men enligt sonen Niklas hade han kunnat leva i tio år till ifall han hade fått det sällskap och den vård som ett äldreboende kan ge.

Regeringens ministrar gav sig själva skattesänkningar på flera tusenlappar varje månad i stället för att stötta undersköterskan Anna Brandenberg. Hon har jobbat inom hemtjänsten i 20 år men har förstört sin kropp totalt. Hon jobbar när ingen annan jobbar och har ytterst sällan firat en hel storhelg med sina barn eller haft kafferast på jobbet.

Hur kan regeringen behandla välfärdsarbetare på det här sättet? Hur kan regeringen behandla äldre på det här sättet? De här dåliga prioriteringarna är fullkomligt oacceptabla, fru talman. Politiken måste prioritera annorlunda och ta större ansvar för äldreomsorgen.

Digitalisering och effektivisering, som äldreministern har nämnt här, kommer inte att lyckas skapa den omvälvande förändring som krävs inom äldreomsorgen. Ska digitalisering och effektivisering förbättra arbetsmiljön och arbetsvillkoren för personalen och ge god omsorg och vård till äldre? Ska de lösningarna leda till att man kan anställa de 130 000 personer som behövs till 2033, enligt Sveriges Kommuner och Regioner, SKR?

Fru talman! Det kommer de inte att göra. Därför vill jag fråga äldreministern Anna Tenje: Kommer digitalisering och effektivisering att ge Sandra bättre arbetsvillkor? Hade det gett Roland den vård och omsorg han behövde? Kommer det att ge Anna den kafferast som hon aldrig har haft?

Anf. 80 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Under pandemin pratade alla om äldreomsorgen. Ibland känns det som att det bara är jag kvar. Jag brinner verkligen för svensk äldreomsorg. Det handlar om att förbättra arbetsmiljön, för att yrkena ska bli mer attraktiva och fler ska söka sig dit, givet den kompetensförsörjningsbrist vi ser. Men det handlar också om att stärka kvaliteten utifrån flera olika aspekter, inte minst de som framkom i Coronakommissionens rapport och Ivos olika granskningar.

Jag blev glad när de här två interpellationerna ställdes till mig. Det blir jag alltid när jag får möjlighet att komma hit till kammaren och diskutera äldreomsorg. Det sker dock inte särskilt ofta. Jag får inte heller komma till utskottet särskilt ofta och berätta vad regeringen gör i fråga om äldreomsorgen – tyvärr, säger jag. Vi har nämligen väldigt mycket att berätta.

Jag tänkte att detta skulle ge mig en möjlighet att prata om den viktiga utredning om språkkravet inom äldreomsorgen som nu håller på att beredas. Den tidigare regeringen valde att göra precis ingenting, trots att man visste hur stora problemen med språkförbistring inom äldreomsorgen var.

Jag tänkte att detta skulle ge mig möjlighet att prata om den utredning om förstärkt medicinsk kompetens som jag precis har fått på mitt bord. Vi behöver täppa till gapen mellan kommun och region och se till att äldre som bor på ett särskilt boende eller för den delen tar del av hemtjänsten kan få den medicinska kompetens som Coronakommissionen tydligt pekade ut som en av de största bristerna i svensk äldreomsorg.

Jag trodde att jag kanske skulle få möjlighet att prata om den nya demensstrategi som vi nu har lagt fram för att höja kvaliteten inom demensvården. Vi ska se till att det inte är postnumret som avgör vilken diagnos man kan få över huvud taget eller för den delen om man kan få en god och jämlik vård.

Jag tänkte att vi kunde prata om den nya socialtjänstlagen, som på många olika sätt kommer att fokusera på att stärka kunskapsstyrningen av äldreomsorgen och se till att det är forskningen och den beprövade erfarenheten som ska stärka upp äldreomsorgen.

Vi kanske också skulle kunna prata om de nya förslagen om fast omsorgskontakt, inte bara i hemtjänsten utan också på särskilt boende, som jag nu har lagt fram. Vi vet att det stärker kvaliteten otroligt mycket för de allra sköraste.

Fru talman! Vi kunde för den delen prata om fast anhörigkontakt, som vi också har gått fram med i budgeten, eftersom vi vet att 20 procent av alla svenskar är någon form av anhörigvårdare. Dessutom blir en fjärdedel av dem tyvärr själva sjuka på grund av att stödet till dem är så dåligt. Alltsedan vi skrev vårt Tidöavtal har det varit en viktig del att anhörigvården i Sverige måste bli mycket bättre.

Vi skulle också kunna prata om välfärdstekniken. Jag kom precis från en presskonferens på eftermiddagen där vi visade att vi får nya verktyg och nytt lagstöd, om vi väljer att gå vidare med de förslag som utredningen lämnat. Inte bara somatiskt sjuka äldre ska kunna ta del av välfärdstekniken utan även personer med kognitiv svikt. Vi vet nämligen att välfärdstekniken kan höja kvaliteten och öka tryggheten men framför allt öka friheten för våra äldre, så att man får ha kvar sitt självbestämmande och sin integritet. Det kan också stärka och förbättra arbetsmiljön för dem som arbetar inom äldreomsorgen och komplettera medarbetarnas viktiga arbete.

Men i stället hamnade vi i en diskussion om skatt. Jag beklagar detta, för äldreomsorgen förtjänar mer plats.

(Applåder)

Anf. 81 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Jag tackar Anna Tenje för svaret.

Statsrådet säger att hon känner sig ensam om att tala om äldreomsorgen i vårt land. Jag ska ge några

förklaringar. Jag tycker personligen att regeringen och statsrådet ska få tid på sig att visa handlingskraft. Nu har det gått drygt två år av mandatperioden. Att statsrådet inte blir kallad till socialutskottet i den mån hon önskar kanske beror på att vi inte ser några skarpa reformer från statsrådets sida.

Det är intressant, fru talman, att statsrådet i sitt svar både skriftligt och muntligt hänvisar till de flesta reformer som den socialdemokratiska regeringen var med och tog fram: skyddad yrkestitel – Socialdemokraterna tillsammans med samarbetspartierna, Äldreomsorgslyftet – Socialdemokraterna tillsammans med samarbetspartierna, fast omsorgskontakt – Socialdemokraterna tillsammans med samarbetspartierna.

Fru talman! Det är klart att det råder brist på reformer och brist på handling. Men fortfarande kvarstår den viktigaste frågan här i dag: ekonomiska förutsättningar för äldreomsorgen här och nu. Redan i dag går kommunerna på knäna och har svårt att klara sitt uppdrag. När jag möter kommunföreträdare får jag många gånger berättat för mig att man har oerhört svårt att få pengarna att räcka.

Det andra stora problemet är kompetensbristen. Arbete inom äldreomsorg och omsorg över huvud taget utgör inga högstatusyrken. Det är många som använder det som genomgångsjobb. Många saknar adekvat utbildning. Många är människor med utländsk bakgrund. Jag kan hålla med statsrådet om att språket är en utmaning. Men för att kunna ge skäliga arbetsvillkor, skäliga lönevillkor och så vidare krävs det att kommunen som arbetsgivare har goda ekonomiska förutsättningar.

Jag håller med statsrådet om en sak: Pengar löser inte alla utmaningar vi ser nu och framöver inom äldreomsorgen. Men det behövs en grundplåt för att klara att ge värdiga villkor. Får vi personal som höjer sin kompetens, får bättre villkor och känner att yrkets status ökar kommer det naturligtvis också de boende till gagn. Vi får då automatiskt högre kvalitet.

Min fråga till ministern är om hon själv är nöjd med hur svensk äldreomsorg ser ut i dag i landet. Det kommer fler och fler rapporter om oegentligheter: att man är ensam på natten som personal, att man inte får komma ut tillräckligt mycket i hemtjänsten och annan vanvård. Det var därför vi socialdemokrater föreslog en nationell äldreomsorgslag. Det var framför allt för att vi ville säkra en kvalitet oavsett var man bor i landet. Precis som ministern själv sa är det ett postnummerlotteri. Vilka förutsättningar man får beror på i vilken kommun man hamnar.

Fru talman! När det gäller grundplåten och ekonomin är jag fortsatt intresserad av att statsrådet svarar, för det är grunden för att kunna utveckla äldreomsorgen här och nu.

Anf. 82 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Jag upprepar mig för att kunna korrigera några faktafel. Jag har närvarat vid två budgetdebatter om äldreomsorgen. Äldreminister Anna Tenje var inte närvarande vid någon av de debatterna. Jag har två gånger kallat upp äldreministern till utskottet för

att prata om äldreomsorgen. Det har inte någon annan ledamot i utskottet gjort. Jag har haft interpellationsdebatter med äldreministern. Vi har till och med varit i samma panelsamtal om äldreomsorgen. Vi har alltså påtalat äldreomsorgens brister under den här mandatperioden i olika debatter, i utskottet, i skriftliga frågor, i panelsamtal och så vidare.

Men ingenting som händer på området gör att äldreomsorgen blir bättre. Socialstyrelsen konstaterar i sin senaste lägesrapport att äldreomsorgens kvalitet är den sämsta på tio år. Uppenbarligen har det hänt något väldigt hemskt med äldreomsorgen. Socialstyrelsen konstaterar också i sin senaste rapport om personalen i äldreomsorgen att det i dag finns en obalans mellan arbetskrav och resurser. Det är därför Vänsterpartiet tar upp skatter. Regeringen prioriterar skattesänkningar för miljonärer och miljardärer före resurser till kommunernas äldreomsorg.

I dag har den dåliga arbetsmiljön inom äldreomsorgen en direkt påverkan på personalens hälsa och kvaliteten på den omsorg och vård som ges till äldre. Undersköterskor sjukskrivs mer än någon annan yrkesgrupp. Personal flyr från äldreomsorgen, och arbetsplatsen blir inte direkt attraktiv för ny personal. Äldres hälsa äventyras, och när omsorgen och vården brister eller inte är tillgänglig faller det på anhörigas lott att ta ett ökat ansvar. Det är ett faktum att kvinnor är överrepresenterade både bland personal och bland dem som tar ett stort ansvar för äldre familjemedlemmar. En utbyggd och fungerande äldreomsorg är alltså också en förutsättning för ett jämställt samhälle.

Allt detta kräver politiskt ansvarstagande och finansiering, fru talman. Det skapar den omvälvande förändring som äldreomsorgen behöver för att klara dagens och framtidens utmaningar.

Det här är ingenting nytt – äldreministern har hört det innan: Vänsterpartiet tycker att vi behöver införa nationella bemanningsriktlinjer. Heltid och fasta anställningar ska erbjudas. Antalet medarbetare per chef behöver minska. Man behöver ge möjlighet till återhämtning via arbetstidsförkortning med bibehållen lön och erbjuda yrkes- och kompetensutveckling. 100 procent av personalen ska vara yrkesutbildad inom vård och omsorg eller vara under utbildning. Delade turer med ett långt obetalt håll mitt på dagen och stressframkallande minutstyrning inom hemtjänsten är förlegat och måste bort.

Det här skulle förbättra både arbetsmiljön och personal- och kompetensförsörjningen. Men det kräver tillhörande finansiering. Vill regeringen ta ett ökat finansieringsansvar gentemot kommunerna? Vill regeringen ta ett större ansvar och införa nationella bemanningsriktlinjer? Vill regeringen satsa på äldreomsorgen på riktigt? Det är mina kvarstående frågor till statsrådet.

Anf. 83 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Låt mig börja med att påpeka att ingen skugga ska falla på vare sig ledamoten Awad eller ledamoten Dahlqvist. Vi står här i kväll för att diskutera

just äldreomsorgen. Det är också mycket riktigt så att jag vid två tillfällen har varit i utskottet tack vare att ledamoten Awad bjudit in mig. Ingen skugga ska falla på dessa ledamöter. Jag kan bara konstatera att det initialt i den här diskussionen inte kändes som att vi skulle diskutera äldreomsorg. Nu tycks vi ändå vara på spåret igen, och det är jag väldigt glad över.

Låt oss då diskutera de höga sjukskrivningstalen inom offentlig sektor, som på ena sidan av min portfölj berör mig väldigt mycket, och hur vi ska förbättra arbetsmiljön inom äldreomsorgen.

Det är precis som ledamöterna har varit inne på. Socialstyrelsen kom nyligen med en rapport som är en lägesbeskrivning. I den gjordes en beskrivning av hur det ser ut i dagsläget för arbetsmiljön inom äldreomsorgen. Man konstaterar att det ser likadant ut nu som det gjorde för 20 år sedan. Det kan göra mig väldigt provocerad.

Det gäller alldeles oavsett vilka färger de olika regeringarna har haft däremellan, eller för den delen vilken påverkan de kommunala och regionala styrena har haft på den delen. Det lämnar jag därhän. Jag kan bara konstatera att det är provocerande att vi har låtit saker och ting pågå i 20 år, och att vi ändå har låtit det vara som det är.

Det tycker inte jag att vi kan göra. Just därför var jag väldigt snabb med att bjuda in regionala och kommunala företrädare och också SKR för att diskutera situationen med höga sjukskrivningstal inom offentlig sektor och påpeka vikten av att det nu är dags att vi gör någonting.

Vi har ett rejält batteri i budgeten för 2025 med olika åtgärder för återgång till arbete. Det handlar om arbetsgivarens skyldighet att de facto upprätta en åtgärdsplan när man har någon som riskerar att vara borta längre än 30 dagar.

Givet att våra kommuner och regioner, SKR, är de största arbetsgivarna för många av de kvinnor som i dagsläget är sjukskrivna var detta en minst sagt angelägen fråga att adressera och diskutera med dem.

Där har vi nu kommit igång ordentligt. Nu gäller det att vi tar på oss den politiska ledartröjan och i nämnder och styrelser frågar: Är det så här vi ska ha det med de höga sjukskrivningstalen?

Det gäller att inte bara ha målsättningen att sänka sjukskrivningstalen utan att de facto koppla en ordentlig handlingsplan till de målen så att vi kan flytta fram positionerna.

Fru talman! Jag är oerhört angelägen om att förbättra arbetsmiljön inte minst för de anställda i äldreomsorgen och för många hårt arbetande kvinnor inom offentlig sektor.

Det är viktigt att vi skapar goda förutsättningar för att fler ska kunna orka och vilja arbeta längre. Det är viktigt utifrån ett pensionsperspektiv men också viktigt utifrån ett kompetensförsörjningsperspektiv för äldreomsorgen.

Det är viktigt att fler kan gå från deltid till heltid och kunna leva på sin lön och så att vi får fler arbetade timmar. Där är ledarskapet otroligt viktigt. Jag nämnde

särskilt i mitt inledningsanförande att vi har öppnat för Äldreomsorgslyftet just för att säkra och stärka ledarskapet.

I dagsläget har en enhetschef eller en mellanchefer inom äldreomsorgen 48 medarbetare under sig som de ska hjälpa, stötta och utveckla samtidigt som man ska bedriva en verksamhet av god kvalitet. Det säger sig självt att det blir väldigt tufft om man inte ens har fått med sig en fullgod ledarskapsutbildning i bagaget.

Här jobbar vi febrilt för att stärka äldreomsorgen även när det gäller arbetsmiljön. Det handlar inte bara om kvalitativa insatser för att höja kvaliteten.

Anf. 84 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Det finns ett uttryck: När allt är allas ansvar blir det till slut ingens. Det är precis det jag upplever när jag lyssnar på statsrådet och läser interpellationssvaret.

När det handlar om den ekonomiska utvecklingen för kommunerna måste vi först och främst se till att få tillväxt. På så sätt kan vi ge kommunerna möjlighet att få mer resurser. När det handlar om kvalitet och likvärdighet i landet är det kommunalt självstyre. När det handlar om utmaningen med kompetensförsörjning är också det ett arbetsgivaransvar.

Fru talman! I grunden har statsrådet rätt. Det är kommunerna som är arbetsgivare för äldreomsorgen. Men det finns likväl ett lika stort om inte ännu större ansvar för oss som företrädare den statliga nivån att ge förutsättningar till arbetsgivarna, det vill säga i första hand kommunerna och de privata utförarna.

Ministern talade i sitt senaste anförande nästan hela tiden om sjukskrivningar, vilket är ett jättestort problem. Ett av skälen till varför vi har höga sjukskrivningstal inom äldreomsorgen är att personalen har scheman som är alldeles för tajta.

Personalen har inte tillräcklig möjlighet till vila och är underbemannad och stressad. Då krävs det en högre bemanning på schemat för att få ett bättre schema, fler medarbetare och mer återhämtning. Då kommer en hel del av de stora sjukskrivningstalen att minska.

Men då krävs det som hela den här debatten har handlat om. Då måste vi se till att kommunerna får mer pengar. Därmed vill jag tacka för debatten.

Anf. 85 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Tack, statsrådet, för den här debatten!

Som jag har konstaterat innan har det visat sig av Socialstyrelsens senaste lägesrapport att kvaliteten i äldreomsorgen är den sämsta på tio år. Det är ett resultat av nedskärningar i äldreomsorgen över hela landet.

Jag har varit väldigt tydlig med vad jag tycker har varit fel i regeringens prioriteringar vad gäller skattesänkningar, höjningen av de egna ministerlönerna och att ge bidrag till kakelläggning i köket och städhjälp för de rika.

Digitalisering och effektivisering kommer inte att ge Sandra bättre arbetsvillkor. Det kommer heller inte att ge den omsorg som Roland skulle ha behövt eller den kafferast som Anna så gärna skulle vilja ha.

Det kräver politiskt ansvar att skapa en ny normering inom äldreomsorgen. Det handlar om rätt till heltid och fast anställning, bättre lönevillkor och andra viktiga förändringar av arbetsvillkoren.

Det skulle förbättra arbetsmiljön och göra att personal- och kompetensförsörjningen ökar. Men det kräver ett ökat finansieringsansvar från statligt håll. Det räcker inte med kommunernas kommunalskatt.

Det gäller speciellt för de mindre kommunerna i glesbygden och på landsbygden. De får inte skatteintäkterna att räcka till. De mäktar helt enkelt inte med.

Därför var den här debatten väldigt nödvändig. Det konstaterades ändå från statsrådets håll att regeringen inte tänker ta ett ökat finansieringsansvar gentemot kommunerna, eller skapa en ny normering inom äldreomsorgen med nationella bemanningsriktlinjer.

Den här debatten var väldigt tydlig. Den särskiljer hur det ser ut med en borgerlig regering och hur det skulle ha sett ut med en vänsterregering. Där är skillnaderna enorma. Tack för debatten.

Anf. 86 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag vill börja med att slå fast att äldreomsorgen är kommunernas ansvar. Det är en del av det kommunala självstyret och den kompetens som kommunerna har.

Mig veterligen vill vare sig Vänsterpartiet eller Socialdemokraterna avskaffa den svenska modellen eller det kommunala självstyret. Interpellanterna får ändå finna sig i att inte staten i alla dess delar kan gå in och detaljstyra kommunerna.

Detta är en del av deras kompetens och deras kommunala självstyre. Så tycker jag att vi ska ha det. Men med det sagt står inte regeringen eller staten på något vis handfallna utan kan stärka de olika delarna.

Jag har varit väldigt tydlig med att vi nu på punkt efter punkt, nästan som på en checklista efter Coronakommissionens ganska genomgripande kritik, nu kan checka av område efter område där det tidigare har funnits stora brister inom äldreomsorgen. Vi kan nu på punkt efter punkt åtgärda just de bristerna och förbättra kvaliteten inom äldreomsorgen.

När det gäller just arbetsmiljön ser jag att vi har ett gemensamt stort intresse från kommuner och regioner och från statens sida. Det gäller inte minst från min egen sida, givet att det är angeläget att få ned sjukskrivningstalen.

På så vis kan vi få fler arbetade timmar och få fler, ofta kvinnor, att kunna gå från deltid till heltid så att de kan stå på egna ben och försörja sig själva. Det handlar framför allt om att bidra till kompetensförsörjningen i ännu högre grad, givet att man jobbar heltid.

De här frågorna ligger mig väldigt varmt om hjärtat. Jag är återigen väldigt glad över att frågorna har väckts i kammaren igen, och jag ser fram emot fler debatter. Det är väldigt välgörande. Stort tack!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2024/25:520 om undantag för små plastflaskor i ny EU-förordning

Anf. 87 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Mattias Ottosson har frågat mig om jag avser att förändra Naturvårdsverkets uppdrag så att möjligheten till undantag för små plastflaskor prioriteras i Naturvårdsverkets delredovisning senast den 1 december 2025 och att näringslivet därmed inte riskerar att drabbas av fortsatt osäkerhet och marknadsmässiga nackdelar. Mattias Ottosson har också frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att svenska företag inte ska behöva vänta i minst två år på ett besked om ett undantag som redan nu är möjligt att införa enligt EU-förordningen.

Låt mig inleda med att säga att vi delar synen på att näringslivet inte ska drabbas av osäkerhet och marknadsmässiga nackdelar.

Den 27 februari i år gav regeringen i uppdrag till Naturvårdsverket att föreslå hur det svenska regelverket ska kompletteras och anpassas till Europaparlamentets och rådets förordning om förpackningar och förpackningsavfall. Uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet senast den 1 december i år gällande de artiklar som ska börja tillämpas senast tre år från förordningens ikraftträdande. Resterande delar ska redovisas senast den 1 december 2026.

Bestämmelser som rör retursystemet börjar tillämpas senare än tre år efter ikraftträdande, vilket innebär att dessa ska ingå i den sistnämnda redovisningen. Det framgår dock i uppdraget till Naturvårdsverket att den första delredovisningen kan omfatta förslag kopplade till artiklar som ska börja tillämpas senare om myndigheten gör bedömningen att det är nödvändigt.

Regeringen är tydlig i uppdraget med att Naturvårdsverket ska beakta hur implementering över minimivån kan undvikas samt att myndigheten ska analysera och vid behov lämna förslag på nationella undantag där det är möjligt. Det framgår också att myndigheten ska utnyttja möjligheten för nationella undantag om det bedöms vara lämpligt av konkurrensskäl, administrativa skäl eller kostnadsmässiga skäl. Det gäller särskilt när bestämmelser bedöms få oproportionerliga konsekvenser för svenska företag och myndigheter eller i övrigt svenska förhållanden.

I uppdraget ingår också att Naturvårdsverket ska inhämta information från berörda näringslivsrepresentanter och intresseorganisationer. Verket ska också beakta hur omotiverade regelbördor kan motverkas och hur administrativa kostnader och andra kostnader för företag och myndigheter inte ska öka mer än nödvändigt.

Mot bakgrund av detta finns det inte skäl för mig som statsråd att ändra på Naturvårdsverkets uppdrag.

Anf. 88 MATTIAS OTTOSSON (S):

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret på interpellationen!

Jag inleder med att säga att vi delar uppfattningen när det gäller det som statsrådet säger i sitt svar: "Låt mig inleda med att säga att vi delar synen på att näringslivet inte ska drabbas av osäkerhet och marknads-mässiga nackdelar". Det är klokt. Samtidigt avslutar hon sitt svar med att säga: "Mot bakgrund av detta finns det inte skäl för mig som statsråd att ändra på Naturvårdsverkets uppdrag". Det innebär ändå att de problem som företag upplever på grund av det här kommer att finnas kvar och att regeringen inte är beredd att skynda på den process som enligt mig egentligen redan borde vara avklarad.

Det interpellationen handlar om, och det som är viktigt, är att svenska företag och svenska företagare ska ha bra möjligheter att utveckla sina produkter. Varför är då det viktigt? Det tror jag att jag och statsrådet också är överens om. Det handlar om att företag växer, anställer folk och bidrar till det allmänna. Det är så vi bygger välfärd, och det är så vi bygger utveckling i landet.

Jag har lyft frågan för att det finns ett företag i min valkrets som har drabbats av det här problemet. Det är inte så att de vill att den här typen av flaskor ska kastas på soptippen och ligga där, utan flaskorna finns redan med i ett system där man återvinner dem.

Problemet är att det pantsystem som vi har i Sverige i dag inte kan hantera sådana här små flaskor. Returpack, mer känt som Pantamera, är tydliga med att det här är en alltför liten produkt och att de inte kan bygga om sina system så att de kan hantera den. Men det finns ändå ett sätt att återvinna plasten. Det är viktigt att Sverige har samma spelregler som man har i övriga Europa och att våra företag kan konkurrera på ett bra sätt.

Det är med anledning av det jag upprepar min fråga: Varför väntar regeringen med undantaget? Det låter ju ändå på statsrådets resonemang som att detta är viktigt och att vi skulle kunna ha ett sådant här undantag.

Avslutningsvis: Svenska företag straffas trots att undantaget är tillåtet enligt EU-förordningen. Det handlar om att plastflaskor upp till 100 milliliter som rent tekniskt inte kan finnas i systemet kan undantas. Trots detta har inte Naturvårdsverket fått i uppdrag av regeringen att prioritera frågan i sin första delredovisning. Samtidigt säger regeringen i andra sammanhang att vi ska undvika den här typen av överimplementering. Det är något vi inte ska nyttja, och det är inte bra för Sverige och svenska företag.

Jag upprepar därför min fråga: Hur rimmar det med regeringens linje att hålla sig till miniminivån att man aktivt väljer bort ett undantag som just ingår i denna miniminivå?

Anf. 89 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Tack till ledamoten för tillfället att diskutera denna fråga!

Ledamoten har även ställt skriftliga frågor om detta som har fått svar vid tidigare tillfällen. Jag får därför

börja med att tacka för det stora engagemanget i det här arbetet. Regeringen är väldigt nöjd med utvecklingen av lagstiftningen PPWR och hur förhandlingen gick till. I slutet av förhandlingen lyckades vi, efter hårt arbete med hög politisk involvering, få flera ordentliga framsteg som svensk industri är betjänt av.

Det gäller många olika delar. Det som får mest uppmärksamhet är möjligen pappersförpackningarna, som är väldigt utvecklade i vårt land. Också i flera andra nordiska länder är det en tradition man håller sig till, medan man i andra länder har mer av glasflaskor. Det är viktigt att lagstiftningen inte riktar in sig på olika delar.

Det vi diskuterar i dag är att Naturvårdsverket har fått ett uppdrag att föreslå hur PPWR ska implementeras i Sverige. Utan att gå in alltför mycket på det tekniska: När man implementerar en EU-lag, oavsett vilken det gäller, föregås implementeringen från regeringens sida ofta av en analys från lämplig berörd myndighet.

Det betyder att det vore oansvarigt att införa undantag utan att myndigheten har fått analysera själva frågan. Det gäller även om jag står här i kammaren och tydligt redogör för regeringens linje, som är att Naturvårdsverket ska beakta hur en överimplementering eller en implementering över en miniminivå kan undvikas. Det gäller även om jag exempelvis lyfter att myndigheterna ska utnyttja möjligheten för nationella undantag om det bedöms lämpligt av konkurrensskäl och annat som vi har redogjort för i uppdraget.

Regeringen är tydlig gentemot myndigheten med den inriktning vi pekar på i detta arbete. Men vi menar också att myndigheten ska få göra sitt arbete på det sätt som man så väl brukar lyckas göra, nämligen att utreda och analysera vad konsekvenserna blir för svensk industri och för Sveriges måluppfyllnad gentemot PPWR.

Att föregå den bedömningen redan nu, utan ett underlag om vilka konsekvenser det skulle medföra, menar regeringen helt enkelt är ansvarslost, och det är därför vi undviker det. Vi låter myndigheten arbeta på med sitt underlag. Vi är tydliga i underlaget med att man noga ska se över hur implementering över miniminivå kan undvikas och hur man kan nyttja möjligheten för nationella undantag så att vi undviker administrativa, kostnadsmässiga eller konkurrensmässiga nackdelar, särskilt gällande bestämmelser som bedöms få oproportionerliga konsekvenser för svenska företag.

Tittar vi på vårt pantsystem och våra förutsättningar att hantera förpackningar i Sverige kan vi konstatera att just dessa småflaskor är i en särskild kategori och inte går att panta i vårt vanliga system. Vi ser fram emot Naturvårdsverkets analys av frågan innan vi går vidare från regeringens sida.

Anf. 90 MATTIAS OTTOSSON (S):

Fru talman! Tack till statsrådet för fortsatt diskussion och samtal om detta!

Jag får ändå känslan av att statsrådet har en ambition och tycker att detta är viktigt och bör genomföras

eftersom det är bra för svenska företag. Jag tycker dock att den tidsplan som är uppsatt är helt orimlig. Det kan dröja flera år innan ett beslut eller ett besked kommer. Under den tiden kan företag slås ut. Det kan vara svårt att få investerare att gå in i ett bolag när man inte riktigt vet vart frågan ska ta vägen. Det kan vara små, familjeägda företag som har det väldigt tufft. De kanske inte har ett stort kapital bakom sig utan bara sin egen insats. Då skapar detta problem.

Naturvårdsverkets första delredovisning kommer den 1 december 2025, alltså i slutet av det här året. Men det som rör regelverket i returdelen kommer att redovisas först i december 2026, och det är ju två år bort. Då ska man ta ställning till de här småflaskorna som inte fungerar i vårt retursystem, så det är först då det beskedet kommer.

Jag tycker att regeringen lite grann gömmer sig bakom Naturvårdsverket. Regeringen har ju makten att styra det här uppdraget så att Naturvårdsverket skulle kunna ge ett sådant besked redan i december 2025, även om jag kan tycka att det också är sent. Jag tror att det är nödvändigt. Då kan företag förutse vad som kommer att hända och anpassa sin produktion och det jobb man gör utifrån det beslut som ska tas.

Varför ska vi hålla på och gömma oss bakom Naturvårdsverket? Politik är ju att vilja, och det är regeringen som fattar beslut. Här känns det också som att regeringen och oppositionen har samma uppfattning i frågan, nämligen att detta borde komma fram så fort som möjligt så att svenska företag kan utvecklas, anställa fler och bidra till den tillväxt vi vill ha.

Jag får väl upprepa frågan: Varför ska svenska företag behöva vänta minst två år på besked om detta undantag – som redan är möjligt att införa, enligt den EU-förordning vi har, genom att regeringen ger det uppdraget till Naturvårdsverket och sätter tryck för att snabba på processen? Det låter lite överbyråkratiskt i mina öron och inte så bra för svenskt näringsliv.

Anf. 91 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! "Överbyråkratiskt" lät verkligen som ett ord som jag direkt vill ta avstånd från skarpt. Faktum kvarstår, fru talman: Om ledamoten vore statsråd och hade suttit med denna ordning hade även ledamoten behövt förhålla sig till att myndigheterna ska analysera hur vi tillämpar förordningar innan vi börjar annonsera vad som ska ske. Det är den ordning som råder, helt enkelt.

När det gäller nu gällande lagstiftning finns det tydliga villkor för att ansöka om dispens och annat hos Naturvårdsverket. Och de krav i EU-förordningen som interpellanten vill att regeringen ska besluta om undantag från har alltså ännu inte trätt i kraft. Självklart vill man annonsera så tidigt som möjligt för att skapa trygghet för industrin, men det är viktigt att ha med sig i tidslinjen att förordningen faktiskt ännu inte har trätt i kraft. Vi behöver ha grund för de beslut vi fattar i regeringen, och de grunderna kommer ofta ur analyser från våra myndigheter.

Jag vill på inget sätt undvika transparens och gömma mig bakom min myndighet. Tvärtom menar jag att regeringen väldigt tydligt här redogör för hur vi resonerar i frågan. Vi menar att Naturvårdsverket ska beakta hur implementering över miniminivå kan undvikas. Man ska också tolka de olika delarna av vårt utredningsuppdrag till Naturvårdsverket som regeringens inriktning och prioriteringar vid genomförandet av den här EU-lagstiftningen. Vi skriver in dessa formuleringar i uppdraget för att de är styrande för de förslag som myndigheten senare ska lämna.

Jag förstår frustrationen över att ännu inte kunna se i spåkulan vad resultatet blir. Men arbetet bör föregås av analyser. Det är så vi arbetar, och det är så jag menar att vi fortsatt bör arbeta.

Och som sagt: De krav i EU-förordningen som interpellanten vill att regeringen ska besluta om undantag från har alltså ännu inte trätt i kraft.

Anf. 92 MATTIAS OTTOSSON (S):

Fru talman! Tack till statsrådet för den fortsatta debatten!

Jag får lite känslan av att regeringen säger en sak men gör någonting annat. Regeringen har ju gått till val på och driver också linjen att vi ska försöka hålla oss till EU:s miniminivå så mycket som möjligt, men det gäller tydligen inte i det här fallet. Jag upplever ändå att det på något sätt missgynnar svenska företag, och det tror jag inte att vare sig statsrådet eller jag är speciellt förtjust i.

Uppenbarligen har andra EU-länder infört detta undantag. Då är det förstås svårt för svenska företag att konkurrera på ett bra sätt med dem. Det skapar den här osäkerheten, som jag talade om tidigare: Är man beredd att satsa på framtiden? Den kan knäcka ett företag och skapar naturligtvis oro bland de anställda.

Jag känner mig fortfarande ganska bekymrad. Min uppfattning är att beslut skulle kunna fattas nu och att vi inte behöver vänta. Sedan är det klart att jag är friare i min roll som riksdagsledamot än vad statsrådet är, men jag menar ändå att hon skulle kunna ge Naturvårdsverket i uppdrag att skynda på detta så att man skulle kunna lägga fram det tidigare. Jag hävdar att det går med det regelverk och det system vi har i dag.

Lycka till, säger jag till regeringen. Jag hoppas verkligen att man kan få fram det här snabbare. Jag tror att det är bra för svensk tillväxt och svenska jobb att vi kan komma fram med detta undantag och fortsätta arbeta med det.

Anf. 93 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Det var ju mycket olyckligt att detta var interpellantens sista inlägg. Den information jag har fått till mig är att EU-förordningens krav inte har börjat tillämpas än. Inget land har alltså utformat sin lagstiftning utifrån EU-förordningen. Sedan finns det flera länder vars returlagstiftning är utformad på så vis att små flaskor inte omfattas, men det är inte samma sak som att genomföra undantag från en lagstiftning

som ännu inte implementerats i något av EU-länderna. Det är alltså oklart om man har tagit fram lagstiftning som inte omfattar små flaskor för att medvetet undanta dessa flaskor eller om det bara bygger på att lagstiftningen togs fram under en tid när små flaskor inte förekom på marknaden – det är ju ett hyfsat nytt fenomen, så att säga.

Eftersom detta var ledamotens slutanförande får dock frågan om vilka länder som har undantag från en lag som ännu inte implementerats någonstans hänga i luften.

Om man oroar sig över hur angelägen den här regeringen är om att visa svensk tillväxt omsorg och hänsyn och varje dag arbeta för att stärka svenska företags villkor har man nog inte lagt märke till mycket av det regeringen arbetar med. Vi har sedan första dagen på jobbet arbetat hårt för sådant som bättre elförsörjning till svensk industri och förenklade tillståndprocesser.

Vi är också så pass tydliga vi kan vara i det specifika uppdraget till Naturvårdsverket, nämligen att man helt enkelt ska undvika implementering över miniminivå samt att man ska analysera och vid behov lämna förslag om att genomföra nationella undantag. Det, skulle jag säga, är så tydlig man kan vara givet de förutsättningar vi har. Jag är övertygad om att ledamoten egentligen delar den bilden. Men det är bra att vi får en debatt om hur vi tillsammans kan fortsätta agera för förbättrade villkor för svenska företag och för svensk tillväxt. Det uppskattas alltid, i alla fall av en liberal.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2024/25:540 om EU:s överträdelseärende om moderna miljötillstånd för vattenkraft

Anf. 94 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Joakim Järrebring har frågat mig om jag avser att skyndsamt säkerställa att Sverige uppfyller EU:s krav och hur jag och regeringen ämnar agera för att undvika kostsamma sanktioner från EU-kommissionen.

EU-kommissionen har i en formell underrättelse daterad den 16 december 2024 framfört att Sverige har underlåtit att uppfylla vissa skyldigheter enligt ramdirektivet för vatten. Kommissionen framför bland annat att den svenska lagstiftningen inte säkerställer att tillstånden till vattenkraftverk och dammar ses över tillräckligt regelbundet och uppdateras när så är nödvändigt, vilket enligt kommissionens mening innebär att vattenkraftens negativa konsekvenser för vattenmiljön inte fångas upp tillräckligt snabbt.

Fru talman! I sitt svar på den formella underrättelsen den 31 mars 2025 bemöter regeringen kommissionens invändningar och beskriver hur direktivets krav på regelbunden översyn och nödvändiga uppdateringar av tillstånd till vattenkraftverk och dammar införlivas i svensk rätt. Detta görs dels genom de bestämmelser

om omprövning för moderna miljövillkor för vattenkraften som trädde i kraft den 1 januari 2019, dels genom bestämmelser om tillsynsmyndighetens skyldighet att bedriva tillsyn över vattenverksamheter och möjligheterna att under vissa omständigheter ompröva och återkalla tillstånd till vattenkraftverk och dammar tidigare än vid den tidpunkt som framgår av den nationella planen för omprövning av vattenkraft.

Direktivets krav införlivas även genom regelverket om åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer. Exempel på det är kommuners och myndigheters skyldighet att vidta åtgärder enligt ett åtgärdsprogram och deras ansvar för att miljökvalitetsnormerna följs, tillsammans med de verktyg som finns i form av tillsynsmyndighetens möjlighet att vid tillsyn rikta ett föreläggande mot verksamhetsutövare av vattenkraftverk och dammar om att vidta åtgärder om rättelse samt rätten att besluta om generella föreskrifter.

Regeringen anser med andra ord att det svenska regelverket utgör ett fullständigt införlivande av direktivets krav på regelbundna översyner och nödvändiga uppdateringar av tillstånd till vattenkraftverk och dammar, vilket säkerställer att miljömålen i ramdirektivet för vatten uppnås.

Anf. 95 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Vi har diskuterat det här med vattenkraften och miljötillstånd flera gånger tidigare i kammaren, men utgångspunkten för den här interpellationen var just EU-kommissionens överträdelseärende.

Jag har tagit del av ministrarnas svar, där ett starkt fokus låg på hur väl vi har implementerat direktivet i svensk lagstiftning. Min bild är att vi har införlivat direktivet väl i svensk lagstiftning, och jag tycker inte heller att den kritik som kommissionen lyfter fram träffar speciellt rätt när det gäller införlivandet. Jag upplever dock att den skarpa kritiken från kommissionen gäller pausandet av prövningen av vattenkraften.

Vi har diskuterat frågan om just pausandet av prövningen och vilka konsekvenser det får. Det får konsekvenser både för miljön och för de små vattenkraftsägare som hamnar i ett osäkert läge, och det får även stora effekter för större vattenkraftsägare som står i begrepp att göra stora investeringar för att öka effekten och förbättra vattenkraften på olika sätt. Det vågar man liksom inte göra innan man har ett nytt, modernt miljötillstånd på plats.

Jag vet att jag och ministern är överens om att allt detta är negativa effekter av pausen. Men jag tycker att det blir extra pikant när kommissionen drar igång ett överträdelseärende eftersom det då finns en risk att vi skulle kunna hamna i en situation där vi behöver betala pengar för att vi inte sköter oss som vi ska. Det är egentligen med utgångspunkt i det som jag ställer min följdfråga till det svar jag har fått från ministern.

Jag vet att vi hade en diskussion om detta under valrörelsen och att det fanns väldigt mycket oro, inte minst bland små vattenkraftsägare men också gällande boendemiljöer, kulturmiljöer och så vidare. När

regeringen och statsrådet gjorde sitt övervägande kring pausandet, hur vägde man risken för ett överträdelseärendande och de negativa miljökonsekvenser som pausen har mot de eventuella fördelar som man kunde se med pausen? Det är min följdfråga.

Anf. 96 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Låt mig börja med att tydliggöra det som ledamoten själv lyfter fram, nämligen att den formella underrättelse från kommissionen som regeringen nyligen har besvarat inte handlar om kritik mot att regeringen har pausat genomförandet av den nationella planen för moderna miljövillkor.

Det kommissionen hävdar är i stället att kravet i ramdirektivet för vatten regelbundet behöver ses över och att tillstånd som har införlivats på ett felaktigt sätt i svensk rätt behöver uppdateras när så är nödvändigt. Kommissionen menar alltså att en 40-årig omprövningscykel av vattenkraftverk och dammar inte säkerställer tillräckligt regelbundna översyner och att omprövningarna inte säkerställer att vattenkraftens negativa konsekvenser fångas upp tillräckligt snabbt.

Detta har regeringen bemött i ett svar till kommissionen. Vi menar att det svenska regelverket utgör ett fullständigt införlivande av direktivets krav på regelbundna översyner och nödvändiga uppdateringar. Låt mig därför säga att det är mycket positivt att ledamoten delar bilden att Sverige inte brister i den delen av arbetet, för det vill vi verkligen tydliggöra både här i kamraren och i vårt svar till kommissionen.

Låt oss gå över till frågan om pausandet. I bakgrundsbeskrivningen av tillståndskravet för vattenkraftsverksamhet enligt svensk lag konstaterar kommissionen upprepade gånger att regeringen har skjutit på sin tidsplan för att slutföra instruktionerna för sammanjämkning av miljömål och målen för vattenkraftsproduktionen. Kommissionen konstaterar också att tidsfristerna för ansökan om prövning av tillstånd i nuvarande version av tidsplanen är fördelade mellan 2025 och 2039. Eftersom omprövningsförfarandena tar tid i första instans och efter eventuella överklaganden förväntas de sista omprövningarna enligt den här tidsplanen vara slutförda i början av 2040-talet.

Kommissionen konstaterar vidare att regeringen i förslaget till ett av detta uppskov medgav att Sverige bryter mot ramdirektivet för vatten på grund av föråldrade vattenkraftstillstånd och att de vattenkraftverk och dammar som innebär att Sverige inte lever upp till de krav som följer av ramdirektivet för vatten behöver åtgärdas.

Slutligen konstaterar kommissionen att regeringen färdigställde sitt förslag till instruktion för att förena miljömål och mål för vattenkraftsproduktion, det vill säga den promemoria med förslag till författningsändringar som vi remitterade.

Dessa skrivningar i den formella underrättelsen utgör alltså enbart en bakgrundsbeskrivning; de ingår inte i den kritik som kommissionen riktar mot regeringen. Det finns från kommissionens sida ingen

uttrycklig kritik mot pausen, utan den nämns endast som grund för den påstådda överträdelsen av ärendet i den del jag redogjorde för tidigare.

Svaret på ledamotens fråga hur regeringen har resonerat kring eventuella hot om böter eller kostsamma sanktioner är alltså att det inte är kopplat till den kritik som kommissionen riktar eftersom kommissionens kritik gäller en annan del av hur vi tillämpar vattendirektivet. Vårt pausande av processerna tas alltså inte upp som uttrycklig kritik av hur vi tillämpar direktivet utan endast som grund för en separat påstådd överträdelse av direktivet, vilket gäller en annan del. Därmed har vi inte resonerat kring det när det gäller vårt pausande, och som vi märker är det inte heller det kommissionen riktar kritik mot.

Anf. 97 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för redogörelsen. Jag kanske lärde mig någonting nytt.

Jag vill fördjupa mig lite här. Min tolkning är högst amatörmässig eftersom jag inte är jurist, men jag har ändå följt de här frågorna under ganska lång tid. Även om pausandet inte är i fokus för den formella kritiken är ju effekten av pausandet negativ när det gäller att klara tidsplanen. Den tidsplan som det fattades beslut om när vi satt i regeringsställning var i och för sig alltför långsträckt redan från början, men pausandet har inte förbättrat situationen.

Hela idén med vattendirektivet är ju att skydda vattenmiljön. Vi vet att pausandet av omprövningarna har negativa effekter på vattenmiljön, så nog kan man säga att pausandet strider mot intentionerna i vattendirektivet, oavsett om det är detta som kommissionens kritik fokuserar på eller inte. Jag noterar att statsrådet nickar instämmande, så vi är i alla fall överens om detta.

Jag var tidigare inne på hur man resonerade om risken för överträdelser och risken för att pausandet skulle få miljökonsekvenser. Jag vill också lyfta in en aspekt som jag tog upp i avslutningen av mitt förra anförande.

Under valrörelsen, och egentligen även under slutet av den förra mandatperioden, fanns det väldigt mycket diskussion och kritik gällande kulturmiljöer och utrivning av dammar som över huvud taget inte hade någon koppling till svensk vattenkraftsproduktion. Jag ska inte säga för mycket om ministern eller hennes parti; det var framför allt andra partier i den nuvarande regeringen som var väldigt högljudda och ville att den förra regeringen skulle göra någonting för att rädda dessa kulturmiljöer. De ropade på en paus.

Efter valet bildade Tidöpartierna regering och motiverade pausen med att effekterna för elsystemet skulle ses över. Det var ett annat argument än i den kritik som framfördes under valrörelsen. Min bild är att väldigt få av de belackare som var arga på den omprövning som pågick är speciellt nöjda med de förändringar som regeringen nu går fram med. Det fanns förväntningar på att den här regeringen skulle göra någonting åt utrivningen av dammar som kanske inte i första hand har koppling till elproduktion.

Det är också så att ganska många av de små vattenkraftsdammarna, som alltså ändå är kopplade till vattenkraft, har väldigt marginell betydelse för elsystemet. Det gör att pausandet och de förändringar som regeringen går fram med inte hjälper dessa vattenkraftsägare eller de boende kring dammarna.

Jag tycker att det finns en diskrepans mellan regeringens argumentation om elsystemet och det underlag som fanns från ansvariga myndigheter. De ansvariga myndigheterna var ganska tydliga med att det skulle gå att göra omprövningar och miljöanpassningar inom ramen för ett välfungerande elsystem. Det känns som att beslutet inte grundade sig på sakliga fakta utan att det snarare var politiska överväganden som låg bakom pausandet. Därför skulle jag vilja höra ministern redogöra för varför man bortsåg från det underlag från expertmyndigheterna som ändå fanns.

Anf. 98 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Ledamoten ställde ett flertal frågor. Jag ska svara efter bästa förmåga.

Det här är ju ganska komplexa frågor som rör vattendirektivet, vilka villkor som gäller enligt detta ganska omfattande direktiv och hur de påverkar våra vattenkraftverk, som levererar till vårt elsystem, samt små dammar och kraftverk som har mer av en kultur- miljömessig funktion i vårt samhälle.

När vi från regeringen har motiverat de pauser som görs har vi, precis som ledamoten redogjorde för, främst framhållit att elsystemet är i behov av avlastning. Det finns självklart även andra effekter av detta.

Även vad gäller kulturmiljöer har regeringen tagit initiativ. Exempelvis fick länsstyrelserna i regleringsbrevet för 2024 ett återrapporteringskrav enligt vilket de skulle redovisa hur de hade bidragit till och använt olika kunskapsunderlag om kulturmiljöer. Av redovisningen framgår att länsstyrelserna arbetar aktivt med att ta fram kulturmiljöunderlag som ska kunna användas vid översynen av miljökvalitetsnormer. Det har också inrättats en nationell arbetsgrupp som har arbetat för att samordna hur kulturvärden hanteras inom ramen för vattenförvaltning, vilket förväntas bidra till ett bättre fokus i dessa frågor när prövningen sedan sker. Detta verktyg har regeringen försökt att tillämpa för att verka för en avlastning för de vattenkraftverk som finns till mer av kulturmiljöskäl och inte nödvändigtvis är till för elsystemets nytta.

Vad gäller de vattenkraftverk och dammar vars utformning och drift medför att vi i Sverige inte lever upp till de krav som följer av ramdirektivet för vatten är det angeläget att nödvändiga omprövningar kan genomföras och att vi miljöanpassar våra verksamheter så snart som möjligt. Regeringen har detta som en tydlig linje, men vi är i ett läge där man behöver väga olika allmänintressen mot varandra. Avlastningen för elsystemet har varit en fråga som av många olika skäl har varit högst aktuell för Sveriges del.

Vi är angelägna om att miljöanpassa dessa verksamheter så snart som möjligt. I remisspromemorian

finns föreslagna förtydliganden om vilken kravnivå som ska gälla. Vi vill också säkerställa en mer effektiv samverkan inför utformningen av ansökningar. Vi vet ju att verksamheterna möter många svårigheter och att utformningen av ansökningar om omprövning kraftigt kan förbättra förutsättningarna för en mer tidseffektiv och högkvalitativ process som också kan bidra till att Sverige säkerställer sin efterlevnad av kraven i EU-rätten.

Anf. 99 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Låt mig bli lite mer framåtblickande, precis som ministern var i avslutningen av sitt svar. Av många olika anledningar är det otroligt viktigt att vi lyckas förena höga miljökrav med fortsatt elproduktion i Sverige. Vattenkraften är avgörande för det svenska elsystemet; jag vet att ministern och jag är helt överens om detta.

En av de stora utmaningarna har varit den här processens utsträckning i tid. Det handlar ju om resurser och om hur mycket man klarar av att pröva. Resurserna är alltid begränsade, men det blir ju inte bättre av att regeringen har dragit ned anslagen till ansvariga myndigheter.

Jag talade tidigare om att investeringarna står och väntar eftersom man behöver vara säker på att man har ett nytt och modernt miljötillstånd innan man gör stora investeringar för att till exempel öka effekten på sin vattenkraft. Är det då inte viktigt att vi ser till att de resurser som krävs för att hantera dessa ärenden snabbt kommer på plats?

Jag har också en sista fråga, som jag vet går lite utanför vad ministern har haft möjlighet att förbereda sig på. Jag ställer frågan, så får ministern välja om hon vill svara eller inte.

En förutsättning för att man ska leva upp till kraven för att få ett modernt miljötillstånd är ju att man har en omsättning och ett överskott som man kan använda för att betala sin del av kostnaderna för att göra miljöanpassningar. I kulturmiljöområden, med dammar som inte har någon koppling till elproduktion, finns det oftast ingen omsättning att använda. Hur ska vi hantera den finansiella situationen? Jag tror att detta är en fråga som vi behöver ta tag i på riktigt.

Anf. 100 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Vad gäller tidslinjen delar jag helt bilden ledamoten redogör för, nämligen att dessa prövningsprocesser behöver komma igång snarast möjligt. Men vi måste också se till att de när de väl kommer igång är mer välfungerande än de har varit tidigare så att vi verkligen har dragit nytta av pausen. Vi ville ju inte att detta skulle vara bara ett förlängande och ett uppskjutande av processerna, utan vi ville nyttja pausen till att förbättra hur processerna går till. Här vill jag inte minst rikta ett stort tack till det engagemang industrin har visat i dialog med Regeringskansliet och andra berörda om hur vi kan förbättra processerna.

Denna förbättring leder förhoppningsvis till mindre kostnader och större effektivitet sett till kostnaderna för dessa prövningar. Vi vet att många av dessa vattenkraftsverksamheter anlitar dyra konsulter för att klara av dessa processer, och precis som ledamoten nämner är det många som har svårt att få ihop detta sett till finansieringen. Vad gäller finansieringen är den form industrin själv har verkat för med en fond man kan söka medel ur för prövningarna ett väldigt effektivt system där det är privata pengar i rullning. Vi hoppas att vi kan verka för att denna fond fortsätter att arbeta på detta sätt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2024/25:541 om textilåtervinning och producentansvar

Anf. 101 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Joakim Järrebring har frågat mig om jag avser att agera för att snabbt införa ett producentansvar för textilier och på så sätt säkerställa att både kommuner och ideella organisationer får rimliga förutsättningar att klara den nya insamlingen – och om inte, hur jag tänker säkerställa att detta inte leder till stora ekonomiska påfrestningar för dessa aktörer.

Som ledamoten påpekar gäller sedan årsskiftet ett krav på kommuner att samla in textilavfall separat. Kravet har sitt ursprung i EU:s avfallsdirektiv, och detta krav gäller i alla EU-länder. Kommunerna har även tidigare haft ansvar för att samla in textil från hushållen, men nu är kravet att textilavfallet ska samlas in separat från annat avfall. Separat insamling är en del i att skapa en mer cirkulär hantering av textil, vilket tillsammans med det föreslagna producentansvaret och ekodesignkrav syftar till att minska klimat- och miljöpåverkan av textilier. Att dessa åtgärder införs är alltså positivt för klimatet och miljön och stärker den cirkulära ekonomin. Dessa åtgärder bygger på principen att förorenaren betalar. Gällande situationen för kommunerna och secondhandbranschen är jag och regeringen väl medvetna om denna problematik, och vi följer situationen noga.

Det stämmer att ett producentansvar för textilier tydliggör vem som ska betala för den utökade hanteringen av textilavfall. Man kan självklart ha synpunkter på att EU eller Sverige borde ha infört producentansvar samtidigt som kravet på separat insamling. Att som lösning på problemet gå fram med nationella förslag innan EU-förslaget förhandlats klart hade varit svårt då reglerna och producentansvarets omfattning har ändrats i viktiga delar under förhandlingens gång. Vissa av de länder som redan har infört ett producentansvar kommer nu att bli tvungna att göra kraftiga ändringar så att de nationella producentansvaren anpassas till EU:s producentansvar.

Glädjande nog har det på EU-nivå tagits stora steg i rätt riktning mot ett producentansvar för textilier.

Alla länder i ministerrådet har preliminärt ställt sig bakom det kompromissförslag som förhandlats fram med Europaparlamentet. Ministerrådet väntas ge sitt formella godkännande under sommaren. Även Europaparlamentet har preliminärt ställt sig bakom kompromissförslaget.

Det betyder att vi i regeringen har ett arbete framför oss med att se till att dessa regler kommer på plats. Det är ytterst viktigt att vi får ett system som fungerar i praktiken och som säkerställer att den textil som samlas in kan användas på bästa sätt.

Anf. 102 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Jag tackar minister för svaret, och det gläder mig att det verkar röra sig i positiv riktning på EU-nivå.

Jag ska ändå uppehålla mig lite vid det ministern lyfte fram. Det hade visserligen varit arbetsamt och ett dubbelarbete att införa ett eget producentansvar om det hade gjorts samtidigt som lagstiftningen infördes i Sverige, men vi hade ändå uppnått något med det. Som det är nu är vi överens om principen att förorenaren betalar, men i praktiken är det kommunerna och skattebetalarna som får ta kostnaderna för producenternas miljöpåverkan. Min bild är därför att det hade varit bättre om man gjort som Frankrike och Nederländerna och infört ett nationellt producentansvar samtidigt som man genomförde lagstiftningen om textilåtervinning.

Jag har full respekt för att man ska hushålla med skattebetalarnas medel och inte dubbelarbeta när det inte behövs. Men jag tycker att principen att förorenaren betalar är viktig, och jag tycker att vi ska vara noga med att försvara denna princip i alla olika sammanhang, både på EU-nivå, i förhållande till resten av världen och här hemma.

Ministern får gärna svara på hur man resonerade i regeringen när man valde att inte titta på nationellt producentansvar. Tycker ministern att det är rimligt att kommunerna och skattebetalarna nu får stå för kostnaden?

Anf. 103 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Ja, detta är mycket intressant med tanke på att det var 2020 utredningen om ett nationellt producentansvar levererades till den dåvarande rödgröna regeringen. Det var alltså Socialdemokraterna och Miljöpartiet som tillsammans med sitt regeringsunderlag kom fram till att inte gå vidare med denna utredning. Detta möttes av kritik från vissa företrädare inom exempelvis akademien och secondhandindustrin som var ivriga att få ett producentansvar på plats.

När man plockade fram förslagen på nationellt producentansvar 2020 gjorde dåvarande regering den bedömning vi håller fast vid, nämligen att om det hade införts ett nationellt producentansvar i enlighet med utredningen hade innehållet i denna reglering skilt sig i så väsentliga delar och i en sådan utsträckning att det hade blivit kontraproduktivt och väldigt dyrt, inte minst för den sorteringsindustri vi försöker upparbeta.

Denna bedömning har man alltså delat över mandatperioderna, även om ledamoten nämner att han hade föredragit ett nationellt producentansvar. Det finns goda skäl till att denna bedömning har gjorts i två fall, och det vi nu kan göra är att fokusera på att det har gått framåt i arbetet med EU:s producentansvar och att vi inte väntar på beslutet. Så fort vi såg de framsteg som tydliggjorde de viktiga komponenterna började Sverige arbeta nationellt med att utveckla sitt producentansvar. Så fort vi tog del av innehållet behövde vi inte vänta längre.

Jag är väl medveten om den ansträngda situation som gäller i vissa kommuner och för den ideella sektorn, en sektor vi verkligen är måna om och stolta över här i Sverige. För mig är det angeläget att förtroendet för insamlingen av textilier inte skadas och att vi för industrin tydligt kan peka på att producentansvaret kommer och att det kommer att bidra till att upparbeta en sorteringsindustri som kan utgöra den andra delen av denna verksamhet.

Jag har även arbetat politiskt med andra aspekter av denna fråga. Exempelvis visar mängden insamlad textil på en totalt ohållbar konsumtion av textil i vårt samhälle. Vi måste se till att färre textilier slits och slängs, att det som produceras är av sådan kvalitet att det håller över tid och att man inte kan bygga denna typ av linjär affärsmodell som utnyttjar konsumenterna. Detta arbetar vi hårt med, och vi arbetar också för att påverka den privatimport som sker av kläder från e-handelsplattformar där man varken tar ansvar för plaggens hållbarhet eller följer de kemikalielagstiftningar som råder i Sverige och EU. Vi arbetar aktivt för att komma åt detta.

Det funkade inte att kostnaden för hanteringen av detta avfall ska landa på svenska kommuner och svenska medborgare. Detta är ett producentansvar som behöver komma på plats, och då är det positivt att vi i rask riktning rör oss mot detta mål.

Anf. 104 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Tack, ministern, för den mjuka uppläxningen och förtydligandet!

Kritiken kvarstår dock. Först och främst tycker jag att EU absolut borde ha haft dubbelkommando här och sett till att man får ett producentansvar på plats samtidigt som man fattar beslut om den typen av insamling. Felet tycker jag alltså i första hand finns på EU-nivå.

Det är klart att man när man tittar på Frankrike och Nederländerna ser att de har lyckats göra något som vi inte har lyckats med i Sverige i så måtto att de har sett till att producenterna får betala. Sedan tvivlar jag inte på ministrarnas bedömning att de står inför stora kostnader för att omarbeta sina system. Så är det säkert. Men om vi hade haft ett liknande system på plats hade åtminstone Sveriges kommuner och Sveriges skattebetalare inte behövt betala det som producenterna rimligtvis ska betala.

Sedan håller jag helt och hållet med ministern när det gäller den cirkulära ekonomin. Vi måste gå från en ekonomi som bygger på en linjär tanke till en ekonomi

som bygger på en cirkulär tanke. Där finns det mycket mer vi behöver göra när det gäller återvinning men framför allt när det gäller hur vi producerar saker och ting. Vi behöver producera saker som håller. Saker ska inte bara hålla för konsumtion utan också produceras eller designas på ett sätt som gör att de enkelt kan återvinnas så att vi kan materialåtervinna på ett bättre sätt. Där finns jättemycket att göra.

Jag tycker att vi som EU-medborgare kan vara stolta över att vi har ett högt tempo i dessa frågor, och jag hoppas att vi tillsammans inom EU kan bidra till en omställning i hela världen.

Jag känner att vi är överens om att man hade kunnat göra det här på ett bättre sätt på EU-nivå från första början. När det gäller grundprincipen att detta är något som vi ska komma till rätta med är jag nöjd med svaret att regeringen redan är igång med att förbereda en implementering av producentansvar. Det är bra.

Anf. 105 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman och ledamoten! Det är väldigt positivt när man får ha en diskussion om den faktiska implementeringen av lagar. Det är något som vi politiker arbetar mycket med och där vi ser till att saker och ting fungerar. Just här är det flera olika saker som motverkar syftet, men det man måste tänka på är att textilavtalslagen har synliggjort ett problem som fanns lika mycket tidigare men som inte syntes. Det är i grund och botten en positiv sak.

Något som ledamoten säkert är väl medveten om är problemet, fru talman, att man i svensk industri har ett så stort behov av andrahandstextilier som inte finns att man importerar andrahandstextilier från länder så långt bort som Kina för att producera återvunna kläder. Det är ju alldeles bakvänt, för vi vet att vi har extrema mängder textilier i Sverige. Men eftersom dessa textilier är av låg kvalitet och inte samlas in utan hamnar i hushållsavfallet kommer de inte ut till våra producenter.

Det här kan självklart göra en dyster, men det kan också ge en signal om att det finns ett hopp här om att vi kan få till en mer cirkulär hantering av textilier där vi brukar dem på ett långt mer hållbart sätt och där vi också ser till att inte bara återvinna textilier utan också återanvända dem i större utsträckning, så att vi också minskar den vattenkonsumtion som sker i produktionen av textilier.

Jag är i alla fall hoppfull, och det är positivt att också ledamoten är hoppfull, i alla fall när det gäller vägen framåt i denna fråga.

Anf. 106 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Tack också för det svaret, ministern!

Även om man kan känna tillförsikt om att det faktiskt rör på sig på EU-nivå och att regeringen är igång är det många kommuner och ideella organisationer som har det tufft just nu. Skulle statsrådet kunna drista sig att ge en bild av hur en tidsplan kan se ut? När kan

vi i bästa fall ha ett producentansvar på plats? När kan kommunerna och de ideella organisationerna andas ut?

Anf. 107 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten för en bra diskussion och debatt om denna fråga.

Vad gäller tidsplanen tittar vi just nu på hur vi kan göra ett snabbare genomförande än det som följer den tidslinje som EU kommer att tillåta. Planen där är att Europaparlamentet ska titta på en ratificering av beslutet någon gång under sommaren.

Vi arbetar intensivt med det här just nu. Någon exakt tidsplan kan vi inte ge, men det jag kan meddela för dem som är bekymrade över frågan är att regeringen kommer att kalla till ett möte – ett rundabords-samtal – tillsammans med branschen för att lyssna, så att vi ser till att det blir rätt när vi nu går framåt, och även ta in den kritik som finns.

Jag förstår verkligen att man blir upprörd över det läge vi har, men jag hoppas att man kan se ljuset i tunneln och att vi arbetar så snabbt som möjligt från regeringens sida för att få bukt med problemet och förhoppningsvis komma till en plats där vi har en bättre cirkulär användning av våra textilier.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellationerna 2024/25:542 och 543 om Sveriges klimatanpassning och skydd mot extremväder

Anf. 108 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Joakim Järrebring har frågat mig vilka konkreta initiativ jag avser att ta för att säkerställa att Sverige har nödvändiga resurser för klimatanpassning och skydd mot extremväder.

Joakim Järrebring har också frågat mig hur jag avser att uppnå Sveriges nationella och internationella klimatomål när budgeten för miljö och klimat skärs ned och om det är rimligt att kommunerna ska bära huvudansvaret för miljö- och klimatanpassningen utan att ha tillräckliga resurser.

Låt mig inleda med att konstatera att effekterna av klimatförändringarna redan märks i Sverige och kommer att bli allt tydligare framöver. Risker och sårbarheter skiljer sig åt runt om i Sverige och kan variera, även på lokal nivå. Jag vill betona att ansvaret för klimatanpassning framför allt ligger på lokal nivå, där mark- och fastighetsägare ansvarar för skydd av sin egendom och kommuner ansvarar för den fysiska planeringen.

För ett år sedan presenterade regeringen en reviderad nationell strategi och handlingsplan för klimatanpassning för de kommande fem åren. Där beskriver vi konsekvenser och utmaningar i Sverige till följd av ett förändrat klimat och anger inriktningen för det nationella arbetet med klimatanpassning.

I samband med att strategin presenterades i mars förra året beslutade regeringen även att tillsätta en ny utredning för att konkretisera en del av förslagen i strategin och handlingsplanen. Syftet med utredningen är att bidra till ett samhälle som är bättre rustat för att hantera klimatförändringarnas effekter.

Utredaren ska identifiera hinder för att genomföra klimatanpassningsåtgärder och titta på möjliga finansieringsmodeller för att fördela kostnader mellan olika aktörer. Vid behov ska utredaren föreslå ny eller anpassad lagstiftning. Jag ser mycket fram emot att ta emot utredningens förslag i slutet av april.

Nationella expertrådet för klimatanpassning har tilldelats medel för att genomföra en nationell klimat- och sårbarhetsanalys. Det arbetet kommer att bli ett viktigt underlag för att identifiera vilka åtgärder som behöver vidtas för att Sverige ska vara motståndskraftigt och anpassat till ett förändrat klimat.

Medel från klimatanpassningsanslaget har tilldelats SGI och SMHI för innevarande år. Myndigheterna har en viktig uppgift i att stödja inte minst kommuner genom förebyggande och kunskapshöjande insatser.

Genom anslaget för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor kan exempelvis kommuner ansöka om statsbidrag för att förebygga och minska riskerna för olyckor som beror på översvämning, ras, skred eller erosion.

Genom anslaget för skredsäkring i Göta älv kan berörda kommuner ansöka om medel för investeringsåtgärder som minskar risker och bidrar till att förbättra stabilitetsförhållandena längs Göta älv-dalen. Regeringens ambitiösa satsning på att återvåta våtmarker bidrar också till klimatanpassning genom att våtmarker minskar risken för översvämningar och stärker landskapens skydd mot torka och brand.

Som svar på frågan hur jag avser att uppnå Sveriges nationella och internationella klimatomål när budgeten för miljö och klimat skärs ned vill jag framhålla att regeringen för en effektiv och ambitiös klimatpolitik för att nå våra klimatomål. En del av det arbetet görs genom stora budgetsatsningar inom klimat- och miljöområdet.

Jag är stolt över att regeringens budgetproposition för 2025 minskar utsläppen och tar oss närmare klimatomålen. Det är en budget som levererar en rättvis klimatomställning med bred acceptans i samhället och en budget som minskar utsläppen och sänker skatterna – samtidigt. Regeringen återkommer till frågan om framtida anslag i kommande budgetpropositioner.

Anf. 109 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Tack till ministern för svaret!

Det är alltid en utmaning när man slår ihop två interpellationer och ska hantera dem samtidigt. Jag tycker att de skiljer sig lite åt i sina utgångspunkter och hade gärna hanterats var för sig.

Jag måste inleda med att säga att jag är riktigt orolig just nu. Vi ser ju utvecklingen i världen, inte minst med anledning av den nya administrationen i USA. Och vi har kaos, får man ändå säga, när det gäller den nationella ekonomin.

Både jag och ministern är fullt medvetna om att för människor som inte är politiskt aktiva och intresserade är det kanske inte så tydligt vad den gröna omställningen, som vi använder som begrepp, egentligen är. Det handlar om att se till att vi har en fungerande miljö och fungerande ekosystem, att vi har biologisk mångfald som kan förse oss med allt vi behöver från naturen och att vi slutar använda fossila råvaror. Det är det som är den gröna omställningen.

Det här handlar väldigt mycket om ny teknik, och jag upplever att socialdemokratin och även borgerliga partier därför har haft stor samsyn om vikten av den gröna omställningen. Den handlar inte bara om klimat och miljö utan också om tillväxt, välbefinnande och välfärd. Men vi har en otroligt orolig situation just nu, för ska man ha fram ny teknik krävs det investeringar. Ska det göras investeringar måste det finnas pengar, investeringsvilligt kapital, och den situation vi befinner oss i just nu ger allt annat än stabila förutsättningar för investeringar. Det gör mig riktigt orolig för vart vi är på väg med den gröna omställningen i hela världen.

Mot den fonden får man ändå konstatera att regeringen har minskat budgeten i Sverige med 7,3 miljarder sedan man tillträdde. Det är ganska mycket pengar.

Sedan vet jag att klimat- och miljöministern är noga med att säga: Vi är effektivare. Vi har en effektiv klimat- och miljöpolitik. Vi når klimat- och miljömål med mindre resurser.

Det kanske är så. Jag hoppas nästan att ministern har rätt. Det återstår att se. Regeringen gör själv bedömningen att man kommer att klara klimatmålen med den förda politiken. Vi får väl se i efterhand om det verkligen blir så.

Jag är alltså riktigt orolig.

Klimatanpassning handlar ju om att hantera effekterna av klimatomställningen, och det är en stor utmaning.

Många har säkert läst i olika medier om hur kommuner har svårt att ens neka byggnation. Man har ansvar för den fysiska planeringen, men man kan inte neka byggnation i översvämningsdrabbade områden på privat mark. Man har åkt på bakläxa.

Det finns stora behov av att göra klimatanpassningar för att det ska vara tryggt och säkert för människor att bo och leva i den egna kommunen. Men även här har regeringen dragit ned klimatanslaget med 35 procent från att man tillträdde till där vi är nu.

Min bild är att de ekonomiska förutsättningarna för att både klara klimatomställningen och den gröna omställningen vad gäller miljön och klara klimatanpassningen är sämre i dag än på mycket länge.

Anf. 110 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Det som är så intressant i denna diskussion om både klimatanpassning och budget och hur den påverkar arbetet med klimatanpassning är att även om vi pratar siffror i förhållande till budget ligger den här regeringen historiskt högt i de utgifter vi har på

klimat- och miljöområdet. Våra budgetar är alltså väldigt stora.

Ledamoten lyfte fram att jag skulle svara att det inte spelar någon roll att vi har små budgetar eftersom vi har en mer effektiv politik och når samma resultat. Det stämmer inte, för mitt svar är att vi i den här regeringen har historiskt stora klimat- och miljöbudgetar. Det är helt enkelt vilseledande, menar jag, att påstå att vi skär ned kraftigt i budgeten och att den här regeringens klimat- och miljöbudgetar är väldigt små.

Faktum är att år 2021 såg anslagen ut som så att det låg 16,2 miljarder kronor i budget för klimat- och miljöutgiftsområdet. År 2022 hamnade de på den högsta nivån någonsin, nämligen 21,9 miljarder. Det som är intressant här är att det året var det faktiskt Moderaternas och Kristdemokraternas budget som gick igenom här i kammaren, så man kan till och med hävda att den tidigare regeringen inte vid något tillfälle har haft en egen klimat- och miljöbudget som varit större än någon av dem som vi lagt fram från den här regeringens sida.

Det som är intressant i denna diskussion, fru talman, är att det här gäller trots att den här regeringen har plockat bort klimatbonusen för privatpersoner. Bonussystemet med elbilsbonusar fick totalt över 13 miljarder, till och med 13,7 miljarder, mellan 2021 och 2024. Det är en väldigt stor summa pengar och en väldigt stor andel av klimat- och miljöbudgeten. Trots att den här regeringen har plockat bort den delen ligger vi väldigt högt i våra anslag till utgiftsområdet för klimat och miljö.

Därmed menar jag att vi absolut inte har små klimat- och miljöbudgetar. Tvärtom – den här regeringen satsar tydligt på sådant som vi menar lägger en god grund för klimatomställningen och den gröna omställningen, som ledamoten kallar den.

För att gå över till frågorna om anpassning är det så att det finns vissa uppgifter som hanteras bäst lokalt. Det är varken lämpligt eller korrekt att man från statens sida går in och genomför enskilda insatser i lokalområden. Det tror jag att ledamoten delar min bild av. Däremot verkar det finnas en skiljelinje här, fru talman, mellan vad vi ser behövs för att Sveriges anpassningsarbete ska utvecklas.

När det gäller arbetet med klimatanpassning har jag haft diskussioner med kommuner som utsätts för höga påfrestningar sett till klimatanpassning. Jag har besökt kommunerna längs Göta älv som berörs av den rasrisk och skredrisk som finns givet miljön där. När jag samtalat med dem som är högst berörda av klimatanpassningsarbetet är det faktiskt inte pengar jag får höra är det främsta behovet. Ledamoten kanske har en annan erfarenhet. Det jag får höra är att man har svårt att hitta och anställa personer som kan genomföra anpassningsåtgärder. Det finns alltså brist på personer med kompetens att genomföra specifika anpassningsåtgärder.

Det finns ytterligare ett problem, som klimatanpassningsstrategin ämnar åtgärda, nämligen en lagstiftningsproblematik som gör att man från kommunernas sida inte kan finansiera åtgärder i privata

fastigheter eller fastigheter som ägs av någon annan än kommunen samt att olika kommuner inte kan samarbeta när en åtgärd i den ena kommunen leder till resultat i den andra kommunen. Det här arbetar regeringen aktivt med att försöka åtgärda.

Anf. 111 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Tack, ministern, för det svaret!

Jag delar bilden av hur svårt det är, framför allt när vi pratar vattenförekomster, att förebygga översvämningar. Det är en stor utmaning vad gäller både hur regelverket ser ut och hur man ska lösa det rent finansiellt när effekterna av klimatförändringarna visar sig nedströms och åtgärderna behöver göras uppströms i en helt annan kommun.

Med det sagt tänker jag ändå att den som lyssnar på den här debatten nog håller med mig när jag säger att angelägenhetsgraden i både klimatfrågan och miljöfrågan har ökat över tid. Frågor om klimat och miljö har inte varit högst på den politiska dagordningen sett så långt tillbaka som när jag började engagera mig politiskt för inte riktigt men snart 30 år sedan. De har klättrat av olika skäl, kanske framför allt för att människor på riktigt börjar märka de negativa effekterna på den biologiska mångfalden och framför allt klimatförändringarna.

Behovet av att politiskt prioritera och öka finansieringen för klimat och miljö har också ökat de senaste åren. Det är ändå oomtvistligt att den här regeringen lägger 7,3 miljarder mindre i klimat- och miljöbudgeten än när man tillträdde, så nog har man minskat på resurserna. Ministern kan inte hävda något annat.

Det stora problemet för kommunerna är att vi också har haft otroligt hög inflation. Det har ju drabbat alla i samhället. Kommunerna får inte sina statsbidrag uppräknade med inflationen – de är alltså inte inflations-säkrade. Även om regeringen har skjutit till betydande resurser är de otillräckliga för att täcka de stora kostnadsökningar vi har haft.

En kommun behöver själv finansiera större andel av alla kostnader den har. Staten tar ett mindre ansvar. Staten ger en lägre summa till kommunerna för stöttning även när det gäller klimatanpassningar. Det har alltså blivit tuffare finansiellt för kommunerna att klara uppdraget, men jag tvivlar inte alls på de uppgifter statsrådet fått till sig om att det också handlar om problem att hitta rätt kompetens. Flera av de kommunalråd jag pratat med menar ändå att det är en finansiell utmaning. Den finansiella utmaningen för kommunerna och regionerna är stor för alla verksamheter. Man behöver göra tuffa och hårda prioriteringar för att se till att upprätthålla en god välfärd för medborgarna.

Jag vidhåller ändå att jag tycker att den här regeringen har tagit ett kliv bakåt och lagt ett större ansvar och ett större beting på kommunerna när det gäller finansiering av klimatanpassning.

Tycker ministern verkligen att det är rimligt att staten tar ett mindre ansvar finansiellt för de åtgärder som är nödvändiga?

Anf. 112 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Det är som ledamoten säger. Vi behöver stärka vår motståndskraft i hela Sverige för att klara av påfrestningar av många olika slag. Just nu gäller det också påfrestningar som att bli utsatt för påtryckningar av främmande makt. Vi behöver rusta upp på olika sätt. Vi behöver också rusta upp vår motståndskraft gentemot påfrestningar på grund av de väderförhållanden som råder och det klimat vi lever i.

Självklart är det så att angelägenheten i dessa frågor ökar, och det är av goda skäl. När jag själv engagerade mig politiskt för 12–13 år sedan var det lite nischat att prata om klimat- och miljöfrågor. Det var ingenting som togs upp i de stora debatterna, utan då dominerade andra frågor. Detta var någonting som lät lite spännande, medan det nu är en högst verklig påfrestning på vårt samhälle.

Jag menar att skälet till att angelägenheten ökar i så hög utsträckning inte är att Sverige saknar handlingskraft eller att vi är dåliga på att hålla låga utsläpp. Jag menar att Sverige är ett fantastiskt föredöme i bemärkelsen att vi har haft en stark tillväxt och en stark ekonomi samtidigt som våra utsläpp kraftigt har minskat. Att vi är det land i EU som har lägst utsläpp per capita är någonting att känna stor stolthet för.

Det vi däremot ser som det stora skälet till att angelägenheten ökar menar jag är att så många andra länder går i rakt motsatt riktning. Man vill år efter år stärka sin ekonomi genom att öka sin användning av fossila bränslen och fossil elproduktion och annat. Det är detta vi i högre utsträckning behöver bidra till att motverka. Man gör inte minst det genom att exempelvis växla upp det arbete med klimatet som sker internationellt. Det är ett fokus för regeringen.

Om vi återgår till att specifikt titta på Sverige nationellt vill jag lyfta upp att vad avser finansieringen handlar en stor del av det som behöver göras om mer komplexa frågor än enbart pengar. Detta har jag lyft fram.

Det finns dock i dag flera möjligheter för kommunerna att få en statlig finansiering för anpassningsåtgärder, bland annat via skredsäkringsfinansieringen 1:19 i budgeten. Där finns 115 miljoner tillgängligt för år 2025. I anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* finns över 500 miljoner för år 2025. Det är en summa som gick från att vara mycket lägre till att lagom till förra valåret plötsligt bli 500 miljoner. Det var en påtryckning som inte minst Miljöpartiet lade fram och som den här regeringen arbetar vidare på.

Jag tycker att det blir lite dystert när man påpekar neddragningar hit och dit, för den här regeringen arbetar vidare med mycket av det vi märker är en upparbetad efterfrågan från kommunerna. Jag vill dock återigen lyfta upp att kommunernas främsta efterfrågan gäller problematiken med att man – även om det finns över 500 miljoner tillgängligt och över 100 miljoner tillgängligt i en annan pott som gäller Göta älv specifikt – inte kan använda de här medlen.

Varför kan man då inte använda dem? Jo, det är bland annat för att det inte finns tillgängliga finansieringsmodeller när det är olika aktörer som påverkas: när olika kommuner behöver gå ihop eller när privata fastighetsägare som skulle gynnas av en förbättring av sina fastigheter efterfrågar detta. Om man tittar i exempelvis den offentliga debatten ser man att det är detta man efterfrågar av staten. Man säger: Tydliggör lagarna och ge oss bättre förutsättningar så att de medel som faktiskt finns tillgängliga också kan gå åt och komma ut i verkliga insatser.

Anf. 113 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Tack, ministern, även för detta svar!

Självklart håller jag med om att en hel del åtgärder som regeringen gör är bra. Det är inte det som är min uppgift att poängtera som opposition. Jag försöker att titta på de saker som jag tycker att regeringen kan göra bättre.

Jag tror på riktigt att jag i princip har alla kommunalråd – oavsett partifärg – i ryggen när jag säger att det hade varit bra om den här regeringen faktiskt hade gett kommunerna bättre ekonomiska förutsättningar än man gör nu. Och ja, man behöver prioritera när det är ett tufft läge. Även säkerhetspolitiken behöver prioriteras, och där är vi också överens.

Vi är dock inte överens om hur vi prioriterar andra utgifter. Den här regeringen har ju prioriterat skattesänkningar för de absolut rikaste. Kostnaderna för de skattesänkningarna överskrider den sänkning man gjort när det gäller klimat- och miljöbudgeten. Man hade helt klart kunnat prioritera annorlunda.

Jag tycker att frågan om våtmarker som klimatanpassningsåtgärd uppmärksammas alldeles för lite. Ministern lyfter själv upp att detta är en satsning, och det är en jättebra satsning. Det behöver göras ännu mer på det området.

Problemet är ju att Sverige fortsätter att exploatera våtmarker i högre utsträckning än vad vi återställer. Om vi fortsätter så, och så att säga åter mer än det växer, kommer vi aldrig att uppnå några positiva klimateffekter eller klimatanpassningseffekter. Då blir det inte bra. Där tycker jag att regeringen skulle behöva vidta åtgärder – om vi ska prata om annat än finansiering för att åstadkomma bra klimatanpassning.

Anf. 114 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag vill återigen tacka ledamoten för en väldigt bra debatt.

Låt mig slutligen bara poängtera att det är mycket bra att regeringen nu fortsätter på det arbete som den tidigare regeringen under sina sista år i regeringsställning upparbetade när det gäller att ha kraftig finansiering för anpassningsåtgärder. Kommunerna kan inte sköta detta helt och hållet på egen hand, utan pengarna finns tillgängliga från statens sida.

Problemet här är att om det finns mer än 620 miljoner kronor tillgängliga men pengarna inte når ut till verkliga klimatanpassningsåtgärder fyller de ingen

funktion. Då går de faktiskt inte ens åt. Vi måste se till att kommuner och platser som Lomma och längs Göta älv lyckas genomföra insatserna. Då behöver man personer med kompetens. Vi hoppas att vi kan utöka vår kompetensutveckling i Sverige för klimatanpassning.

Man behöver dock också tydliga förutsättningar och spelregler från statens sida i form av lagar och i de avvägningar man gör när det gäller hur man finansierar samlade insatser som behöver genomföras av flera kommuner eller flera olika parter. Regeringen arbetar väldigt aktivt med detta. Jag ska ta emot denna utredning i slutet av april, och jag ser fram emot att fortsätta denna diskussion då.

Nu när ledamoten tar upp en av mina allra största hjärtefrågor blir jag illa tvungen att påpeka att arbetet med att återställa våtmarker är en av de största satsningar som regeringen genomför på klimat- och miljöområdet. Det har aldrig tidigare funnits så mycket pengar för det här arbetet som det finns i dag. Det är väldigt glädjande att vi trots tuffa tider kan göra detta. Det gäller 355 miljoner år 2024, 435 miljoner kronor år 2025 och 575 miljoner kronor årligen mellan 2026 och 2030. Sammanlagt blir det runt 3,6 miljarder kronor i detta syfte. Det är väldigt positivt – men bara om pengarna når ut i faktiskt återställda våtmarker. Låt oss verka för detta tillsammans.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2024/25:547 om PFAS och Sveriges agerande i fråga om evighetskemikalier

Anf. 115 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Joakim Järrebring har frågat mig om jag avser att vidta ytterligare åtgärder på nationell nivå för att snabbare få kontroll på PFAS-problemen, och om en förklaring till att Sverige hittills valt att invänta EU snarare än att agera förebyggande nationellt.

PFAS är en av vår tids mest problematiska ämnesgrupper. Regeringen ser fortsatt mycket allvarligt på spridningen av PFAS i miljön och i livsmedelskedjan. Det finns nu över 10 000 PFAS-ämnen identifierade, och det är en stor och komplex grupp av ämnen med en bred användning i samhället.

För regeringen är det viktigt att både förebygga och åtgärda exponering för PFAS, och det pågår många insatser vad gäller att minska spridning av PFAS. På uppdrag av regeringen arbetar många myndigheter aktivt med frågor kring förorening av PFAS i mark och vatten, och de samarbetar med varandra för att hantera PFAS-problematiken. Syftet med arbetet är att bättre hantera PFAS-förorenade områden genom att bland annat förbättra riskbedömning, regelutveckling, miljöövervakning, forskning och teknikutveckling samt den offentliga tillsynen och kontrollen.

Ett stort fokus för det pågående arbetet med att sanera förorenade områden är just att komma åt

problemen med PFAS. Regeringen har därför avsatt medel för att driva arbetet framåt. Just nu pågår bland annat ett stort arbete över hela Sverige där länen på uppdrag av regeringen genom inventering och provtagning verifierar var det faktiskt finns PFAS-förorenade områden.

Herr talman! Sverige har under många år arbetat i enlighet med riksdagens tillkännagivanden om att verka för en harmoniserad lagstiftning för PFAS i EU samt om att bedömning av grupper av kemiska ämnen ska bli effektivare inom EU.

Sverige är ett av de länder som även har tagit täten i arbetet med att fasa ut PFAS. Kemikalieinspektionen har tillsammans med myndigheter i fyra länder lagt fram ett underlag med förslag till ett brett förbud för PFAS under Reachförordningen. Förslaget är att förbjuda all resterande användning inom EU som inte är nödvändig för samhället. Förslaget behandlas nu i Europeiska kemikaliemyndighetens vetenskapliga kommittéer. Nästa steg är att kommissionen lägger fram ett slutligt förslag för medlemsländerna att ta ställning till.

När det gäller frågan om varför Sverige hittills har valt att invänta EU är regeringens bedömning att det mest effektiva är att begränsa användningen av PFAS på EU-nivå. Ett nationellt förbud får inte samma genomslagskraft, och det är svårt att kontrollera den handel som sker på EU-marknaden.

Sammanfattningsvis vill regeringen se ett PFAS-förbud i EU för all användning där det inte har visats att PFAS är nödvändigt för samhället och att alternativ helt saknas. Regeringen fortsätter att arbeta aktivt tillsammans med EU-kollegor för att så snabbt som möjligt få ett sådant förbud på plats. Samtidigt arbetar vi för att minska risker och spridning av PFAS som redan finns ute i samhället och i miljön – allt för att skydda både vår miljö och människors hälsa.

Anf. 116 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Herr talman! Jag tackar ministern även för det här svaret. Jag vet att jag och ministern delar engagemanget när det gäller att komma till rätta med PFAS-föroreningar, och jag vill också inleda med att tacka ministern och regeringen för ett gott arbete på EU-nivå med frågorna. Berömmet är förtjänt.

Många är oroliga för PFAS. Många riksdagsledamöter, framför allt vi som sitter i miljö- och jordbruksutskottet, får mejl från oroliga medborgare som undrar varför inte vi i Sverige, likt Frankrike, Danmark och Nederländerna, faktiskt går före och vidtar så mycket åtgärder vi bara kan för att förhindra att PFAS läcker ut.

Det här är inte ett antingen eller. Jag är helt enig med ministern om att vi behöver jobba med att sanera de PFAS-ämnen som redan har kommit ut. Det är ett jätteviktigt arbete. Men vi behöver också stänga av kranen och minska utsläppen av PFAS i naturen – eller i det som människor konsumerar, inte bara dricksvatten.

Jag tycker ändå att frågan förtjänar ett resonemang. Jag håller med om att ett förbud på EU-nivå är det mest effektiva, och det är jättebra att regeringen driver på hårt för att få ett sådant förbud på plats så fort som möjligt. Men varför kan vi inte vara mer proaktiva, precis som Frankrike, Danmark och Nederländerna har varit? Det är inte bara jag som undrar utan också många oroliga medborgare.

Anf. 117 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Det är en mycket bra fråga som ledamoten ställer, nämligen hur vi motiverar varför vi inte genomför ett nationellt förbud och en nationell reglering. Det finns flera skäl till detta. Det allra främsta skälet är det faktum att vi har ett läge där exempelvis tullen utsätts för stora påfrestningar av att kontrollera huruvida olika varor efterlever en nationell lagstiftning. Det skulle vara ett mycket omfattande och kostnadsdrivande arbete.

Vi vet att det finns flera länder som har genomfört nationell lagstiftning, men än har jag inte kunnat utvärdera effekterna av att man har infört den nationella lagstiftningen eftersom det uppföljande arbetet med att kontrollera efterlevnaden av lagen är extremt svårt.

Även mina kollegor i Frankrike och Danmark är besjälade av vårt samarbete för att få till ett gemensamt EU-förbud. Vi delar alla insikten att det i grund och botten är EU som en stark handelspart, som en samlad stark röst i världsekonomin, som kan sätta gränsen för hur man efterlever uppfyllandet av kemikalieregleringar.

Det är fråga om komplexa grupper av ämnen, och de är svåra att identifiera. De är evighetskemikalier av en anledning, och det finns mer än 10 000 av dessa ämnen. Det är svårt att få kontroll över en sådan situation. Jag delar den oro som finns inte minst i kammaren bland svenska riksdagsledamöter och bland våra medborgare för om det som nu görs är tillräckligt, och jag menar att det inte är det.

Några år in i arbetet i regeringen känner jag en enorm frustration över hur tidslinjen ser ut och bristen på brådska i arbetet med att reglera dessa ämnen. Inser man hur långtgående konsekvenser spridningen av dessa ämnen får? Det är en fråga där det inte finns ett fullt kunskapsunderlag. Om man inser detta borde man agera i enlighet med brådskan.

För ledamoten, för kammaren och för dem som tittar på debatten som är bekymrade över frågan kan jag säga att jag verkligen har varit tydlig gentemot kommissionären vid de tillfällen vi har setts. Det gäller även gentemot tidigare kommissionär. Jag passade på att rikta skarp kritik under Sveriges ordförandeskap. Det är inte alltid så man ska använda sig av rollen som ordförande, men ärligt talat finns det en viss nivå av brist på insyn i effekterna av frågan som gör mig frustrerad och genuint oroad.

Alla medel är ändå tillättna i det här läget. Jag kan vara tydlig gentemot ledamoten, vilket jag också har varit i diskussioner med ledamotens kollega Jytte

Guteland, om att om vi från Sveriges sida får signaler om att det förslag som EU ska lägga fram inte kommer att vara tillräckligt, utan att det i alldeles för hög utsträckning kommer att påverkas av specifikt den tyska kemikalieindustrins lobbyarbete, måste vi agera nationellt. Vi måste göra en bedömning av hur vi ska komma åt problemen på nationell nivå. Då kommer vi i högre utsträckning att föra en dialog med länder som har arbetat med frågan om att faktiskt efterleva de nationella förbuden. Som det är nu är verktygen extremt begränsade.

Hoppet lever, och vi trycker på hårt. Jag tog upp PFAS-frågan som en övrig fråga under ett miljörådsmöte nyligen, och jag fick stark uppbackning av många medlemsländer – inte endast av dem som ingår vår ambitiösa grupp. Det är ändå en positiv signal som jag väljer att ta med mig i arbetet framöver.

Anf. 118 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Herr talman! Jag uppskattar verkligen ministrarnas genuina engagemang i frågan.

När människor hör av sig till mig och är oroliga över evighetskemikalier jämför de ofta med läkemedel. Där har vi en helt annan inställning i samhället. Den som vill släppa ett läkemedel på marknaden måste först bevisa att nyttan med medicinen är större än biverkningarna. Så är det inte när det kommer till kemikalier. Man får i princip sätta vilken kemikalie som helst på marknaden tills det har bevisats att den är farlig och kan förbjudas. Vi vet att det är på det viset.

Jag instämmer med ministern i att det är svårt att riktigt veta effekterna av de nationella förbuden. Men vore det ändå inte, med tanke på försiktighetsprincipen och som en ren försiktighetsåtgärd, bättre att gå fram med ett nationellt förbud, även om vi inte kan veta effekterna? Det innebär åtminstone ingen skada för människor. Jag återkommer till den frågan. Är det ändå inte bättre att gå före?

Jag blir glad att ministern är tydlig med att det vid minsta signal på att regelverket på EU-nivå är på väg åt fel håll finns en beredskap för att gå fram med tuffare regler nationellt. Det är positivt.

Men ändå, vore det inte med försiktighetsprincipen i beaktande rimligt att gå fram med nationella regler så fort man bara kan?

Anf. 119 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Låt mig först och främst resonera om det sistnämnda, om det inte är bättre att med försiktighetsprincipen som skäl gå fram nationellt. För att hårdra det och vara väldigt tydlig menar jag att en sådan beslutsordning skulle kunna leda till en annan form av skada: det skulle av strategiska skäl kunna sänka trycket i fråga om ett förbud på EU-nivå. Om nationella initiativ blir alldeles för långt framskridna kan det påverka resultatet i den förhandling som sker på EU-nivå.

Jag menar inte att det är skäl för att helt avstå från att ha den möjligheten inom räckhåll. Vi utesluter inte

att agera nationellt utan ser det verkligen som något som kan behöva nyttjas. Men i det läge vi är i nu skulle det bokstavligen ta tid, kompetens och resurser från de personer som arbetar med att få fram den här förhandlingen om de i stället ska arbeta fram ett nationellt förbud. Det blir en strategisk avvägning av dessa resurser.

Det finns också ett tydligt resultat av att de resurserna finns just där de är. De medarbetare på Kemikalieinspektionen som jag har haft tillfälle att samtala med arbetar med just revideringen av Reach och med att titta på arbetet med att utveckla europeisk kemikaliepolitik.

Och det görs framsteg med jämna mellanrum. Exempelvis var det efter ett initiativ från Sverige och Tyskland som en begränsning i februari 2023 kom på plats för gruppen PFCA, som är cirka 200 ämnen som bland annat används i textil och brandsläckningsskum, som vi vet är problematiska.

I april 2024 röstade medlemsländerna också igenom ett förbud mot gruppen PFHXA, som används bland annat i material som är i kontakt med livsmedel och i kläder. Det var Sverige som lade fram förslaget i rådsförhandlingarna.

Vidare vet vi att kommissionen i december 2024 presenterade ett EU-förbud mot användning av resterande PFAS-grupper i just brandsläckningsskum. Det hanteras nu på kommitténivå.

Det arbete som sker från Sveriges sida leder till framsteg och kliv framåt. Men just eftersom processerna ser ut som de gör när man ska förbjuda kemikalier blir det komplext när det är över 10 000 ämnen som man behöver begränsa.

Vi utesluter alltså inte att de resurserna flyttas, men vi menar att det finns skäl för att inte göra det just nu.

Regeringen arbetar aktivt också på internationell nivå med att genomföra initiativ som tar oss i rätt riktning. Vi är exempelvis pådrivande också i Stockholmskonventionen om långlivade organiska föreningar. I dagsläget regleras tre olika PFAS-grupper genom det arbete som har pågått under lång tid. Och Sverige har en stark trovärdighet som vi verkligen arbetar hårt för att försvara. Vid kommande partsmöte för Stockholmskonventionen i april 2025 väntas ett beslut tas för att lägga till PFAS-ämnet långkedjiga perfluorerade karboxylsyror. Det är också ett steg i rätt riktning.

Även om det är något dystert när det gäller takten kommissionen håller sker många framsteg som vi arbetar för att påskynda.

Anf. 120 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Det är en utmaning med tungvrickande namn på kemikalier.

Jag tror att ministern vet och känner att hon har en stark uppbackning från kammaren när hon är nere i Bryssel och förhandlar om de här frågorna.

Jag tror att detta har varit en bra och klargörande debatt för dem som lyssnar. Men jag återkommer ändå till att jag tror att det hade varit bra, om inte annat för människors känsla av lite mer trygghet, om vi hade gått

fram med ett nationellt förbud. Men vi hoppas på en snabb process i EU nu. Och jag hoppas att ministern kommer till miljö- och jordbruksutskottet och informerar utskottet så fort hon får nya signaler.

Jag vill tacka för att ministern har deltagit i inte mindre än fyra interpellationsdebatter om fem interpellationer med mig här i kväll. Allihop har varit bra och klargörande debatter. Tack så mycket för det!

Anf. 121 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L);

Herr talman! Jag vill tacka ledamoten Järrebring, som är väl medveten om att jag ser fram emot interpellationsdebatter när de genomförs med ledamöter som verkligen vill förstå frågorna, arbeta konstruktivt och hitta lösningar som förbättrar Sveriges arbete med klimat och miljö. Det uppskattas att frågorna ställs, och att vi kan ha fruktsamma debatter om hur vi faktiskt löser problemen är helt genuint.

Det är sammanfattningsvis viktigt att påpeka att det finns ett starkt stöd i Sverige för det arbete som sker med att reglera PFAS för all användning i EU. Vi arbetar aktivt för att lyckas med detta. Det gör det såklart enklare att biokemi var mitt favoritämne i skolan.

Vi arbetar på med denna fråga och ser fram emot att få mer resultat framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2024/25:153 Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet

2024/25:154 Partipolitiska lotterier

Skrivelser

2024/25:114 Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

2024/25:151 Riksrevisionens rapport om Säkerhetspolisens verksamhet

EU-dokument

COM(2025) 136 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2019/631 för att införa ytterligare flexibilitet vad gäller beräkningen av tillverkarnas efterlevnad av normerna för koldioxidutsläpp för nya personbilar och nya lätta nyttofordon för kalenderåren 2025–2027

Motioner

med anledning av prop. 2024/25:132 Lättnader i byggkraven för studentbostäder

2024/25:3361 av Malcolm Momodou Jallow m.fl. (V)

2024/25:3367 av Jennie Nilsson m.fl. (S)

2024/25:3386 av Märta Stenevi m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2024/25:136 Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk

2024/25:3362 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V)

2024/25:3371 av Anders Karlsson m.fl. (C)

2024/25:3387 av Emma Nohrén m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2024/25:112 Verksamheten inom Nato under helåret 2024

2024/25:3360 av Håkan Svenneling m.fl. (V)

2024/25:3384 av Jacob Risberg m.fl. (MP)

§ 22 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 4 april

2024/25:586 Färdtjänst i hela Norden

av *Heléne Björklund* (S)

till statsrådet Jessica Rosencrantz (M)

den 7 april

2024/25:587 Bistånd till SRHR och jämställdhetsarbete

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:588 Utjämningsystemet

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2024/25:589 Nedläggning av statliga servicekontor i Östergötland

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2024/25:590 Replokaler och ungas möjligheter att utöva musik

av *Louise Thunström* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

§ 23 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 4 april

2024/25:992 Regeringens åtgärder för att bryta segregationen på arbetsmarknaden

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:993 Bristen på yrkesutbildad arbetskraft

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:994 Plankning

av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:995 Kinesiska hot mot oliktankande i Sverige

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:996 Försvarsmakten och PFAS i Uppsalas vatten

av *Katarina Luhr* (MP)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

den 7 april

**2024/25:997 Inkludering av bitcoin i valutarese-
ven**

av *Rickard Nordin* (C)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

**2024/25:998 Det försenade införandet av BSP- och
BSR-rollerna**

av *Rickard Nordin* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:999 Svenska kyrkans kulturarv

av *Louise Thunström* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2024/25:1000 Förslaget till nytt betygssystem

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

§ 24 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 7 april

2024/25:953 Demokratisk tillbakagång i Turkiet

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

§ 25 Kammaren åtskildes kl. 21.18.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med
§ 11 anf. 38 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen
kl. 15.59,
av förste vice talmannen därefter till och med § 14
anf. 76 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 20
anf. 115 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om statsministerns frågestund	1
§ 3 Meddelande om särskild debatt om arbetslösheten	1
§ 4 Meddelande om särskild debatt angående priserna i dagligvaruhandeln.....	1
§ 5 Anmälan om faktapromemorior	1
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 7 Ärenden för bordläggning	2
§ 8 Svar på interpellation 2024/25:476 om sexköp med friskvårdsbidrag	2
Anf. 1 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	2
Anf. 2 EVA LINDH (S).....	2
Anf. 3 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	3
Anf. 4 EVA LINDH (S).....	3
Anf. 5 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	4
Anf. 6 EVA LINDH (S).....	4
Anf. 7 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	4
§ 9 Svar på interpellationerna 2024/25:497, 502 och 513 om Swedavias förutsättningar att styra sin verksamhet	5
Anf. 8 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	5
Anf. 9 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	5
Anf. 10 HELÉNE BJÖRKLUND (S)	6
Anf. 11 ISAK FROM (S).....	6
Anf. 12 EDWARD RIEDL (M).....	6
Anf. 13 MARIANNE FUNDAHN (S)	7
Anf. 14 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	7
Anf. 15 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	8
Anf. 16 HELÉNE BJÖRKLUND (S)	9
Anf. 17 ISAK FROM (S).....	9
Anf. 18 EDWARD RIEDL (M).....	9
Anf. 19 MARIANNE FUNDAHN (S)	10
Anf. 20 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	10
Anf. 21 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	10
Anf. 22 HELÉNE BJÖRKLUND (S)	10
Anf. 23 ISAK FROM (S).....	11
Anf. 24 FÖRSTE VICE TALMANNEN	11
§ 10 Svar på interpellationerna 2024/25:469 och 470 om Kronofogdens samordning och barnkonventionens tillämpning vid vräkningar.....	11
Anf. 25 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	11
Anf. 26 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V)	12
Anf. 27 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	12
Anf. 28 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V)	13
Anf. 29 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	13
Anf. 30 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V)	14
Anf. 31 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	14
§ 11 Svar på interpellationerna 2024/25:419 och 430 om framtiden för Finsam	14
Anf. 32 Statsrådet ANNA TENJE (M)	14
Anf. 33 ÅSA ERIKSSON (S).....	15
Anf. 34 SANNE LENNSTRÖM (S).....	15
Anf. 35 DZENAN CISIJA (S)	16

Anf. 36	CAROLINE HÖGSTRÖM (M).....	16
Anf. 37	Statsrådet ANNA TENJE (M)	17
Anf. 38	ÅSA ERIKSSON (S).....	17
Anf. 39	SANNE LENNSTRÖM (S).....	18
Anf. 40	DZENAN CISIJA (S)	18
Anf. 41	CAROLINE HÖGSTRÖM (M).....	19
Anf. 42	Statsrådet ANNA TENJE (M)	19
Anf. 43	ÅSA ERIKSSON (S).....	20
Anf. 44	SANNE LENNSTRÖM (S).....	20
Anf. 45	Statsrådet ANNA TENJE (M)	20
§ 12 Svar på interpellation 2024/25:422 om vräkningar av hushåll		
med barn		20
Anf. 46	Statsrådet ANNA TENJE (M)	20
Anf. 47	INGELA NYLUND WATZ (S)	21
Anf. 48	MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	22
Anf. 49	CAROLINE HÖGSTRÖM (M).....	22
Anf. 50	Statsrådet ANNA TENJE (M)	23
Anf. 51	INGELA NYLUND WATZ (S)	23
Anf. 52	MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	24
Anf. 53	CAROLINE HÖGSTRÖM (M).....	24
Anf. 54	Statsrådet ANNA TENJE (M)	24
Anf. 55	INGELA NYLUND WATZ (S)	25
Anf. 56	Statsrådet ANNA TENJE (M)	25
Ajournering		25
Återupptaget sammanträde		25
§ 13 Svar på interpellation 2024/25:499 om ett modernare		
socialförsäkringsskydd för gravida.....		25
Anf. 57	Statsrådet ANNA TENJE (M)	25
Anf. 58	ARBER GASHI (S).....	26
Anf. 59	Statsrådet ANNA TENJE (M)	26
Anf. 60	ARBER GASHI (S).....	27
Anf. 61	Statsrådet ANNA TENJE (M)	27
Anf. 62	ARBER GASHI (S).....	28
Anf. 63	Statsrådet ANNA TENJE (M)	28
§ 14 Svar på interpellation 2024/25:506 om ekonomiska		
utmaningar för ensamstående föräldrar		28
Anf. 64	Statsrådet ANNA TENJE (M)	28
Anf. 65	SERKAN KÖSE (S)	29
Anf. 66	DANIEL PERSSON (SD)	29
Anf. 67	ARBER GASHI (S).....	30
Anf. 68	CAROLINE HÖGSTRÖM (M).....	30
Anf. 69	Statsrådet ANNA TENJE (M)	31
Anf. 70	SERKAN KÖSE (S)	31
Anf. 71	DANIEL PERSSON (SD)	32
Anf. 72	ARBER GASHI (S).....	32
Anf. 73	CAROLINE HÖGSTRÖM (M).....	33
Anf. 74	Statsrådet ANNA TENJE (M)	33
Anf. 75	SERKAN KÖSE (S)	33
Anf. 76	Statsrådet ANNA TENJE (M)	34
§ 15 Svar på interpellationerna 2024/25:510 och 524 om insatser		
för att främja äldreomsorgen		34
Anf. 77	Statsrådet ANNA TENJE (M)	34
Anf. 78	MIKAEL DAHLQVIST (S)	35
Anf. 79	NADJA AWAD (V)	35
Anf. 80	Statsrådet ANNA TENJE (M)	36
Anf. 81	MIKAEL DAHLQVIST (S)	36
Anf. 82	NADJA AWAD (V)	37
Anf. 83	Statsrådet ANNA TENJE (M)	37
Anf. 84	MIKAEL DAHLQVIST (S)	38
Anf. 85	NADJA AWAD (V)	38

Anf. 86 Statsrådet ANNA TENJE (M)	39
§ 16 Svar på interpellation 2024/25:520 om undantag för små plastflaskor i ny EU-förordning	39
Anf. 87 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	39
Anf. 88 MATTIAS OTTOSSON (S)	39
Anf. 89 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	40
Anf. 90 MATTIAS OTTOSSON (S)	40
Anf. 91 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	41
Anf. 92 MATTIAS OTTOSSON (S)	41
Anf. 93 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	41
§ 17 Svar på interpellation 2024/25:540 om EU:s överträdelseärende om moderna miljötillstånd för vattenkraft.42	42
Anf. 94 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	42
Anf. 95 JOAKIM JÄRREBRING (S)	42
Anf. 96 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	43
Anf. 97 JOAKIM JÄRREBRING (S)	43
Anf. 98 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	44
Anf. 99 JOAKIM JÄRREBRING (S)	44
Anf. 100 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	44
§ 18 Svar på interpellation 2024/25:541 om textilåtervinning och producentansvar	45
Anf. 101 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	45
Anf. 102 JOAKIM JÄRREBRING (S)	45
Anf. 103 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	45
Anf. 104 JOAKIM JÄRREBRING (S)	46
Anf. 105 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	46
Anf. 106 JOAKIM JÄRREBRING (S)	46
Anf. 107 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	47
§ 19 Svar på interpellationerna 2024/25:542 och 543 om Sveriges klimatanpassning och skydd mot extremväder	47
Anf. 108 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	47
Anf. 109 JOAKIM JÄRREBRING (S)	47
Anf. 110 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	48
Anf. 111 JOAKIM JÄRREBRING (S)	49
Anf. 112 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	49
Anf. 113 JOAKIM JÄRREBRING (S)	50
Anf. 114 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	50
§ 20 Svar på interpellation 2024/25:547 om PFAS och Sveriges agerande i fråga om evighetskemikalier	50
Anf. 115 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	50
Anf. 116 JOAKIM JÄRREBRING (S)	51
Anf. 117 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	51
Anf. 118 JOAKIM JÄRREBRING (S)	52
Anf. 119 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	52
Anf. 120 JOAKIM JÄRREBRING (S)	52
Anf. 121 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	53
§ 21 Bordläggning	53
§ 22 Anmälan om interpellationer	53
§ 23 Anmälan om frågor för skriftliga svar	53
§ 24 Anmälan om skriftligt svar på fråga	54
§ 25 Kammaren åtskildes kl. 21.18.	54